

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXVIII. PARS I.

LIPSIAE, MDCCLXXXVI.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Pr. Elmsly, Edinburgi apud Elph. Balfour, Lugd. Bat. ap.
Fratrès Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Holmiae apud Ios. Molini, Holmiae
apud M. Swederum.

UNIVERSITY OF OKLAHOMA
LIBRARY

29

Hist. of
Scienc

I.

Commentationes societatis regiae scientiarum
Göttingensis per annum MDCCLXXIX.
Volumen II. cum figuris. Göttingae apud
Io. Christ. Dieterich. MDCCLXXX. Com-
mentat. Physic. plagg. XVII. praeter prae-
fationem. Tabb. aen. VIII. 4to.

Quam de iis, quae ad historiam actorum so-
cietatis ex instituto nostro referant, alio
loco in nouis physico-medicis iam passim
dixerimus: ipsas protinus commentationes physica-
cas indicare iuuat; sunt vero eadem hae:

I. IO. ANDREAE MURRAY *observationes super* p. 3.

*Stirpibus aliquot exoticis horti regii botanici recitatae
in confessu R. Soc. d. XXX. Ian. A. MDCCLXXIX.*
Nomina stirpium, earumque characteres específicos
repetamus, subiunctis iis, quae notatu dignissima
obseruauit Auctor Celeberrimus.

1. *Rheum hybridum* foliis cordatis acuminatis
planis, radicalibus vtrinque bi-vel tridentatis.

Lectū dignissimas adiicit Cl. Auctor observationes
de varietatibus Rhei specierum generatim, atque
omnibus secum collatis vero maxime simile iudicat,
hoc sibi dictum *Rheum hybridum* ex *Rheo palmato*
ortum esse, quum ex alia Rhei (forsan *R. compacto*
L.) specie pollen in pistilla *R. palmati*, illapsum esset.
Caeterum noua haec species semina vere matura
non protulit in horto botanico: tantum vero abest,
vt ideo eandem sterilem esse existimet, vt potius in
alio solo vel sub alio culturae genere matura fieri
posse semina concedat: posito autem hoc, *hybrida*
A 2 spe.

species tamen manebit, quum constet, hybridas plantas etiam interdum semina ferre matura. Caeterum conuenit *R. hybridum* cum *palmato*, gemma utrobique rubra, caule alto rubro maculato, et internodiis magnis instructo, vestitu florum ultra dimidiam eius partem occupante: foliis magnis explanatis patentissimis; forma autem discrepantibus. Tabula I. eius imaginem sistit.

- P. 9. 2. *Lycium Ruthenicum*, foliis fasciculatis linearibus, ramis dependentibus.

Ex semnibus Sibiricis procrevit planta, quae ramis debilibus, dependentibus, longis et rarius diuisis, uti et calyce ouato bi-vel trilobo, proxime venit ad *Lycium barbarum* LINN; foliorum vero figura et fasciculata congestione ad *Lycium asrum* LINN. Definitio data igitur differentiam indicat specificam. Tabula II. egregie depicta est.

- P. 13. 3. *Betonica hirsuta* LINN. Syst. veget, p. 446, quam Tab. III. delineatam exhibet.

- P. 15. 4. *Verbesina dichotoma*, foliis oppositis ouatis tomentosis petiolatis, caule supra dichotomo extremo internodio compresso.

Similem quodammodo *Verbesinae Laüeniae*, folia tomentosa, quae in hac sunt glabra, uti quoque icones plane differentes, distinguunt. Tab. IV. egregiam habet huius stirpis iconem.

- P. 18. 5. *Commelina Benghalensis* LINN. Coniicit III. Auctor, a LINNEO in editione XIII. systematis omisam *Commelinam cucullatam* cum hac tacite esse combinatam, quum non differat, nisi corollis aequalibus, dubitanter eidem adscriptis. Noua igitur descriptione et imagine, Tab. V. delineata, perfecta, eam illustrat.

- P. 20. 6. *Malua virgata*, frutescens, foliis basi angustatis multiformibus partitis laciniis inciso crenatis, pedunculis unifloris.

Ita nominat *Maluam capensem* var. α . LINN. quam a var. γ . scabrosa constanter diuersam animaduertit; var. β . non coram habuit, ideoque eam iam linquit. Consentimus omnino cum Ill. Auctore, qui duas has adeo diuersas plantas omni iure segregauit. Differt enim a *M. scabrosa* quod in hae omnes partes virides hirtae et viscosae sint, pilis vnguon graueolens secernentibus, folia omnia quinqueloba, subrotunda, non incisa, crenis denticulatis basi excisa, vt vere cordata dicantur, aliisque floris differentiis. Tab. VI. integram fruticem aeri incisam offert.

7. *Asclepias fibrica* LINN. Breuius et imperfecte descriptam, neque antea delineatam plantam, nunc vberiorem descriptione et icone Tab. VII. magis cognitam reddit.

II. *Observationes chirurgicae* AUG. GOTTL. RICH. p. 25. TERI, recitatae XX Febr. MDCCCLXXIX. Commendat inprimis Ill. Auctor carcinomatis operationem, quam haud procrastinandam esse censet, quin potius omnibus reliquis laudatis remediis et medicis praefert. Deficit adhuc canceri signum pathognomicum, quod Noster erudite demonstrat. Se. p. 28. quitur *observatio de mamma*, quae tria capita virilia magnitudine certe aequabat et ad vmbilicum vsque fere propendebat; separata, octo libras ponderabat, neque carcinomatica esse videbatur.

Observatione *tertia* rarus mammae morbus describitur. A tumore magnitudinis nucis iuglandis series minorum tumorum ad papillam vsque descendebat, atque ex eodem funiculus tensus, durus procedebat, prope axillam euanescebat. Quoties maior tumor comprimebatur, toties aqua subrubra omnis acrimoniae et foetoris expers ex papilla profluebat, vt morbus varicosus esse videretur.

P. 37. De amaurosi, in cataractam mutata, quae singulari modo perpetuo oculum irritabat, observatio quarta agit.

P. 41. III. *De caeruleo materiarum, vitro aemularum, in antiquis monumentis obuiarum colore*, IO. FRID. GMELIN commentatio, resitata d. XII. Mart. MDCCLXXIX. Quem plurimi, iique Clⁱ Viri ab immista cobalti calce deriuarunt moracum illum caeruleum colorem, eum Cl. Auctor potius a ferro immixto productum esse, et chemicis experimentis, et historicis rationibus demonstrat.

P. 65. IV. IOANNIS BECKMANNI *commentatio de lacis rubiae tinctoriae et Phytolaccae decandrae; praelecta d. XV Maii, MDCCLXXIX*. Cum pauca tantum laccarum genera sint, quarum confectio certo constet, neque etiamnum satis constet, quae-nam terra huic vsui potissimum inseruiat, plura instituit hanc in rem experimenta. Radices rubiae tinctoriae adhibuit recentes, easque iuniores, easque, epidermide detracta, concisas in liquorem conuenientem iniecit, atque coniunxit cum terra 1) aluminis, 2) vitrioli viridis, 3) vitrioli caerulei, 4) vitrioli albi, 5) solutionis Iovis, 6) sacchari Saturni et 7) magnesia alba, et varii coloris laccas obtinuit, quarum varios bonitatis gradus indicat. Magnesium albam autem ad laccas omnibus aliis terris, etiam ipsa aluminis terra, multo esse vtiliorem probat exinde, quod ferro immixto careat, quo quidem plerumque alumen vulgare est inquinatum. Habet etiam hanc magnesia commendationem, quod particulae sint tenuiores, magisque in menstruo suo attenuatae, possintque ideo multo facilius pigmentum attrahere atque tenacius servare, quam crassiores particulae aluminares. Obtinuit

nuit etiam Cl. Auctor ex solutione salis amari in aqua destillata cocta cum radice rubiae tinctoriae praecipitatione, salis alcalini ope facta, laccam, quae Florentinae nihil cedit, neque siccando quidquam coloris perdit. His experimentis subiungit Cl. Auctor praecepta, quae diligenter curare debent, laccas qui conficere volunt.

Phytolaccae decandrae baccae, earundemque succus, etsi spem primo intuitu faciat, posse inde laccas eiusdem gratiae elici; tamen experimentis fugacem tantum colorem praebere violaceum demonstratum est. Siccescens color ingrati sanguinis siccati coloris non absimilis fit. Baccae siccatae omnem tingendi vim perdunt, si vel sales ad pigmentum vel extrahendum, vel revocandum adhibeantur. Laccae etiam, si vel madidae sint pulchre coloratae, tamen vel omnino, vel maxima ex parte colorem perdunt, quando exsiccantur. Interim, haec experiundo, Cl. Auctor in duplicem baccarum usum incidit. Primum enim succus expressus, et paucis vel acidi nitri, vel solutionis Iouis guttis temperatus, quando lento calore in vitro usque ad siccitatem inspissatur, pigmentum praebet succosum, quo uti possunt, qui vario colore chartas geographicas vel alias imagines distinguunt. Deinde possunt inde panni tinctorii, qui *Bezettae* vulgo vocantur, consci, hoc modo: succus baccarum expressus et colatus temperatur aliquot guttis vel spiritus nitri, vel solutionis Iouis recens factae. Panni lintei detriti diligentissime lauantur et aqua pura saepissime eluuntur, ut saponis prorsus nihil relinquatur. Hi postquam prorsus siccati sunt, imbuuntur isto succo, siccantur, iterum imbuuntur, usque dum saturati sunt.

P. 79.

V. HENR. AUG. WRISBERGII *observationes anatomico neurologicae de ganglio plexuque semilunari in abdomine et nervis illum formantibus: praelectae d. XVIII. Dec. MDCCLXXIX.* Praemissa de necessaria nervorum omnium, eorumque connexionis, cognitione egregia oratione, enarratisque plurimis morborum generibus ex commercio nervorum secum connexorum oriundis, quorum medela ignorato nervi nexu locum non habet: de nexu nervorum generatim breuiter agit, simulque asserit, se celebri nervorum anastomosi, ubi rami ex diuersis locis orti, vasorum instar in vnum filum confluant, vix assentiri, cum in plerisque nervis ramorum diuisio, percissa intermedia cellulosa, ad ortum nervi continuari queat; illa tamen nervorum loca, ubi frequenter ganglia filamentis intermixta sunt, a regula exceptionem facere, et luculenter declarare, unionem et miscelam quasi ibidem diuersarum nervis impressionum fieri. Quare nulli etiam consensus nervorum plura exstare testimonia, quam in nervis gangliis interstinctis. v. c. in sympathico magno, et praecipue in systemate viscerum abdominalium. Iam cum horum nervorum, quamquam a multis doctissimis anatomicis descripti sint, nondum perfecta cognitio data sit, sed multa supersint vel addenda, vel melius ornanda: Cl. Auctor ultra 13 annos occupatus fuit, his in anatomie subtiliore et difficiliore lacunis resarciendis, atque observationes ex plus, quam sexaginta cadaveribus humanis conquisiuit. Accurate itaque agit

P. 86.

1. *de nervo phrenico*, cuius origo certissime non in omnibus cadaveribus ultra quartum aut tertium cervicalem adscendit; varietatem tamen in 37 cadaveribus Cl. Auctor quinquies vidit, qua nervus phrenicus cum nono pare nervorum cranii per ramum descendente connexus est. Describitur itaque hic

ea, quam vidit, ortus nexusque ratio cum suis varietatibus, ita tamen, vt naturalis fabrica, ceu omnibus cognita, omittatur.

2) *De pari octauo, quod vagum vulgo appellatur*, atque hic quidem inprimis *secundi recurrentis* mentionem facit, subiungit tamen etiam descriptionem huius aberrationis, qua trunci ipsi confluant.

3. *De nervo sympathico maximo, praecipue de P. 97. eius per cavum pectoris descensu, et splanchitis ab illo ortis.*

4. *De ganglio plexuque semilunari ipso, cuius varietates in quatuor classes constantioris structurae congeffit, quas vberius et accurate omnes describit.*

VI. *Historia tumorum rariorum circa carpum et P. 112. in vola manus obuenientium, qui, similimi licet facie, qua indolem tamen et sanandi methodum prorsus discrepant, auctore OLAVO ACREL, praelecta r. societati scient. d. XVII. Iulii, MDCCLXXIX.* Alii tumores carpi a carie suboriuntur et fungosi sunt; alii atheromatis naturam induunt atque e iuncturis praecipue et ligamenti ossium carpi pullulant. Primum de fungis cancris, qui supra et infra carpum conspiciuntur, cutem integram seruant atque qua magnitudinem et figuram, consistentiam, durti-
ritiem atque dolorem inter se variant. Praeter aucti ponderis sensum, digitorum rigorem, incommoda nulla mouent; post plurium annorum inducias in molestissimam molem exerescunt. Causas ipsorum indicat, ipsosque a gangliis omnino differre docet. His praemissis, tres casus recenset, e quibus apparet, omnia remedia chirurgica cognita ab his tumoribus eludi, hanc tamen malo admodum methodum proponit, vt, quoad fieri potest,

A S

potest, externum vlcus quam primum ad cicatricem perducatur; nulla caeterum ad sanationem cariei penitus absolutam habita ratione.

P. 129. Deinde *Atheroma iuxta carpum* describit. Semper huius generis tumores sub iunctura et vola manus vidit, et in capsula, eaque subinde densioris compaginis, fuerunt inclusi, capsula se dilatando increfcit et sese insinuat inter musculos, tendines et aponeuroses volae manus. Molestiam tamen haud leuem sub motu manus digitorumque pariunt, atque plurimis durioribusque ramis, pressioni renitentibus, praediti, atque sic in plurima loculamenta diuisi sunt, qua in re a reliquis cysticis tumoribus differunt, a gangliis autem humore, quem continent. In casu subiuncto setaceis, incisione, iniectione mixturae rodentis ex spiritu acido salis marini aqua diluto, atque compressione medelam absoluit. Caeterum materiem atheromatis huius plane singularem sobolem esse lymphae, quam aut glandula quaedam ipsius iuncturae parauit secreuitque, aut fibrae tendineae casu ruptae stillarunt, haud dubie pronunciat. In Tabula subiuncta tumorum forma atque ratio depicta est.

II.

Fundamenta Chemiae theoretico-practicae, posita a D. IOH. WILHELMO BAUMERO, Serenissimi Hassiae Landgrauii a consiliis rerum metallic. Medicinae in academ. gieffen. Profess. Primar. Histor. natural. et Chemiae Ordinar. Gieffae, apud Iust. Frider. Krieger, MDCCCLXXXIII. Alph. I. plagg. II. in forma octaua.

In conscribendo hoc libro, qui duabus partibus absolvitur, Auctor rationem secutus est hanc, ut in prima parte, praemissa chemiae definitione, obiectisque et characteribus, quibus chemici quandoque utuntur, descriptis, instrumenta cum activa, tum passiva recenseat, simulque variorum de principiis corporum chemicis sententias enarret, et tandem de operationibus chemicis loquatur; in altera autem producta aquea, educta et producta salina, educta gummosa et gummoso-resinosa, educta et producta phlogistica et salino-phlogistica, saponacea, sulphurea, sulphureo-semimetallica, hepatica et hepatico-regulina, producta aggregatorum, semimetallica et metallica consideret, tandemque de metallorum et semimetallorum temperaturis, de metallorum commixtorum separatione, de praecipitatis atque calcibus et de vitrorum coctione agat, ac simul praecepta, quae dedit, dissolvendorum, componendorumque variorum corporum exemplis quibusdam illustret.

Sub hisce ergo sectionibus tam theoreticam, quam practicam chemiam Auctor comprehendit, vsusque est in utraque hac artis parte exponenda ordine haud prorsus inepto et stilo, ut ut non eleganti, satis tamen limpidi, eoque rebus pertractatis accommodato. Quare si ad has, de quibus modo locuti sumus, libri laudati dotes respicimus, non possumus ire inficias, eum vsibus, quibus ab Auctore destinatus est, omnino non videri penitus incongruum. Iam autem, cum plures sint virtutes, quibus excellere liber bonus, isque potissimum, qui in discentium vsus conscriptus est, debeat, videndum est accuratius, utrum his etiam admodum sit conspicuus, an illis tantum, quas supra commemoravimus, lectoribus probetur. Neque tamen in variis, quas **HAUMERUS** protulit, chemiae subie-

subiectis, velut in aqua, terra, lapidibus, salibus, metallis, horumque corporum speciebus singulis recensendis haerere nobis lubet, quarum quippe enumeratio longa nimis futura esset, atque fastidiosa, sed persistendum potius nobis putamus in hoc, vt praecipua quaedam Auctoris de indole quarundam vel a natura productarum, vel arte factarum rerum placita excerpamus, eius de variorum phaenomenorum causis sententias diiudicemus, et, si quid iis adiiciendum videatur, istud substituamus.

p. 21. Et alumen quidem inter salia styptica Auctor refert, dicitque, illud ex vitrioli acido, terra silicea et aqua compositum esse; at vero si accuratius in naturam huius salis inquirimus, et nuperorum chemicorum cum eo facta experimenta, eaque summa cura instituta, consulimus, videmus quidem et vitrioli oleum et multam aquam ipsi inesse, haud vero quaquam siliceam terram, sed prorsus aliam, argillaceam dictam, aut ab alumine cognominatam, in eo contineri, quae in acidis, mineralibus potissimum, facile solui possit, cum iisque in terrestria salia abeat, quibus conficiendis silicea terra omnino impar est. Hinc BAUMERUM in definienda aluminis natura mirum quantum a verbo aberrasse, eumque francogallum quendam chemicum, infidum saepe ducem, in hac re esse secutum, patet.

p. 25. Boracem, veteribus Baurach dictum, medium sal ex minerali alcali, sale hombergiano, terra vitrescente, multa aqua et paucō vitrioli acido compositam sistere, illudque ex orientali India sub massae pinguis, crystallis refertae, variisque heterogeneis partibus contaminatae forma afferri, et iam apud Batauos, vt olim apud Venetos, depurari Noſter perhibet, neque tamen de modo, quo Bataui in

in borace ex tincalc conficiendo vti solent, reddit rationem, nec de tincalis natura et ortu sententiam dicit. Mancus ergo est hic de borace locus, qui ex DEMACHYI, FERBERI, aliorumque scriptis multo locupletior reddi, et emendari potuisset.

Inter gummata et resinas, quas Auctor recens. p. 75. sult, mentionem quoque camphorae factam esse videmus, quae, si Nostro fides haberi debeat, non solum ex lauri camphorae et quarundam aliarum plantarum variis partibus excoctione et veluti sublimatione paratur, sed etiam ex aethereis quibusdam oleis, v. c. maioranae, thymi cet. praecipitatione quandoque obtinetur. Nos quidem has crystallos, in quas nonnunquam olea quaedam aetherea sponte abeunt, non tam camphoratae, quam potius salinae acidae naturae esse, cum nuperis quibusdam chemicis persuasum habemus.

Furnorum figuram oualem vel ellipticam, qua p. 85. ignis radii refracti in vnum, duove puncta caustica colligantur, vim ignis vehementer augere Noster censet, eaque de causa furnum ita constructum chemicis vehementer commendat. Sed cuius utilitatis furnus esse possit, qui ignis radios in vnum punctum colligat, nos sane non hariolamur. Summa furni chemici in eo profecto collocanda est, vt calor operationi instituendae aptus paucis carbonibus produci, corporibusque ita applicari possit, vt ea ab omni parte vim ignis experiantur.

Fermentationem variorum vegetabilium cor. p. 174. porum, quae ex partibus heterogeneis, v. c. oleosis, acidis, mucosis, cet. composita sint, intestino motu, qui aëre, temperato calore et, respectu sicciorum, aqua vel producat, vel adiuuetur, peragi Auctor statuit, eamque ita absolui perhibet, vt partes subtiliores, salinae scilicet mobiliiores, terreae, oleosae et aquae a magis viscidis separen-
tur,

tur, paulo crassiores in motum corripiantur, attenuentur et denique in nouum corpus vinosum vel acetosum componantur. Si autem quaeramus, quae sit proxima intestini illius motus causa, hoc Auctorem problema haud soluisse, animaduertimus. Est quidem verum, quam quod verissimum, nobis nondum cognitam atque perspectam penitus esse propriam et veluti principem fermentationis causam; attamen experientia edocti scimus, ea solummodo corpora ocus citius in fermentationem rapi, quae dulcibus, aut certe mucilaginosi partibus admodum abundant. Atqui ex hoc, aliisque phaenomenis ad proximam illius motus causam illustrandam aliquid lucis afferri posse videtur. **P. 175.** Ceterum enumerat BAUMERUS duas fermentationis formas, vinosam puta et acetosam, quarum illam etiam spirituosam vocari monet; eam autem fermentationem, quam putridam appellant chemici, ab illis separandam iudicat, quod salia vrinosa, terra subtilissima, oleaque volatilia foetidissima ea producantur, et corpora prorsus destruantur. Neque tamen nobis videtur putrefactio a fermentatione proprie tali, ut loqui Auctor amat, seiungenda, sed potius tanquam continuatio illius, eiusque acetosae, considerata esse, quoniam in multis corporibus putrefactio semper fermentationem sequitur; et quamuis haec quandoque in oculos ita non incurrat, ut eam perspicue animaduvertere possimus, saepe tamen et fere semper, ut COLLINI experimentis demonstratur, in principiis putredinis aliqua, non duratura signa acidae degenerationis se offerunt, ut praecedat acidum, aliquamdiu cum putredine partitas vices teneat, et ab ea denique superetur *) cet.

Tar.

*) Vid. Commentar. nostr. Vol. XXV. P. I. p. 221.

Tartari emetici parandi ratio, quam Noster laudat, efficaci medicinae cum euacuant, tum resolventi, conficiendae non omnino apta est; neque enim croci metallorum, aut vitri antimonii quantitas, quae cum tartari cremore coqui debeat, accurate est descripta, neque coctionis tempus recte definitum. Scilicet perinde Auctori videtur, aequales partes antimonialis calcis et cremoris tartari ad parandum hoc sal metallicum adhibeantur, an dimidia illius calcis pars ad duas cremoris sumatur. Sed si anaticae partes utriusque ingredientis cum aqua coquuntur, ingens profecto copia antimonii calcinati indissoluta remanet, quod cremoris non satis adsit, cum quo in coniunctionem abire queat. Hinc patet, eam huius emetici medicamenti conficiendi methodum, quae coctione vnius partis vitri antimonii cum partibus duabus cremoris tartari et sufficiente copia aquae absoluitur, illa esse praestantior. Ceterum nimis longum est tempus, quod ad coctionem praescripsit Auctor, cum, modo aquae idonea portio adhibita fuerit, decem horarum spatium sufficere, nuperiorum experimenta docuerint.

Phosphorum variorum Noster etiam mentionem iniicit, eorumque et parandorum methodos, et virtutes praecipuas recenset. Et primo quidem loco laudat eum, qui ex salis ammoniaci parte una et duplo calcis viuae seorsim puluerisatis, deinde mixtis et in catillo fufis paratur, neque vero auctoris, qui primus illum descripsit, et a quo etiam cognomen habet, meminit. Hic autem phosphorus in tenebris lucem emittit, si quocunque modo teritur, ille, qui a BALDUINO nomen fert, et quem nitrum calcareum valde calcinatum largitur, tum demum lucet, si radiis solis fuerit expositus. Ob teneram sulphuream indolem hanc posteriori-

steriorem speciem cum spatho hepatico bononiensi
vsto conuenire Noster iudicat.

P. 357. Phosphori animalis aut kunkeliani conficiendi
varii modi sunt, quorum vnum, alterumue reliquis
antecellere Auctor recte quidem perhibet, sed gah-
nianae methodi, quae optima, expeditissimaque dici
meretur, ipse est oblitus. Ceterum, vt hoc vnum
addamus, alumen, quod nonnulli miscelae ex sale
microcosmico, fuligine et arena addiderunt, non
putamus ea pollere virtute, vt acidum vrinae ex-
pellat antea, quam cum phlegisto coniunctionem
inierit; nam vitriolicum acidum minus fixum esse,
quam phosphoreum, satis quidem euictum est.

III.

*Sammlung physikalischer und chymischer Abhand-
lungen von FRANZ CARL ACHARD. Berlin. 8.
Erster Band mit Kupfern bey Unger. 1784.
S. 480.*

i. e.

Collectio commentationum physicarum et che-
micarum, auctore FRANCISC. CAROL. ACHARD
Vol. Imum.

Egregius sane obseruationum atque experimen-
torum thesaurus, tanto quidem maioris aesti-
mandus pretii, quod, vel non monente Cl^o Au-
ctore, ipso enarrationis modo pateat, eum nulli
litasse hypothesei, sed quae suis ipsis viderit oculis
retulisse: Id tantummodo in commoda lectorum
nobis optandum superest, Cl. Auctorem et singula-
rum commentationum contenta, et commentationes
ipsas faciliiori et meliori ordine, quam quidem hinc
inde factum est, disposuisse, singulas numeris suis
in.

insigniuisse, et catalogo, vt vocant, alphabetico, omnium, quae hoc volumine continentur, aut certe praecipuorum experimentorum sub finem adiecto vsum praestantissimi libri faciliorem reddidisse: Plures, quas hoc volumen comprehendit, commentationes coram regia Berolinensi Scientiarum Academia praelegit, cuius etiam nouis actis publicis insertae sunt sermone gallico.

De imperfectione eius, quae in meteoris versa-
tur, scientiae naturalis partis, quamdiu cum obser-
uationibus, barometro, thermometro, atque hy-
grometro institutis, eae non coniunguntur, quae
electricitatem atmosphaerae, pluuiae, niuis ac ne-
bulae docent, vna cum descriptione binorum in-
strumentorum, ad id genus obseruationum adhi-
bendorum; inserta est haec commentatio nouis actis
Berolinensibus anni 1780. Vt instrumentum istius-
modi laudem mereatur, requirit Cl. Auctor, vt
vsu sit facile, vt non indicet modo, an, sed quo
gradu, vtrum positue, an negatiue electricus sit
aër, vt vsus eius, si materia electrica accumuletur,
nullum periculum obseruatori intentet, et vt sit
portatile, et domi aequae ac in horto adhiberi
queat; singula haec commoda suis instrumentis
comparauit, quae nunc vberius describit.

Experimenta, quibus demonstratur, corpora
eiusdem generis, superficie tamen et massa discre-
pantia, materiem electricam, sola superficierum,
nulla massarum ratione habita, in se recipere, iisdem
actis eiusdem anni similiter inserta. Conductor
cylindricus cauus ex lamina aurichalcea confectus
eadem certe se habuit ratione, siue vacuus erat,
siue plumbo liquato refertus, cum tamen conductor
perinde cauus, sed minoris diametri, notabilem satis
ostenderet discrepantiam.

p. 20. Experimenta ad determinandam celeritatem, qua corpora diuersae figurae materiem electricam in se recipiunt, et rationem, quae inter copiam absorptae materiae electricae, et distantiam a corpore ea repleto intercedit, instituta. Spectant haec ad litem, diu inter Anglos physicos agitatam, vtrum ad fulminis ictum ab aedificiis arcendum corpora in acumen desinentia, an rotundata praestent. Decem narrat experimenta, magna cum cura instituta: Quo magis conductor a corpore, cuius materiae electricae absorbendae inseruire debet, distat, eo tardius absorbet, vt tandem, si distantia nimia sit, nihil plane eius absorbeat: Unum corpus in acumen desinens plus materiae electricae absorpsit, quam plura eiusmodi corpora, aut conus.

p. 34. De electrificatione furdi. Puer 15 annorum, qui sexto suae aetatis anno variolis laborans omnem audiendi facultatem amiserat, per tres dies se inuicem subsequentes singulis diebus circiter quinquaginta concussiones electricas ab vna aure ad alteram deriuatas accepit, et feliciter sanatus est: In aliis tamen, qui superata febre acuta furdi facti erant, nihil effecit istud remedium.

p. 35. De quibusdam singularibus fulminis effectibus. Describit phaenomena, quae ipse vidit, atque effectus, quos in suo ipsius corpore percepit; erant autem violentae concussiones, in animi deliquium abeuntes, et altero adhuc die genuum tremor, et vehemens alui fluxus, quos quidem posteriores effectus ab ictu electrico, nulla etiam concussione comitato, experitur Cl. Auctor. Eodem fere loco quatuordecim diebus elapsis villicus quidam ictu fulminis subito extinctus fuit; enarrat Cl. Auctor phaenomena, in cadauere eius obseruata, nulla sulphurei odoris vel fusionis corporum metallicorum, quae secum portabat,

tabat, vestigia; vestimenta autem, quibus indutus erat, dilacerata, et multa eorum disiecta; comparat hunc casum cum aliis similis indolis, et in discrimen fulmine necatorum, eiusque causam inquit; in plerisque certe casibus fulmen vera partium destructione, non aëris modo corruptione, occidere: Phaenomena in alia tempestate notata, quae Cl. Auctor Celeberr. FRANKLINI de fulminis et electricitatis indole hypothesei contraria esse putat.

Chemica nonnullorum lapidum analysis, et definitio earum, ex quibus conflantur, partium. Acidis mineralibus praecipue tentavit hos lapides, tum crudos, tum antea cum sale tartari vstos, et elutriando hoc iterum priuatos, Cl. Auctor; simul tamen, quid, si soli exponantur violento igni, patiantur, notauit: Prima experimentorum sectio spectat chrysolithum orientalem, quem in catillo Hassiaco sub fornace docimastica per quatuor continuo horas, candentem perparum quidem de suo pondere, omnem tamen colorem, et in superficie partem pelluciditatis amittere expertus est Cl. Auctor; in duabus eius lapidis drachmis experimenta haec 18 grana terrae filiceae, 21 grana terrae calcareae, 77 grana terrae aluminaris, et duo tantummodo calcis ferreae grana inesse demonstrant. Altera sectio pertinet ad amethystum Saxonicum, qui per 14 horas eodem igne eadem ratione vstus, non mutato pondere, similiter et colorem et partem pelluciditatis exuit, et in duabus drachmis duo grana calcis ferreae, 36 grana terrae filiceae, 10 grana terrae calcareae et 72 grana terrae aluminaris continere repertus est. Tertia sectione ad iaspidem orientalem rubram maculis viridibus variegatam progreditur Cl. Auctor. Et hic lapis eodem pacto per tres continuas horas igne tortus, nec pondere, nec superficie nitore mutato, colorem tamen in griseum

commutavit, et praeter magnam terrae filiceae copiam terram etiam calcaream et calcem ferream exhibuit. Quarta denique sectione persequitur Cl. Auctor mixtionem pumicis albi, qui per duas horas igne furni anemii agitatus in massam griseam, ad chalybem scintillas elidentem, ahati polito similem liquabatur, et in binis drachmis duo grana terrae ferreae, 14 grana terrae filiceae, $5\frac{1}{2}$ grana terrae calcareae, et 99 grana terrae aluminis continere inventus est.

p. 63.

De caussis asphyxiae, ex inspiratione aëris respirationi inepti natae, et de remedio eius valde efficaci: Haec etiam commentatio in nouis actis Berolinensibus, et quidem anni 1778 occurrit. Non in defectu elateris latere istam causam, sed in nimia, qua aër superfaturatur, phlogisti copia, quo per nitrum liquesactum, si eiusmodi aër per illud transeat, absorpto noxius esse desinit; respirationis quendam finem esse, vt phlogiston superfluum per hanc viam corpore egrediatur; aërem igitur phlogisto iam nimis onustum phlogisto illi in se suscipiendo ineptum esse, quod si in corpore remaneat, irritabilitatem subito destruat omnem, et nervos obnubilet; animalia etiam, quae per aliquod tempus absque respiratione vitam agere possunt, non tantum phlogisti in atmosphaeram protrudere (respicendum tamen hic praecipue esse ad aërem vitalem, quem pulmones ex atmosphaera hauriunt, cum sanguine commiscent, et per vniuersum corpus diffundunt, nuperiores Cl. LAVOISIER, INGENHOUTS, CRAWFORD aliorumque obseruationes monstrant): In illis igitur asphyxiis sanandis id agendum esse, vt motus pulmonum restituatur, phlogiston accumulatum euacuetur, et per stimulantia neruorum stupor tollatur; aërem eum in finem dephlogisticatum pulmonibus intrudendum
sua-

suadet, et eo remedio cuniculum et fringillam, quos in aëre ex ipsorum pulmonibus exhalante exstinctos viderat, restituit; repetitis eodem cum felici euentu iisdem in canibus, felibus ac muribus experimentis; euentus etiam idem erat, siue animalia aëre ex pulmonibus exeunte, siue fixo, siue inflammabili, necata videbantur. Ultimo describit Cl. Auctor instrumentum, quo ad iniiciendum in pulmones animalium istum aërem vtitur.

De pondere specifico, elatere, indole cōm-p. 75.

pressibili atque extensili variarum aëris specierum, et de earum facultate, feminum, germinationi et ceter. aptorum, euolutionem aut promouendi, aut impediendi. Aërem inflammabilem ac nitrosū quassatione cum aqua ex parte in suas diuidi partes constituentes, non absorberi. Aërem fixum inter omnes aëris species solum talem corporibus inhaerere, qualis, quum ea destruantur, ex corporibus prodeat; eius aërem certissime non ab acido peregrino, quod, dum euoluitur, ei commisceatur, pendere, sed, dum adhuc in corporibus innidulatur, iam adesse. Specificum pondus in globo vitreo, quem, postquam sub antlia pneumatica omnem aërem antea inclusum extraxerat, aëris specie ponderanda impleuit, determinauit; aëris quidem nitrosi minus exacte, quamuis minus esse pondere aëris communis sibi persuadeat. Si pondus aëris communis = 1 assumat, pondus aëris fixi, aut vitriolici, aut nitrosi acidi vi ex creta expulsi, inuenit = $1\frac{258}{1000}$, aëris fixi acidi vitrioli ope ex sale tartari extricati = $1\frac{516}{1000}$, aëris fixi ex cereuisia fermentante prodeuntis = $1\frac{645}{1000}$, aëris inflammabilis ex vegetabilibus et praesertim ex hordeo igne extorti manifeste minus puri = 1; aëris inflammabilis ope acidi vitriolici ex zinco = $\frac{1}{2}$, ex ferro obtenti = $\frac{151}{1000}$, ex zinco acidi phosphorici vi im-

trati = $\frac{1}{2}$, ex ferro per aceti acidum acquisiti = $\frac{188}{1000}$,
 dephlogificati, ex nitro liquefacto effluentis = $\frac{83}{1000}$,
 (hic calculus ab omni aliorum physicorum calculo
 recedit, qui hunc aërem communi ponderosiores
 deprehenderunt): Si pondus specificum aëris com-
 muni = 31, pondus aëris ardente candela cerea
 phlogificati inuenit Cl. Auctor = 28, aëris ar-
 dente sulphure aut vini spiritu phlogificati = 30,
 aëris respiratione pulli multum phlogificati = 29.
 Quo minus ponderosa est aëris species, eo minus
 eodem calore extenditur, eo minus, pressione ma-
 nente eadem, comprimi potest. Vt, quem in ger-
 minationem seminum effectum habeant, explora-
 ret, Ianuario mense calore 16-20 thermometri
 Reaumuriani semina lepidii satiui, telae laneae (Fla-
 nell) madidae commissa, sub vitris conclusa aëris illis
 variis speciebus exposuit, et vidit, semina in aëre
 dephlogificato eadem celeritate et facilitate ger-
 minare, quam quidem in communi et quocunque
 modo phlogificato; intumescere paululum, neque
 tamen germinare in aëre fixo, et penitus destrui in
 aëre nitroso.

p. 83. De modo, motum undulantem partis superfi-
 ciei cuiusdam liquidi imminuendi, per corpora spe-
 cifice leuiora, quae igitur huic superficiei innatant,
 aut fluida, quae tamen alteri fluido se commiscere
 non possint, aut solida: Hic etiam libellus iam in
 nouis actis Berolinensibus anni 1778 impressus est:
 Primo recenset, quid iam ab aliis, et in ipso prae-
 fertim mari factum sit, et tunc enarrat, quo modo
 fluctuantem vndarum maris motum imitatus sit, et
 experimenta cum paruis vasis nauigiorum similibus
 atque oleo oliuarum instituta saepius iterarit. Ibique,
 si vis, fluctuantem vndarum motum producat,
 eadem maneat, eum minorem esse, si oleum in-
 fundatur aquae, quam si non infundatur, eo quod

cor-

corpora motae aquae innatantia suo pondere superficie eius elevationi resistent; eapropter loco infidi oliuarum olei vacua atque occlusa dolia, in quae aqua non penetrare possit, aut arcas ex laminis ferreis confectas, aëre repletas, et aquae imperuias, in navigationibus tempestuosis adhiberi, suadet.

Altera commentatio enarrans experimenta cum p. 93. sale culinari eo fine instituta, ut illud in suas partes secedat: Nescimus equidem, quare haec mox insequentem praecedat, qua demum lecta intelligi plenarie potest. Neque liquato plumbo sensim ingerendo, neque cum sulphure igni, quo hoc in flammam erupit, aliis atque aliis modis exponendo, sal culinare in suas dirimere partes potuit. Quod ex ollis, in quibus muria cocta fuit, efflorescit, merum invenit sal culinare, nequaquam acido suo orbatum alcali minerale; neque aliud quid evenit, si muriae illi bullienti calx sola, aut una cum arena iniiciebatur; neque quod ex massa ex lapidis calcarei pulvere et sale culinari aqua soluto compacta, neque quod ex sale culinari et luto cum aqua, neque quod ex pulvere lapidis calcarei et luto sicco cum muria salis culinaris subactis, et vel simpliciter siccatis, vel excandefactis, efflorescebat, aliud quid erat, quam quidem sal culinaris; pars tamen florum salinorum, qui ex lithargyrio et calce viva cum muria salis culinaris subactis nascebatur, lixiviosam monstravit indolem: Neque fusio salis culinaris mox cum carbone cornu cerui, mox cum fluore minerali, mox cum argilla vulgari nigra, mox cum calce et ferro simul instituta, neque tritura cum fluore minerali, aut cum ferro et calce, addita aqua, per dimidiam diem continuata secessum partium effecit. Similiter nec sal mirabile aut coquendo, aut terendo, aut fundendo cum lithargyrio,

rio, creta, lapide calcareo, calce viua in suas diuelli partes potuit.

P. 110. Experimenta cum sale culinari eo praesertim scopo instituta, vt sal in suas partes abeat, et alcali minerale ex eo separetur. Minium et cerussa plane nihil efficiunt, (prius tamen paululum, si cum sale et aqua teratur) neque lithargyrium, alia atque alia proportionem cum sale illo et aqua mistum, nisi coquatur, quo facto, exigua mineralis alcali portio secedit; neque maior, si lithargyrium prius coquendo cum lixiuio caustico aëre fixo priuatum fuerit: terendo diu lithargyrium cum sale, et tantam adfundendo sensim aquae copiam, vt pultis in modum spissescat, albescit lithargyrium; sal tamen integrum permanet, nisi duae partes lithargyrii cum vna salis parte tritae fuerint: Neque fusio cum plumbo aut lithargyrio plus effecit. Calx viua alia atque alia ratione atque proportionem cum sale commista nihil quoque effecit; neque auget vim lithargyrii, particulam acidi ex sale culinari absorbendi.

P. 132. De nouo subsidio, paucis adhibitis carbonibus, aliaue materia combustibili calorem suscitandi, ei similem, quem magna vitra et specula vistoria producere valent, cum descriptione furni, qui, dum calefaciendo conclauis inseruit, simul contentum eo aërem depurat, et phlogisto liberat. Exstat iam haec quoque tractatio in nouis actis Berolinensibus anni 1779. Loco aëris communis aëre dephlogisticato ex nitro extorto et vesicae incluso lampadis flammam auxit, quo quidem id effecit, vt filum ferreum, diametri $\frac{1}{2}$ pollicis, duobus, grana aliquot platinæ paucis minutis secundis liquarentur: Hoc experimenti euentu excitatus de furni forma, qua perpetuum istius aëris flumen in carbones deriuari possit, cogitauit; primo tamen iam tentamine

adeo

adeo insignem aestum eo artificio genuit, ut fere omnes furni partes liquefierent: Ut aërem concla- vis hieme semper purum conseruet, iubet fundi furni consueti medio laterem imponi, cui basis va- sis conici 6. 8 pollices alti et in basi 4 pollices am- pli suo tempore nitro implendi innitatur; hoc vas superius in tubum argillaceum exit, qui postquam sex pollices perpendiculariter adscendit, recto an- gulo flectitur, et per furnum in conclaue ducitur; ex eiusdem vasis basi alius tubus exeat, qui post- quam pedis altitudine perpendiculariter adscendit, recto pariter angulo flectitur, et per furnum in conclaue deriuatur; in hoc posteriore tubo adapte- tur tubus follis duplicis, duobus fulcris innixi, qui, postquam vas illud nitro, et furnus ardente ligno repletus est, moueatur. Commoda tamen, quae ex hoc inuento in aëris conclauibus inclusi corre- ctionem redundatura esse sperauerat Clar. Auctor, hactenus certe non confirmauit experientia.

De similitudine, quae tum in generatione at. p. 141. que effectibus electricitatis et caloris, tum in vir- tute corporum electricitatem conducendi et calo- rem recipiendi intercedit, vna cum descriptione noui cuiusdam instrumenti, ad determinandam ele- ctricae materiae copiam, quam corpora diuersae indolis in eodem tamen statu posita, conducere va- lent, accommodati. Haec etiam tractatio in no- vis actis Berolinensibus eiusdem, in quo mox prae- gressa, anni exstat. Prima sectione Cl. Auctor ostendit similitudinem, quae inter generationem electricitatis et productionem caloris intercedit. Con- ductorem electricum, si corpus positue electricum ipsi affricetur, negatiue electricum fieri, parte igitur electricitatis suae orbari, electricitatem, frictione duorum corporum excitatam tanto maiorem esse de- bere, quanto maius sit discrimen virtutis, qua vtrum-

que corpus pollet, fluidum electricum, conducendi; si nullum sit eius virtutis discrimen, nulla edere post mutuum frictionem electricitatis indicia, quamvis reapse excitetur electricitas, quoniam eodem momento, quo excitetur, restituito materiae electricae aequilibrio iterum destruat. Secunda sectio similitudinem inter effectus electricitatis atque effectus caloris monstrat. Vim caloris corpora distendentem a generata igne particularum vi repellente proficisci, sicuti corpora eiusdem electricitatis eodem gradu donata sese inuicem repellant; eundem effectum etiam in particulis corporum electrica materia perusorum consequi; et quod extensione massae non fiat sensibilis, prouenire a maiore attractionis partes corporis inter se ligantis vi; electricitate perinde ac calore seminum germinationem et plantarum incrementum, euaporationem, sanguinis in animalibus viuis motum, animalium ex ouis evolutionem accelerari, metalla atque alia corpora liquari; superpondium electricitatis aequae ac caloris in duobus corporibus sese mutuo contingentibus per vtrumque aequabiliter dispesci. Tertia sectio probat Clar. Auctor, corpora exactam servare proportionem inter facultatem calorem suscipiendi, et facultatem electricitatem conducendi; metalla v. g. multo citius calefieri et refrigerescere, quam vitrum; omnia corpora, quo citius calefiant et refrigerentur, eo citius etiam definitam materiae electricae copiam in se recipere et amittere; quo tardius calefiant et refrigerant, eo tardius et difficilius materiem electricam imbibere ac dimittere. Postremo describit et delineat instrumentum, quo, quantum electricae materiae corpora dato tempore, dum aliud non electricum contingunt, amittant, exactissime mensurari posse sibi persuadet.

De effectu, quem sal sedatiuus, dum cum iis p. 154
funditur, in metalla, terras calcesque metallicas
exferit. Haec quoque experimentorum series in
nouis actis Berolinensibus anni 1779 enarratur. Di-
gerendo cum salis sedatiui solutione, in aqua facta,
alia metalla cruda, alia demum per alcali ex aliis
acidis praecipitata solui; natum ex eo sale et alcali
volatili sal medium elegantissimas in crystallos con-
crescere, et igne vasis clausis tortum alcali suum,
multo tamen minori copia, reddere, simul oleum
subfuscum adscendere, vt igitur alcali volatile per
sal sedatiuum in suas dirimi partes, et oleosi quid
continere probabile sit. Ex iis, quae Cl. Auctor
tentauit, praeter ferrum nullum metallum totum
quantum cum sale sedatiuo in scorias confluit, li-
cet a platinae crudae particulis ferreis, plumbo,
stanno, zinco opacum redditum, cupro parumper,
magis tamen ab antimonio crudo et cobalti regulo
tinctum esset; calces vero metallicaes omnes, quas
quidem Cl. Auctor tentauit, cum illo sale in scorias
coierant, purpura mineralis quidem in carneas,
luna cornea et calx antimonii in flauas, calx vis-
muthi in flauescentes, calx stanni et zinci in albas
opacas, calx ferri in nigras: Excepta aluminis ter-
ra, quae, etiamsi cum tribus vel quatuor salis parti-
bus fusa, vix in superficie aliquod cum ipso inierat
connubium, cum omnibus terris, nisi nimia, e. g.
quadrupla, fuerit eius copia, in vitrum confluit,
ad chalybem scintillas elidens, et quidem cum
magnesia alba, terra calcarea et vegetabili in vitrum
plerumque flauum, cum dimidia parte terrae sili-
ceae in vitrum clarum excolor, cum maiore eius
copia, quemadmodum etiam cum tripla terrae
ossium copia, in massam porcellanae aemulam; si cum
aequali posterioris copia liquatum fuerit, superior
pars viret et pellucida, inferior nigra atque opaca est.

Exa-

p. 166. *Examen chemicum partium pilos diverſorum animalium conſtituentium: Examinauit Cl. Auſtor lanam ouillam, ſetas porcinas, pilos humanos, equinos, caprillos, caninos et cuniculorum, cum aqua in vaſis apertis, et in digeſtore Papini cum iis cocta, cum alcalibus cauſticis et non cauſticis, cum acidis, quae vulgo audiunt, mineralibus cum ſpiritu vini, cum naphtha vitrioli, cum oleo terebinthinae atque amygdalarum, examinauit comburendo in cineres, et auſto paulatim igne diſtillando in vaſis clauſis. Pili, ſive in vaſis apertis, ſive in olla Papini cum aqua cocti, nullam ſui ponderis iacturam faciebant; in poſteriore tamen, ſi lanam ouillam excipias, quae pinguedine quadam ab efficacia aquae defendi viſa eſt, tenacitatem ſuam amiſerant, quam, pilis humanis exceptis, ſiccati non recuperabant, aquam etiam fuſco, rarius, quemadmodum lana, flauo colore, et gelatina quadam imbuerant, quae, expulſa per enaporationem aqua, remanebat. In cineribus omnium nullus erat ſalis alcalinus, et ſi cineres pilorum caprillorum et ſetarum porcinarum excipias, qui aliquid, perparum tamen, ſalis communis continere videbantur, nullus plane ſalis; libra lanæ ouillae reliquit cinerum non niſi drachmas duas et grana 32, libra pilorum equinorum aequè ac caninorum tres drachmas cum 12 granis, pilorum caprillorum ſeſquidrachmam cum 2 grani, pilorum humanorum drachmam cum granis 20, vitulinorum drachmas duas cum granis 40, ſetarum denique porcinarum drachmam cum granis 52. Cineres illi ex terra offium et pauca calce ferri conſtabant: Diſtillationi ſiccaè expoſiti pili plerique colliquabantur, et, diuerſa tamen proportionè, omnes, relicto in fundo retortae carbone, præter liquorem alcalinum volatilem atque oleum empyreumaticum, exhibebant ſalem ſiccum,*
ammo-

ammoniacy aemulum, in rhomboidales plerumque
crystallos concrefcenrem. Oleum, quod vocant,
tartari per deliquium, etiamfi cum pilis bulliret,
neutiquam tamen eos mutauit; calx viua, non la-
nae quidem et pilorum humanorum, reliquorum
tamen et tenacitatem et flexilitatem fere penitus
deftroxit; lixiuium caufticum omnes in gelati-
nam conuertit, et quum agitabatur, aequabiliter
diftoluit; diffoluebant etiam eodem modo acida
mineralia, et, fi quidem concentrata erant, nullo
opus erat ad id perficiendum calore externo: In fo-
lutione pilorum humanorum, qui fi nigri fint, ab
eius vaporibus primo rubent, tunc dealbantur, in
fpiritu nitri fumante fafto crystallos exiguas acicu-
lares concrefcenres confpexit. Olea, fpiritus vi-
ni, naphtha nullam pilis inducere mutationem.

Tractatus de coloribus plantarum, iam nouis P. 189.
actis Berolinenfibus anni 1778 infertus, et potiffi-
mum Illuftriff. Com. de MONROUX oppofitus, qui
colorem vegetabilium in vitris ex eorum cineribus
confeftis refurgere fibi aliisque perfuafit. Neque
in fuligine, ex vegetabilibus, dum comburuntur,
exfurgente eorundem vegetabilium colorem ani-
maduertit vnquam Clar. Auctor, neque in cineribus,
quos in vafis porcellanis extus luto munitis ex flo-
ribus papaueris rhoeados, et paeoniae officinalis
ruberrimis, ex ligno fernambuci, ex radice anchufae
tinctoriae, ex floribus caeruleis centaureae cyani
et violae odoratae, luteis calendulae officinalis, ex
cortice cinchonae, et aefculi hippocafiani, ex ra-
dice curcumae vffit, aut cum nitro (id quidem ra-
rius) aut cum borace vfta, addito plerumque ad-
huc vitri albi teneriffimo polline, in catillo ex por-
cellana confefto in vitrum colliquatis obferuauit;
quicquid coloris in vitris iftis notauit, iure merito-
que a particulis ferreis omni cineri vegetabili in-
hae-

haerentibus deriuat: Adiungit sub finem duo experimenta, in quibus fundendo vitrum album cum nitro, nunc flauo, nunc caeruleo colore tinctum prodire, viderat; nos quidem id phaenomeni a magnesia nigra deducimus, qua hodiernum rarissime carent vitra alba, et quam phlogisti maiori minoriue parte per nitrum priuatam aliis atque aliis coloribus ludere, SCHEELII et aliorum experimenta loquuntur.

p. 199. De mutationibus, quas calces metallicaе, aut solae, aut aliae aliis binario vel ternario numero mistae, igne fusorio agitatae perpetiuntur: Descripta etiam haec prostant experimenta in nouis actis Berolinensibus anni 1779. Aequalem semper calcium copiam inter se miscuit, et in omnibus experimentis vehementissimum furni anemil ignem per tres horas continuum adhibuit; calcem ferri, zinci et plumbi ex metallorum horum in aqua forti solutione per alcali, calcem wismuthi ex simili solutione per aquam simplicem praecipitauit, calcem cupri, cuprum cum sulphure vrendo, calcem antimōnii stannique metalla haec cum forti nitri acido coquendo obtinuit. Calx zinci et stanni seorsim igni expositae non fundebantur; neque mista cupri calci stanni calx, aut mista zinci vel wismuthi calci, vel zinci et stanni calci simul calx antimōnii, aut cum wismuthi et zinci calce commista ferri calx, reliquarum mistarum multae imperfectius, quas omnes recensere nimis longum foret.

p. 213. De ratione inter pressionem aëris in superficiem liquorum et caloris gradum, quem bulliendo concipiunt, intercedente: Aquam omni quamuis aëre spoliata bulliendo bullas protrudere, quibus vesicae frigidae, iis excipiendis adaptatae, nequaquam distendantur; neutiquam ergo esse aërem; pressione atmosphaerae manente eadem, nullum flui-

fluidum maiorem concipere calorem posse, sed in vapores abire; variata autem illa, alium atque alium: Vt hanc caloris, quem fluidum bulliens concipere potest, ad aëris pressionem rationem exactius determinaret, singulare excogitauit instrumentum, hic descriptum ac delineatum, et sic definitos in tabula sistit caloris, quem aqua et spiritus vini bullientes concipiunt, gradus, argenti viui in tubo vitreo altitudini respondentes: Constantia illius rationis motus Cl. Auctor suadet, vt altitudines locorum non barometro, sed thermometro mensurentur.

De connubio ferri cum cupro. Ferrum pu. p. 222.
rum absque interuentu alius corporis cum cupro nunquam colliquari, nisi parcissima vix sensibili copia; examinauit eapropter Cl. Auctor potiora, nobilibus tamen exceptis, metallica corpora; an in binis illis metallis coniungendis vinculi vices sustinere queant, et euentum ss experimentorum, eum in finem alia atque alia ingredientium proportionem seruata institutorum, in tabulam redactum sistit; arsenicum atque antimonii regulum optime huic scopo inseruire deprehendit, haec autem eum in finem adhibendo magis effecit, dum ferrum prius seorsim cum altero corpore commistum, tum demum cum cupri alia atque alia copia coniungere tentabat, et quid exinde impetrauerit, enarrat, et pariter in tabula sistit; vt tenacitatem etiam et ductilitatem determinaret, metallorum istorum compositorum parallelepipedis definiti voluminis ponderibus appensis et malleo examinauit; arsenici interuentu multo maiorem ferri copiam cupro vari posse, quam quidem antimonii, expertus est.

De arsenico eiusque cum variis corporibus con. p. 233.
iunctione, commentatio prima, et ipsa nouis actis Berolinensibus anni 1781 vna cum quinque proxime
me

me sequentibus inserta. Arsenicum album cum stanni, plumbi, zinci, wismuthi, reguli antimonii, antimonii crudi aequali copia distillauit, et addita singulis eius drachmis cinerum clauellatorum sesquidrachma cum platinae, cupri, ferri fusi, plumbi, stanni, wismuthi, reguli antimonii, et zinci aequali copia in hassiaco catillo fudit; wismuthum ex his solum ab arsenici consortio incolume perstitit; quid in platinam efficiat, ex annalibus chemicis Clar. GRELLII iam constat; reliquis metallis, si praesertim cum illis distillatur, suum rapit, certe ex parte, phlogiston, et reguli formam sibi sumit; cum antimonii crudi sulphure partim in citrinum, partim in rubrum abierat arsenicum.

p. 246. De eadem materia commentatio altera. Tentat Cl. Auctor arsenicum primo destillando cum aequali argenti, argenti viui, ferri, cupri, et reguli cobalti, tum, pariter distillando cum aequali calcis stanni, minii, ferri per acetum corrosi, cupri ab vstione aeris viridis crystallisati residui, florum zinci, calcis wismuthi, antimonii, vti quidem audit, diaphoretici, antimonii igne per se calcinati, cobalti faxonici fortissimo igne exusti, olei vitrioli, salis Glauberi, tartari vitriolati, salis armoniaci secreti Glauberi, selenitae, aluminis et salis amari copia: Argentum atque argentum viuum et cobalti regulus non erant mutata; cuprum autem, magis adhuc ferrum parte sui phlogisti orbata; ab ipsa adeo stanni, ferri, cupri, zinci, wismuthi, antimonii calce pars arsenici reguli formam erat adepta; calx cobalti non erat mutata; maximopere autem calx wismuthi ac minium. Ex salibus vitriolicis nihil expulit acidi arsenicum, licet vasa, dum aperiebantur, acidum salis communis magnopere redolerent.

De eadem materia commentatio tertia. Calces p. 255.

metallicas prius cum arsenico colliquatas facili opera fluxus nigri ope in statum metallicum reduxit Cl. Auctor; difficilius stanni calcem, nequaquam antimonium diaphoreticum. Porro arsenicum cum aequali arenae purissimae, cretae, magnesia albae, terrae aluminis, fluoris mineralis, argillae, nitri vulgaris, cubici et semiuolatilis, salis communis, salis febrifugi Sylui, ammoniaci, sedatiui, boracis vstae, acidi ex ossibus extracti, et phosphori, cum tripla acidi nitrosi, salini, et formicarum et cum quadrupla aceti concentrati copia destillauit: Quod de terra silicea in retorta remanserat, in superficie, elegantium, mere tamen terrearum, crystallorum formam prae se tulit; ceterum neque haec, neque reliquae terrae ab ea destillatione mutatae, neque ex fluore minerali expulsum acidum: Nitri, non perinde salis communis vel aceti vel formicarum acidum maximae arsenici parti volatilem indolem ademerat (eo quod nunc acidum arsenici certe ex parte erat): Nec phosphorus mutationem induxit aut passus est ab arsenico.

De emphysemate artificiali, per varias aëris p. 266; species producto. In auibz id commodi afferre, vt citius et melius saginari queant, Clar. Auctor ipse expertus est; a mangonibus non raro adhiberi eam fraudem, vt equis macilentis meliorem dent formam, latuisse eum videtur. GALLANDATI, qui et Guineensium modum, eo artificio arthritidem et rheumatismos sanandi, descripsit, et ipse in animalibus pericula fecit, exemplum secutus Cl. Auctor canibus, gallinis et pullis gallinaceis, perdicibus, columbis, ranis, coturnicibus, fringillis aliam atque aliam aëris, praesertim communis, tuss etiam dephlogisticati, nitrosi, fixi atque inflammabilis copiam in telam cellulosa iniecit, et quae

tam animalibus, quam aëri, mutationes obtigerint, enarrat; in canibus masculis aërem per omne corpus diffundere non potuit, facilius etiam in aëribus sylvestribus, quam quidem in cicuratis; aër nitrosus inflatus breui necabat animalia, quod ab aëre communi, dephlogisticato, fixo, atque inflammabili nequaquam accidit, quamvis posteriore referta animalia, forsan eo quod tardius resorberetur, per aliquot dies vigorem pristinum exuissent; aër tum communis, tum dephlogisticatus, phlogistici atque aëre fixo inquinati ab animali redibant; nitrosus, quum ex tela cellulosa rediret, et communi misceretur, volumen eius multo minus imminuebat; aër inflammabilis suam aliquando inflammabilitatem perdiderat: suadet Cl. Auctor, loco aliorum modorum, aërem fixum administrandi, eum telae cellulosaë iniici, et quum suspicetur, causam malorum arthriticorum extra circulum humorum versari, et forsan causticae (sed an etiam alcalinae) indolis esse, his in malis potissimum adhiberi.

p. 283. Tractatus, descriptionem aliorum vario scopo institutorum experimentorum electricorum continens: Prima eius sectione explorat Cl. Auctor, an, dum inflammatur materies electrica, acidum aliquod, quemadmodum ex sulphure aut phosphoro ardente, extricetur; sed, quamvis per tincturam heliotropii tubo vitreo contentam, 2000 scintillas electricas, per alcali volatile 4000 traiceret, illa tamen non erubuit, nec hoc in sal neutrum abiit; proclivis ergo est in eam sententiam, quae fluidum electricum pro mero phlogisto habet, quamvis numerosissimis scintillis sal Glauberi siccissimum decomponere non potuerit (et, liceat addere, argumentum illud, a reductione calcium metallicarum petiit, ab Academicis Lutetienfibus satis superque refutatum sit, et nitri etiam candentis per scintillas

tillas electricas in statum alcalinum transitus suad-
huc dubia admittat). Secunda sectione nonnulli
effectus electricitatis positivae et negativae inter se
comparantur; iidem certe erant in vestem, quem
appellant, electricum, in germinationem semi-
num, in ova bombycum, in aquam exhalantem
vtriusque effectus, vt Clar. Auctor coniiciat, in
repulsione particularum corporum electrifatorum,
quae destructum materiae electricae in variis cor-
poribus aequilibrium sequitur, phaenomenorum
illorum latere causam, et duo experimenta narrat,
pro ea opinione militantia. Tertia sectione expe-
rimentis monstratur, quantam vim in acceleranda
tum putredine tum fermentatione habeat ictus ele-
ctricus, et ex iis phaenomena coelo tempestatibus
grauido in carnibus et liquoribus in fermentationem
pronis toties obuia, nec non velox animalium ful-
mine necatorum in putredinem transitus explican-
tur. Tandem duobus experimentis ostenditur,
aërem, dum materia electrica impraegnatur, non
phlogisticari, et siue impraegnetur, siue spoliatur,
nullam eius elaterem subire mutationem.

De effectu suffumigiorum in aërem commu- P. 296.
nem. Aërem, alcali volatili grauidum, qualis est
aër cloacarum, quamuis multum phlogisticatum,
multum absorberi ab aëre nitroso: Candenti ferro
tripodi in media aqua posito innitenti, et postea
campana vitrea contacto insperfit, ita tamen, vt
ne in flammam exardescerent, suffumigia; qualia sunt
baccae iuniperi, styrax, myrrha, flores rosarum
et lauendulae, candelae, nec non puluis fumalis,
mastix, thus, benzoë, gummi, quod vocant sanda-
rach, ladanum, radix ireos florentinae, caryophylli
aromatici, succinum, semen coriandri, herba ro-
ris marini, et tabaci, cortices cascarillae et canellae
albae, lignum rhodium et puluis pyrius; exami-
C 2 nauit

nauit etiam aërem aceti, spiritusque vini bullientium, nec non alcali volatilium vaporibus grauidum, et vidit, omnibus quidem phlogificari aërem, nullo tamen eorum adeo, ut periculosus hominibus fiat eius aëris vsus; minus, quam a reliquis, phlogificari a resinis ardentibus, maxime insontes esse aceti vapores; periculum tamen utique intentari, si corpora illa in viuas flammam erumpant; aërem ipsum istis suffumigiis humidior potius reddi, quam exsiccari; fumo ipso inhalato columbae non peribant.

p. 307. De dephlogificatione aëris phlogificati. Haec quoque commentatio in nouis actis Berolinensibus, et quidem anni 1778 iam legitur. Partem corporum in vapores eleuatorum reuera aëre solui, qui, quemadmodum alia menstrua, exinde alteretur, et non nisi definitam aliorum corporum copiam dissolvat: Aërem dephlogificatum phlogisto onustum in phlogificatum abire; acidis difficillime vniri (procul dubio, quoniam eo iam saturata sunt) nisi interuentu phlogisti, cui inter omnia corpora quam proxime adfinis sit; aërem nitrosum non esse, nisi nitri acidum, interuentu phlogisti aëri illi iunctum, inflammabilem constare ex eodem, ex acido atque ex phlogisto, ita tamen, ut in hoc phlogiston artius nubat acido, quam quidem aëri; acidum aëris fixi sui generis, et reliquis acidis omnibus magis adfinesse aëri; aërem atmosphaericum poris tantummodo corporum innidulari: Ex calcibus metallicis per acidum nitri extorqueri aërem fixum (si igne vsitae fuerint et recentes, etiam dephlogificatum): Traiciendo per nitrum fusum ope instrumenti, cuius descriptio absque delineatione luculenta exhiberi vix potest, aërem phlogificatum et fixum in dephlogificatum conuertit.

De mensura puritatis aëris vna cum descri- p. 519.
ptione duorum nouorum eudiometrorum commen-
tarius, nouis actis Berolinensibus eiusdem anni in-
fertus. Aëris vsum in respiratione non esse essen-
tialem eius virtutem, euanescere enim posse, quam-
vis aër maneatur aër: Non solo phlogisto aërem ho-
minibus lethalem fieri; eius tamen in aëre com-
muni copiae detegendae solummodo inseruire
eudiometra, quale, et quidem portatile, facilius-
que aliis adhibendum, ceterum, quemadmodum
reliqua, illa aëris nitrosi facultate, volumen aëris
puri imminuendi, nitens, primo describit et deli-
neat Cl. Auctor, tum, quoniam aër nitrosus sibi
raro similis sit (quomodo hoc incommodum tolli
queat, docuerunt Cl. WENZEL et Ill. INGENHOUS)
aliud, in quo ex maiore vel minore voluminis per
phlogiston phosphori ardentis diminutione bonitas
aëris diiudicatur.

De mutationibus, quas metalla, calces metal- p. 332.
licae, terrae simplices, et salia a fluoris mineralis
volatili terra in igne fusorio experiuntur; hic
etiam libellus iam in nouis actis Berolinensibus
anni 1779 prostat. Miramur, nunc adhuc Clar.
Auctorem terram appellare malle, quod, tot con-
sentientibus experimentis, non est, nisi acidum
sui generis, et quidem, vti plerumque obtine-
tur, terra vitri silicea inquinatum, quam secum vo-
latilem reddidit: Ferro excepto reliqua metalla,
cum quibus in igne fundebatur, neque inferebant
illi, neque subibant aliquam mutationem; cobalti
tamen regulus caeruleo tinctu perfuderat, et an-
timonii hinc inde rubicundo, vitrum in quod abie-
rat; numerosa experimenta, quae cum terris sim-
plicibus, calcibus metallicis, salibus variis, alia
atque alia proportionem cum sua terra instituit Au-
ctor, in tabulas redegit; vniebatur fluxu, optime
qui-

quidem et varia proportione cum terra calcarea, facile etiam cum filiceae minore, et cum ipsius magnesia albae et terrae aluminaris dimidia copia, facillime cum calcibus metallorum, non tamen cum omnibus in perfectum vitrum, et cum salibus, inter quae alcalia fixa, salem sedatium, et Glauberi, tartarum vitriolatum, seleniten, nitrum vulgare et cubicum, sal commune et Sylui febrifugum, sal ammoniacum fixum, et boracem tentauit: Facile etiam et ipsa, dum colliquata refrigerat, crystallorum formam adsciscit, et alia, cum quibus funditur, vt eandem adsumant, disponit.

p. 350. Experimenta de conuersione terrae vegetabilis atque animalis, alia atque alia proportione cum calcibus metallicis colliquatae in vitrum, iam in nouis actis Berolinensibus anni 1779 recensita. Terra vegetabilis, id est, ea, quae ex cineribus vegetabilium, iterato aqua ebulliente elixatis, superest, acido nitri soluta, et per sal tartari aqua solutum iterum praecipitata, aequae ac terra animalis, e. g. ossa ad albedinem vsta, nitri acido soluta, et ex hoc acido per sal tartari praecipitata, nulla alia materia addita fusioni pertinacissime resistunt; experimenta in parte furni, porcellanae fabricandae accommodati, ardentissima instituta hic, vt prius, in tabulas redacta sunt, in quarum quinque columnis corpora, quae inter se mista fuere; proportio eorum, productum fusionis, color eius et durities indicantur; posterior in omnibus terrae vegetabilis, et in plurimis terrae animalis connubiis talis erat, vt massa ad chalybem scintillaret; prior etiam cum calcibus plumbi, antimonii, wismuthi, et zinci plerumque in vitrum abiit, et tum his, tum aliis phaenominis magnam sane cum terra calcarea similitudinem ostendit.

De conuerſione terrae ſiliceae, dum cum al-p. 358.
tera quadam terra et ſalibus ſimul in igne funditur,
in vitrum: Numerofiffima etiam haec et multipli-
cata experimenta vna cum quatuor mox inſequen-
tibus experimentorum ſeriebus, in nouis actis Be-
rolinenſibus anni 1780 iam commemorata, in ſi-
miles tabulas redacta ſunt; inſtituta ſunt, non
modo cum omnibus terris, quas Cl. Auctor ad ſim-
plices refert, ſed etiam cum multis ſalibus, e. g. ſale
ſedatiuo, alcalibus fixis, etiam cauſticis, ſale Glau-
beri, ſelenite, nitro vulgari et cubico, ſale culi-
nari, et ammoniaco tum vulgari, tum fixo, borace,
alia atque alia proportionem additis.

Experimenta, per quae mutationes terrae ſili-p. 371.
ceae cum ſalibus igni fuſorio expoſitae determinan-
tur, pariter in ſimiles tabulas redacta, iisdem fere
ſalibus, quae prius iam dicta ſunt, ſali etiam feбри-
fugo Syluii, ſingulis fere ſeptem diuerſis proportio-
nibus miſtam terram per tres horas continuas igni
vehementiſſimo furni anemii expoſuit, et cum
plurimis certe vitrum, aut vitri ſimilem maſſam
obtineuit.

Experimenta de conuerſione terrae ſiliceae mul-p. 379.
tiplici modo et alia atque alia proportionem cum re-
liquis terris ſimplicibus commiſtae in vitrum, pa-
riter in tabulas redacta, quarum prior euentum fu-
ſionis cum vna ex reliquis terris, altera cum dua-
bus, tertia cum tribus factae ſiſtit, quae priori ta-
bula continentur miſtiones, ſeptem, quae altera,
21, quae tertia, 57 diuerſis proportionibus factae
ſunt; priorum et ſimplicium illarum miſtionum
nulla exhibuit vitrum; plures tamen alterius tabu-
lae, in quibus aut terra calcarea aut magnesia alba
aut vtraque dominabatur terrae ſiliceae, vix vnica
earum, in quibus terra aluminis partem efficiebat,
longe plures adhuc tertiae tabulae.

p. 396. Experimenta de conuersione terrae vegetabilis salibus mistae in vitrum, quorum euentus pariter in tabula sistitur. Fudit terram istam cum sale tartari vulgari et caustico, alcali minerali, sale sedatiuo, et mirabili Glauberi, tartaro vitriolato, selenite, nitro vulgari et cubico, borace, sale culinari, digestiuo Syluii, atque ammoniaco fixo, singula tribus diuersis proportionibus intermiscendo, per tres horas continuas in furno anemio, Pottiani simili, eaque ratione ex plurimis earum mitionum vitrum impetrauit.

p. 400. De conuersione terrae aluminis cum salibus, alia atque alia sed nota proportione additis, fusae in vitrum: Et haec experimenta, nouis pariter actis Berolinensibus anni 1780 inserta, eodem pacto, et iisdem, quibus priora, cum salibus, etiam cum vitrioli acido, instituta, et similiter tabulae forma oblata sunt, verum vitrum nunquam generauit nisi tres vel quatuor boracis partes adiiciendo; fudit tamen terram istam, adiecta tripla aut quadrupla acidi vitriolici, vel selenitae copia, et fusionis vestigia reperit in terra cum quatuor alcali caustici aut mineralis aut nitri cubici, cum 2 - 4 salis sedatiui, cum duabus salis communis, cum 3 - 4 partibus et adeo cum aequali copia salis Glauberi igni exposita.

p. 407. Experimenta de effectu ignis fusorii in terram calcaream, alia atque alia eaque nota proportione cum terra aluminis, et salibus, cum magnesia alba et salibus, cum terra aluminis, magnesia alba et salibus coniunctam. Numerosissima etiam haec et multiplici modo variata experimenta, quae Cl. Auctor primo in nouis actis Berolinensibus anni 1781 cum orbe litterato communicauit, eadem, qua priora, ratione et instituta sunt et descripta. Nisi certe aluminis terra exiguum ratione reliquorum

rum ingredientium efficeret portionem, nunquam obtinuit verum vitrum, excepto vno experimento, in quo eius terrae tres partes cum vna parte terrae calcareae, et duabus boracis vstae fuderat; vitrum tamen adeo molle erat, vt chalybs nullas ex eo scintillas elideret: Frequentissime autem exhibuit vitrum terra calcarea cum magnesia alba et salibus igni exposita, siue terra aluminis addita fuerit, siue non.

Experimenta effectum ignis in terram calcaream p. 440.
alia atque alia proportionem terrae aluminis et magnesia albae mistam determinantia. Haec experimenta vna cum duabus mox insequentibus experimentorum seriebus in nouis actis Berolinensibus anni 1780 enarrauit Cl. Auctor, eaque quidem ita instituit, vt vasa in regione calidissima furni, in quo porcellana coquitur, tamdiu posuerit, quamdiu porcellana ipsa in furno manet, cum tertia parte terrae aluminis, aut magnesia albae, etiam cum posterioris dimidia aut quarta parte vitrum exhibuit ad chalybem scintillans.

De conuersione terrae calcareae alia atque alia p. 444.
sed nota proportionem cum salibus commistae in vitrum: Haec experimenta similiter in tabula exhibitae in furno Pottiani aemulo ita instituta sunt, vt misturae illae per tres horas continuas violentissimum experirentur ignem, quem operandi modum Cl. Auctor etiam in sequenti mox experimentorum serie secutus est: Salia, quae Cl. Auctor tentauit, eadem sunt, quae iam saepius diximus; cum sale sedatiuo, mirabili Glauberi, selenite, borace, nitro cubico, sale communi, febrifugo Syluii, cum salis ammoniaci fixi dimidia, cum nitri vulgaris dupla copia in vitrum abiit, plerumque ad chalybem scintillas elidens.

P. 451. De fusibilitate terrae vegetabilis cum aliis terris simplicibus commistae: Cum terra calcarea et magnesia alba (vtique in catillis ex argilla confectis) frequentius, rarius cum terra aluminis in vitrum abiit, nisi alia iam nominata terra, aut, quam vocat Cl. Auctor, terra spatii volatilis, aut plures earum simul accefferint; etiam cum aequali terrae animalis aut magnesia albae copia in vitrum confluxit.

P. 456. Experimenta de effectu ignis fusorii in misturæ terrarum simplicium cum calcibus metallorum imperfectorum et semimetallorum, nouis et illa actis Berolinensibus anni 1779 inserta, numerosissima et multiplici modo variata, in calidissima furni, in quo porcellana coquitur, parte instituta, euentu eorum in quatuor tabulas redacto, quarum prima experimenta cum terra silicea, altera cum terra calcarea, tertia cum terra aluminis, quarta cum magnesia alba instituta sistit. Cum singulis terris nunc cum aequali, nunc cum dupla, nunc cum tripla, nunc cum quadrupla calcis metallicaee copia, nunc cum media, nunc cum tertia, nunc cum quarta parte eius miscuit, et in prodromo refert, quomodo et terras illas, et calces metallicas (quas tamen an suo modo penitus puras ab acido solvente et sale praecipitante liberas obtinuerit, adhuc dubitamus) sibi purissimas comparauerit, terram siliceam quidem praecipitando ex liquore silicum. In verum vitrum non abiit terra aluminis, cuiunque calci metallicaee mista nec magnesia alba, nec ipsa terra silicea, nisi cum plumbi aut antimonii calce, aut cum quadrupla calcis stanni copia igni exposita, calcarea etiam cum wismuthi et zinci calce, et qualibet fere calcis stanni copia.

IV.

Offervazioni circa il flogisto e le differenti specie d'aria secondo le moderne scoperte di ANTON. BUCCI, Prof. pubbl. di filosofia in Faenza, in Pavia. 8. p. 74.

i. e.

Observationes de phlogisto et diuersis aëris speciebus secundum recentiora inuenta.

Congessit utique, bonum in ordinem digessit, et dilucido sermone explicat, quae recentius in ea doctrinae physicae parte facta sunt atque inuenta, Cl. Auctor, ita quidem, ut primo de phlogisto agat, quid sit, quid agat, ex sententia principum nostri aevi physicorum, STAHLII, CRAWFORDII et aliorum, tum quousque cum aëre, ut audit, inflammabili conueniat, ex observationibus PRIESTLEYI, FRANKLINI, VOLTAE, LASSONII exponat (in eo inscius ad Ill. KIRWAN accedens, ut tamen phlogiston adhaerere tantummodo fluido huic elastico asserat).

§. II. De aëris speciebus acidis: Primo qui p. 21. dem de aëre acido vitriolico, quomodo nascatur, nunquam absque phlogisto, quemadmodum idem valet de aëre salino et alcalino: Aër nitrosus, et spati.

§. III. De aëre fixo et phlogificato; quod p. 28. priorem spectat, Cl. Auctor sequitur BERGMANNUM; corpora, quae eum continent; modi, quibus natura atque ars eum extricant, media, quibus adesse cognoscitur. Notae aëris phlogificati, effectus eius in vegetabilia, modi, quibus reddi innoxius potest; discrimen eius ab aëre fixo, quod Cl. Auctor rectissime in diuerso phlogisti adhaerendi

rendi modo et maiore eius copia ponit, eamque sententiam obseruationibus Clar. Virorum adstruere conatur.

p. 37. §. IV. de aëre nitroso atque inflammabili agit: Ratio, quare cum aëre puro in minus volumen contrahatur; applicatio eius phaenomeni ad doctrinam de eudiometris. De aëre alcalino. Comparatio effluuescentiae cum inflammatione. Theoria combustionis.

p. 47. §. V. aërem dephlogisticatum tractat: Ex quibus corporibus obtineri facili opera possit: **PRIESTLEY** et **LAVOISIERI** de eius cognitione merita; eius in acidis fere omnibus praesentia.

p. 51. Adiectus est §. VI. de calore, in quo **Celeb. CRAWFORDII** theoria satis scite proponitur.

V.

Osservazioni del Nob. Sig. co. LUIGI TORRI Veronese, sopra l'acqua bozzola o sia frusa, considerata da molti venefica alle piante.

i. e.

Obseruationes spectantes aquam apud Italos bozzola siue frusa, a multis exitialem stirpibus habitam, auctore LUDOVICO TORRI. Veronae. 1782. 8. p. 23.

Est illa aqua, quae in fabricis, in quas ex oliuis extortum oleum primo effunditur, infra oleum natat, obscure flaua, tum oleosis, tum terrenis particulis onusta, ab aliis ad impinguandum solum, et promouendum plantarum incrementum apprimè commendata, ab aliis tanquam lethalis stirpibus reiecta: In priorem sententiam inclinans **Generos. Auctor** militantiâ pto ea profert argumenta; nulum

lum inesse huic aquae principium, a quo tanta mala possis metuere; abundantia utique nocere posse; sed id incommodi commune habere cum aliis ad impinguandum solum adhibitis corporibus; aliis soli generibus alia conducere, alia obesse: Parca copia adhibitam, aliis aquis atque absorbentibus terris mistam, hanc aquam omnino prodesse, eo exoptatiorem, quod Veronensis regio id genus corporibus indigeat, abundare hanc aquam principis vegetationi proficuis, quorum tamen proportio definiri satis exacte nequeat. Cur larga manu et recens adfusa arboribus aliisque plantis damnum inferat; oleum nempe aëri et succis nutritiis, qui debebant ingredi, praecludere introitum, halitibus exituris egressum; accedere noxas ab acido, salibus, et phlogisto huic aquae inhaerentibus metuendas; oleum enim ex oliuis expressum magis scatere acido, quam oleum ex amygdalis aut semine lini extortum; superare prius acidi copia quinques maiore, et posterius in ea ratione $= 11:4$; quinquies etiam superare phlogisti copia amygdalarum oleum, et lini oleum ea ratione $= 17:16$; ob arctius acidi cum phlogisto vinculum, et parciorrem aquam oliuarum oleum aliis oleis tardius rancescere; rancescere autem facilius illam aquam bozzola, nocentissimam, dum recens est, plantis eximie prodesse, ut primum in rancorem abeat, eodem modo, quo amurca iam a VARRONE commendata sit. Multa exempla felicissimi successus, quem eius in terra impinguanda usus habuit, ad lacum Comensem, in agro Veronensi et alio; eam in finem per hiemem aëri libero exponi, et vere pratis inspergi; moris etiam egregie proficere, non perinde vitibus, his tamen pariter accommodari facile ita posse, ut laetius crescant; suadet miscendam sub auspiciis hiemis in foveis cum argilla,

gilla, calce aut gypso vſto, aut cineribus temperata, et per hiemem in illis conſervandam.

VI.

Essai ſur les eaux thermales de Balaruc, où l'on aſſigne leurs vertus, la maniere dont on employe les preparations, neceſſaires avant leur uſage, et les maladies auxquelles elles ſont utiles.

i. e.

Tentamen de thermis Balarucenſibus, in quo earum virtutes, modus, quo adhibentur, neceſſariae ad earum uſum praeparationes, et morbi, quibus proſunt, definiuntur. Monſpelii apud Rigaud et Pons. 1783. 8. P. 75.

Diſtat pagus, prope quem thermae illae ſcaturiunt, Monſpelio tredecim circiter milliaribus (procul dubio gallicis): Analyſin chemicam inſidam eſſe, et igne multoties natiua aquarum principia immutari; exhibere autem has thermas lenta exhalatione ſat multum ſalis marini, terram abſorbentem, forma ſquamarum minutarum delabentem, et parum ſelenitae; continere etiam principium volatile ſive gaz, quod ſi auolet, et auolare, ſi transportatur, facillime, principem virtutem perire: (Quod ſi haec analyſeos chemicae nomen mereri Auſtori viſa fuerint, non miramur proſecto, Illum, examini chemico id, quod prius diximus, ferre iudicium): Thermas iſtas eſſe purgantes, ſtomachicas, aperitiuas, ſtimulantes, ſedantes, detergentes, et epuloticas. Thermae illae tum potantur, tum bal-

balneorum, stillicidiorum, vaporum forma adhibentur; adsunt etiam balnea terrea. Potu digestionis vitia, fastidium cibi, colicam ventriculi, accessum febris, icterum, chlorosin, viscerum abdominis obstructions, vertiginem, hemicraniam, inveteratos capitis dolores, malum caducum, paralytin, apoplexiam, balneo, alio atque alio modo adhibito, sexcenta alia sanari mala, praedicare, et exemplis nonnullis in medium productis confirmare non dubitat Auctor.

VII.

Mémoire sur l'air inflammable tiré de différentes substances.

i. e.

Tractatus de aëre inflammabili, ex diuersis corporibus extracto, editus a MINKELERS Professore philosophiae in collegio falconis vniuersitatis Louaniensis. Lovanii. 1784. 8. p. 49.

Vt faciliorem inueniret, hunc aërem impetrandi, eumque minus sumtuosum modum, numerosa examinavit corpora, ignis praesertim vi aërem hunc inflammabilem ex iis extricando, cuius alias atque alias dotes, inflammabilitatis potissimum et puritatis gradum ac pondus specificum, indagavit atque definiuit, eius laboris socios sibi adiungens Clar. Viros THYGBAERT et VAN BOCHAUTE, Celeb. Auctor. Corpora, ex quibus aërem illum expulit, immisit tubo bombardae ita, vt, quod ab altera parte vacuum superesset, arena dense compacta replet, orificio tubum alium agglutinando, qui in aquam immergebatur, eam autem bom-

bombardae partem, quae corpus illud continebat, ignis violentiae exponendo, usque dum canderet; quando corpora illa fluidae aut facile sliquabilis erant indolis, arenam siccam aut vitrum contusum intermiscuit.

Vt aëris pondus specificum determinaret, globum vitreum (Ballon) leuissimum, diametro 30 pollicibus aequali primo aëre communi repletum exactissime ponderabat, tum antliae pneumaticae auxilio aëre isto spoliatum, iterum denique, postquam aëre, in cuius pondus specificum inquirebat, refertus erat: Prima fecit pericula cum stramine et lana pingui; aëris, qui ex illo ignis vi prodiit, postquam per aquam transiendo lotus erat, comparatum cum pondere aëris communis pondus aequabat 48: 71, huius vero 41: 64; eius, qui ex lana, pinguedine sua exuta, extricabatur 44: 71; eius, qui ex ossibus ouium, ligno quercus et fagi, carbone lignorum, fuligine caminorum, et molybdaena extorquebatur, vix 30: 50: Ex lithanthrace autem, quem, etsi pyritae nihil in eo conspicuum sit, sulphur tamen continere sibi persuadet Cl. Auctor in puluerem contuso et celeriter et multum aëris inflammabilis obtinuit, cuius pondus specificum, comparatum cum pondere specifico aëris communis, aequabat 1: 4, facilius adhuc et aërem minus ponderosum ex lithanthrace macro, quam ex pingui, ita vt aequaret 15: 64, qui aquam calcis recentem, cum qua concutiebatur, nequaquam mutabat, neque ab ea mutabatur, quando tamen lento igne utebatur Cl. Auctor, et minori copia, et magis ponderosus ita, vt aequaret 10: 31, et minus inflammabilis prodibat aër; posteriori enim, vt feintillae electricae ope accendatur, tribus cum dimidia partibus, si ad volumen respicias, opus erat, et maximum voluminis decrementum, quod sua cum
septem

septem partibus aëris communis inflammatione produxit, aequabat $\frac{3}{8}$ voluminis, quo aër inflammabilis ante commixtionem comprehendebatur. Quo serius tamen igne lento prodibat aër, eo minus ponderosum, eo magis inflammabilem se exhibebat.

Aër ex spiritu vini, modo ab Ill. PRIESTLEY praemonstrato, acquisitus, multum quidem sui voluminis perdidit, dum per aquam calcis transibat, eam tamen non turbavit; ponderosior erat eo, quem naphtha vitrioli exhibuit, et vterque ponderosior illo, quem carbo fossilis subministrauerat: Etiam ex pice, resinis variis, saccharo, terebinthinae oleo, camphora expulit eum aërem, leuissimum inter haec ex camphora, et copiosissimum, aequè inflammabilem, ac ex carbone fissili, quem etiam largiebatur perinde inflammabilem benzoë et saccharum; pondere tamen superabant omnes aërem ex carbone fossili expulsum. Vncia dimidia florum sulphuris eructauit aëris pollices cubicos ultra sexaginta, cuius pars altera erat aër fixus, altera inflammabilis, satis tamen ponderosus, ita vt pondus comparatum cum pondere aëris communis. aequaret 44:69; vncia dimidia asphalti 330 pollices cubicos aëris inflammabilis, nullo aëre fixo inquinati, minus tamen inflammabilis et magis ponderosi, quam aër carbonis fossilis ($\equiv 38:16$); minus ponderosi; (31:38) dedit 540 pollices vncia dimidia succini. Cespes bituminosus aërem exhibebat aëre paludum quidem minus; sed aëre carbonis fossilis magis ponderosum; minus ponderosum et duplo copiosorem, ex vncia scilicet 420 pollices cubicos hollandicus, quam quidem in Brabantia erutus. Cornu cerui aërem paulo magis inflammabilem et minus ponderosum, quam alia ossa; alcali volatile efferuescens aërem, aëre quidem fixo foedatum, sed, postquam ab hoc depuratus erat,

multum inflammabilem, satis tamen ponderosum, ita vt pondus eius comparatum cum pondere aëris communis aequaret 36: 58.

Aër ex pinguedine veruecina, bouina, et balaenae, ex cera, et caeruleo Berolinensi expulsus pondere specifico prope accedebat ad eum, quem lana suggerebat; eminebat tamen pondere minore ille, qui ex pinguedine balaenae expulsus erat. Aër ex oleo seminum brassicae (colfat) expulsus minus ponderosus erat aëre, ex oleo oliuarum prodeunte, quem Cel. Auëtor cum aëre paludum aequiparat, et minus ponderosum aëre cerae albae et pinguedinis animalis inuenit. Gallae igni expositae plurimum largiuntur aërem fixum, qui sub finem prodit inflammabilis, illi similis est, quem lignum quercuum suppeditat. Si pondus respicias post aërem inflammabilem, per acida ex metallis expulsum, palmam tenere aërem carbonis fossilis, praeripere illi etiam, quem scobs ferri aut zinci, vel purissima, igne torta largitur; puritate etiam ab aëre fixo praecedere aliis; experimenta etiam cum globis eo aëre repletis et in altum missis felicissimum sortita sunt euentum. Tabulis etiam adiectis Clar. Auëtor vno quasi intuitu lectoribus sistit tum copiam aëris communis, qua singulis his aëris inflammabilis speciebus opus erat, vt scintilla electrica accendi possent, tum voluminis decrementum, quod deflagrando in aëre communi produxerant.

VIII.

Dizionario di chimica del Sign. P. GIUS. MACQUER, tradotto dal Francese e corredato di note e di nuoui articoli da GIOV. ANT. SCOPOLI.

i. e.

Lexicon chemicum Dom. P. IOS. MACQUER ex gallico idiomate in italicum translatum, notis et nouis articulis instructum a I. ANT. SCOPOLI. Venet. 8. apud L. Baseggio. 1784. T. I. a voce Acciajo ad Apiro p. 341. adiectam habet tabulam affinitatum chemicarum potissimum ex praeceptis T. BERGMANI. T. II. a voce Arcano corallino ad Aria spatia p. 395. T. III. a voce Arsenico ad Carbone p. 307. T. IV. a voce Causticita ad Farina p. 391. adnexas habet binas tabulas, menstrua, et quae cum iis coeunt corpora, nec non quae ex hoc connubio oriuntur, illustrantes. T. V. a voce Farmacia ad Guaiaco p. 364. T. VI. a voce Idromale ad Metallina p. 384. T. VII. a voce Mica ad Platina p. 362. T. VIII. a voce Poluere ad Sangue degli animali p. 358. T. IX. a voce Sapone ad Terra calcarea p. 369. T. X. a voce Terra fogliata del tartaro ad Zuchero rosato p. 357. huic etiam nonnulla ad priora volumina pertinentia additamenta inserta sunt.

Quamuis vtilissimum Ill. MACQUERI opus, ea-
que, quam Clar. LEONHARDI vernaculo sermone parauit, editio, lectoribus nostris iam-
iam nota sit, *) nulli tamen dubitamus, huius etiam
iniicere mentionem, qua certe de chemia haud pa-
rum

D 2

*) Vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 77. et Vol. XXVII.
p. 292.

rum meruit Ill. Auctor: Non enim modo addidit et abunde congeffit, quaecunque ab eo tempore, quo primam opus istud lucem conspexit, noua ab Italis, Gallis, Anglis, Suecis, Germanis detecta atque inuenta, antiqua illustrata atque confirmata, dum in labore isto versabatur, sunt; sed pharmaceutica etiam adiunxit capita plura, ab Ill. MACQUERO praetermissa, et de quibus maiores ipsi habemus gratias, tum suas ipsius, tum Ill. VOLTAE obseruationes atque experimenta, pleraque publici iuris nondum facta, quibus modum, metalla ex suis eliquandi mineris, praesertim qualis in Stiria, Carinthia, Carniolia, comitatu Tirolensi et Pannonia viget, theoriam caloris et coloris, doctrinam de aëre variisque eius speciebus, circumspectum eudiometrorum vsum, aliarum atque aliarum terrarum inter se mistarum in igne habitum, causticam corporum indolem, decrementum voluminis et ponderis, quod nonnullae lignorum species patiuntur, dum in carbonem conuertuntur, tempus, quo isti carboni opus est, vt in cineres abeat, copiam minii, cui reducendae par est, indolem phlogisti, principii adstringentis, gallis praesertim inhaerentis, lactis, succi gastrici, mercurii sublimati corrosiui albi et turpethi mineralis calcis, ex spato calcareo, testaceis ossibus, lapidibus cancerorum, testis ouorum et cineribus impetratae discrimen, ignis in lauas, siue solas, siue adiecto fluore minerali et spato scintillante effectum, arsenici metallici cum aliis metallis, tam ignis, quam praecipitationis adminiculo, connubia, mercurii praecipitati rubri cinnabari adulterati manifestationem multum illustrat. Non mirum igitur est, multos hic comparare numeros, quos in opere primigenio frustra quaesueris, quales sunt *Aphronitrum*, *Alcali phlogisticatum*, *Amethystus*, *Asbestus*, *Basaltus*, *Bezoar*,

zoar, Breccia, Emaculatorium (Lauamacchie), Calculus, Calor, Chamaeleon mineralis, Color, Emplastrum, Gemma, Gluten, Dealbare, Magnesia, Metamorphosis, Aurum musivum, Syrupus, Species, Vegetabile, Zoolithus. Inter media, quibus certissime detegi possit acidum; refert quoque chamaeleontem mineralem, quippe qui, teste Cel. BINDHEIM, vel a debilissimo acido mox rubescat. Lithargyrio, cerussa, putrefactione alcali minerale secedere ex sale culinari posse sibi persuadet Ill. SCOPOLI; nos autem, si vnquam perfecta fiat horum ope separatio, de quo capta ab Ill. ACHARD experimenta dubitare nos sinunt, eum potiore putamus modum, quem nuper commendavit Cl. WESTRUMB. Neque cum argilla, neque cum quarzo in vitrum confluit gypsum, confluit tamen in vitrum modo magis, modo minus perfectum, addita calce. Phlogiston ingredi omnes aëris species, quae respirari non possunt, ipsamque lucem solarem conflare ex igne puro, et principio salino a quocunque alio diuerso; non esse idem cum aëre inflammabili, cuius ex sententia Ill. VOLTAE experimentis suffultae aliae sint atque aliae pondere specifico, faciliore et celeriore aut difficiliore ac tardiore ope scintillae electricae inflammatione manifeste discrepantes, ad essentiam neque acidorum, neque alcalium pertinere, a plantis ex aëre reformeri, aërem salutarem aut in aërem fixum commutare, aut penitus destruere, in metallis aliud esse coagulans, aliud saturans. Malachitam esse calcem metallicam cupri feracem et terrae gypseae iunctam. Spumam lupi videri ipsi speciem schoerli aut basaltae (quid sit, certiora iam edocti sumus*).

D 3

IX.

*) Vid. comm. nostr. Vol. XXVII. p. 451.

IX.

I. B. CONST. A SCHOENEBECK tentamen de calore animali, accedunt I. G. LEIDENFROST super pythagorico, mentem esse numerum, considerationes medicae. Duisburg. ad Rhen. 1783. 4. p. 115.

Multus est doctissimus et solertissimus Auctor in enarrandis fusius atque excutiendis tum veterum tum recentiorum de calore animali atque eius origine et fonte, etiam de calore et igne generatim, sententiis, et probabilem satis reddit eam, quam sibi sumit, opinionem, quae calorem illum a fermentationis quadam subtiliori specie deducit, quamvis causas eius accessorias dari non neget.

X.

Anatomicarum Annotationum Liber secundus de Organo olfactus praecipuo deque nervis nasalibus interioribus e pari quinto nervorum cerebri, auctore ANTONIO SCARPA in Ticinensi Archigymnasio Anatomes et chirurgicarum Operationum Professore, R. Scientiarum Acad. Berolinensis, Caesareo - Leopold. Natur. Curiosorum R. Medic. Parisiens. Societatis etc. etc. Sodali. Ticini 1785. 4. pag. 104. c. f.

Subiecit Cl. SCARPA, eruditissimus sane atque diligentissimus nostri temporis incisor, suis disquisitionibus cerebra imprimis iuniorum hominum, cum in adultis cinereum bulbum plerumque opacum

cum, et cito diffluentem seque dissoluentem inveniret.

Legimus autem in primo harum annotationum capite anatomen repetitam ossis ethmoidei, in quo series duas foraminum laminae cribrosae, alteram interiorem, alteram exteriorem indicat, sicuti inter ipsas has duas series rimam aliquam, quae inter summam et priorem narium caueam haret, conspexit. Sic etiam canaliculos ossis ethmoidei p. 6. in tres distinguit classes: omnium brevissimi sunt primae classis canaliculi, crassitie laminae cribrosae vix altiores, finiuntur inter septi narium ossis initium et summam radicem ossium turbinatorum superiorum, nec ingens est ipsorum numerus. Secundae classis canaliculi longiores, copiosiores prioribus sunt et per seriem interiorem foraminum ad septum descendunt, et tertiae classis tubuli ab exteriori foraminum serie proficiscuntur, ipsisque subest turbinatorum ossium superiorum summa radix et origo. Nullus horum canaliculorum vel ad turbinatum inferius os vel ad sinus ethmoidales protenditur. Alii duo semicanales ex apice postico p. 12. turbinati medii ossis obliqua directione ad anteriora vergunt, distinguendi a tubulis laminae ethmoideae, a qua originem omnino non ducunt, nec paris primi, sed paris quinti nervos recipiunt. Sunt ossa turbinata inferiora foraminibus non per p. 13. tusa, sed foueolis et prominentiis aspera atque superioribus firmiora; attamen in spongioso inferiori duo canales, alius superior et alius inferior, conspiciuntur.

In capite secundo nervum olfactorium ab ipsius origine usque ad laminam ethmoideam considerat. Unicuique horum nervorum origo triplex est, me. p. 16. dullaris duplex, et tertia cinerea; medullarium radicem altera externa est et longissima, interna al-

- tera brevis. Longissima radix in fossa Syluii maximam partem recondita e finibus lobi cerebri anterioris et posterioris, brevis interna autem varie
- p. 20. pro subiectorum diuersitate emergit. Vidit quoque, longiori radici cineream lanuginem subesse, quae versus Syluii fossam proficiscens medullari funiculo continua est. Mox describit sulcum in basi cerebri, qui neruum olfactilem excipit et adhuc amplius aliorum recentiorum anatomicorum dicta et obseruata quam accuratissime et sedulo cum suis confert et comparat. Tertia denique radix cineritia ex colliculo cinereo enascitur, et propenerui olfactorii extremum tertiae radice cylindrus incipit primum complanari, dein latefcit vel maxime, tandem findit se palmae ad modum in plures albas medullares strias. Exhibet olfactilis neruus sensim latefcens striarum medullarium et cinerearum alternantium compagem; in senio autem sensim hic
- p. 30. cinereus textus decrefcit. Porro papillarem processum cum MALACARNIO pro ganglio habet, nec robore suo argumenta, quae huic demonstrationi
- p. 34. accommodat, destituuntur. Denique negat contra MONROUM, cauos esse brutorum neruos olfactiles, nec humanos nec brutorum neruos cum anteriori cerebri ventriculo communicare.

- Tertium caput de nerui olfactorii ramis eorum.
- p. 38. que per internas nares distributione habet. Emanant ex cinereo bulbo duae fibrillarum neruearum series, interna alia, alia externa. In vno ordine quatuor, octo, decem adeo fibrillae conspiciuntur, quae primum a se inuicem diuergunt, dein antrosum contendunt a superioribus inferiora versus inclinatae. Interdum tres adeo distinctae fibrillae per vnum foramen egrediuntur. Circumambit has fibrillas nerueas nerui olfactorii praeter textum cinereum, piam matrem et arachnoideam, dura
- adhuc

adhuc adeo meninx. Rami internorum neruorum p. 45.
 olfactoriorum per septum descendentes filamenta
 plura edunt penicilli ad modum soluta, et albae ta-
 niolae ad inferiorem septi narium partem adeo de-
 scendunt. Caetera filamenta versus anteriora sunt
 inclinata, et omnium breuissima maxime sunt poste-
 riora, arcuata, recurua, conuexitate sinui sphenoi-
 deo obuersa. His de varietatibus huius nerui quae-
 dam addit. Externi autem olfactorii nerui inter p. 48.
 initium septi et turbinata ossa superiora transeunt.
 Copiosiores rami per turbinatum os supremum fe-
 runtur, et qui in medio osse turbinato conspiciun-
 tur, omnium sunt longissimi. Nullos nec gracil-
 limos surculos e pari primo ad cellulas ethmoi-
 deas procedere auctor est. Sic porro contendit p. 52.
 neque ad turbinata inferiora neque ad sinus pitui-
 tarios surculos neruorum deuenire. Spongiosa
 enim ossa inferiora non ob neruum olfactilem, sed
 ideo adesse videntur, vt cauum narium angustent
 ipsumque respirationi idoneum reddant.

De neruis nasalibus interioribus a pari quinto
 neruorum cerebri caput quartum exponit. Redit p. 62.
 nimirum nasalis neruus paris quinti in cranium, ad
 priorem cristae galli radicem, vbi sub sinu fron-
 tali et supra cellulas ethmoideas ad narium sum-
 mam descendit et duos offert ramos, internum at-
 que externum, quorum progressum accurate con-
 siderat. Monet quoque contra MECKELIUM, ner-
 vum hunc haud in organo olfactorio distribui sur-
 culosque palatinorum neruorum accuratissimo per-
 scrutatur.

In quinto capite neruus *naso-palatinus*, quem p. 72.
 iam ante SCARPAM Cel. COTTUNNI, sicuti ipse
 auctor sincere et aperte fatetur, inuenit, describi-
 tur. Oritur autem hic neruus ex ganglio spha-
 nopalatino exque palatino neruo maiori, per fissu-

ram sphenonasalem nares posticas ingreditur; deinceps ante sinum sphenoidium supra septum se incuruat, inter periosteum et membranam pituitariam ad septi ossei narium anteriorem, et humiliorē sedem prope ductus incisivos ad palatum pervenit. Mox describit anteriorem et posteriorem *ductum incisivum*, quorum uterque inter ductus Stenonianos et adeo interdum intra ipsos aperitur. **p. 78.** *Nervi vero nasopalatini*, quorum utrinque unus est, insula facta coalescunt. Vidit ipsum hunc nervum quoque in boue, equo, fove, cane, felle, ipsumque crassissimum in oue detexit.

p. 83. In sexto denique capite rami nervorum nasaliū posteriorum inferiorum et palatinorum enumerantur, veluti ramus minor adscendens, maior descendens, nervique ad palatum molle, levatorem palati molliis, vuulam, tonsillam e. s. p. progredientes. Adiectae icones sane nitidissimae et summa cum diligentia confectae sunt.

XI.

IO. IACOBI HARTENKEIL M. D. Tractatus de vesicae vrinariae calculo. c. f. Bambergae et Wirceburgi. Sumtibus Tobiae Goebhardt. 1785. 4. pagg. 144.

In prioribus huius tractatus sectionibus Cl. Auctor de sede calculi, de diuisione calculorum, de genesi et analysi chemica ipsorum praecipua, attamen nihil omnino noui protulit, si exceperis pauca aliqua experimenta, de quibus hic praecipua enarrabimus. **p. 14.** Destillatione vnciae vnus calculi maioris sallem, qui alcalinus erat, obtinuit infusique fernambucani colorem rubrum cum violaceo commutauit, multusque aer fixus, spiritus alcalini grana LV. olei

olei empyreumatici grana XIX prodierunt. Corpus mortuum maximam partem empyreumaticum drachmas tres et grana quinquaginta, carbo autem duas drachmas et triginta tria grana pondere aequavit. Residua parte dimidia calcinata, ad sex grana et mox ad $\frac{1}{4}$ gr. ipsam euaporavit. Sic et aliorum calculorum calcinationes commemorat, quarum opera varia accepit residua, quia mox plures, mox pauciores particulae auolabant. Alia experimenta cum p. 20. calculum soluentibus instituit. Sic ex 120 granis in aqua destillata duo grana calculi per quatuor dies soluta vidit, per aquam autem ebullientem ex 115 granis soluta sunt grana quinque. Porro acido natri ex drachmis duabus calculi puluerisati aeris fixi tantum, quantum requirebatur ad implendum spatium sexaginta trium pollicum cubicorum Parisiensium, obtinuit. Habet propterea quoque acidum p. 27. nitrosum pro fortissimo menstruo. Alcalina caustica non adeo valide, sicuti acida, calculos solunt.

Inter cystotomiae impedimenta enumerat atque p. 52. nominat vesicae inflammationem, abscessum, vlcus, calculum praegrandem, vesicae carnositatem, calculum in appendice haerentem, calculi adhaesionem, prostatam abscessu excauatam, vesicam membrana intermedia diuisam, vesicae herniam, prolapsum et scirrhum.

In octaua sectione de variis calculum secandi p. 64. viis, et in nona de methodo LE CATII in specie sermo est. Lithotomiam, quae duobus diuersis p. 103. temporibus instituitur, potius improbat, quam commendat, inprimis si sectio secundum LE CAT instituta fuerit, quoniam secundum hanc methodum non satis magna incisio relinquitur.

Ad calcem libelli leguntur observationes quin- p. 105. que sectionum calculi a Cel. SIEBOLDO institutarum, quae accurate atque sedulo enarratae sunt.

Ad-

Adiectae tabulae calculos varios, instrumenta, situm aegroti, chirurgi et sodalium, et partes, per quas sectio fit, exprimunt.

XII.

IANI BLEULAND, Medicinae Doctoris, Observationes anatomico-medicae de sana et morbosa oesophagi structura. c. f. Lugduni Batavorum apud Abrahamum et Ianum Honkoop. 1785. 4. pagg. 120.

Perhibet Cl. huius tractatus auctor, qui ipsum iam sub forma disputationis inauguralis ediderat, quique aliarum partium fabricam et morbos simili modo inuestigare promittit, dysphagiae morbum nostris temporibus frequentius obuenire, seque ipsum saepius et plus vna vice huncce morbum obseruasse.

- p. 11. Primum autem caput oesophagi descriptionem anatomicam et membranarum variarum ipsius examen exhibet. Credit, situm oesophagi in viuo et erecto homine eum esse, qui respondeat illi parti asperae arteriae, quae mollis est, vt cedat facile, quotiescunque bolus per oesophagum transit, ideoque oesophagum pone asperam arteriam positum esse. caret interna oesophagi membrana arteriolis et nervis, duaeque sunt arteriae oesophageae, alia superior, quae ex superiore arteriarum intercostalium oritur, atque alia ex diaphragmatica exsurgens.
- p. 31. In secundo capite generalis dysphagiae descriptio legitur et tertium caput de causis habet. Favet nimirum glandularis structura prae caeteris huius morbi origini, et gignuntur in his partibus intume-

tumescenciae, indurationes, tubercula e. f. p. quam facillime. Ad causas proëgumenas refert cacochy- p. 46.
mias quoque, veluti scrophulosam, rachiticam, veneream et cancrösam, et ad procatarcticas causas potum et cibum acriorem, aromaticum, glaciale, nimis feruide deglutita, potum austerum, nimiam tabaci fumationem, suppressas euacuationes, oesophagi inflammationem, abscessus, ructus austeros, vicina prementia, vitia partium vicinarum, pulmonum, glandularum oesophagi, aneurysmata aortae, spinae distorsiones.

Caput quartum dysphagiae symptomata et p. 69.
diagnosin dilucidat, nominatque inter symptomata aphthas.

Lethalis est morbi euentus, si malum progeneri- p. 77.
tum fuerit ab oesophagi partiumue adiacentium scirrhusa induratione, ab excrecentiis fungosis et carcinomatosis, a spina dorsi nimis incuruata, ab aneurysmate magnae arteriae, a callosa ventriculi induratione. Morbus autem sanabilis est, si ori- p. 80.
tur ab inflammatione, a spastica oesophagi, cardiae, diaphragmatis constrictione, a sanabili glandularum intumescencia e. f. p.

In sexto capite curatio breuiter quidem, at egre- p. 82.
gie et distincte proposita est. Si a glandulis induratis oesophagi dysphagia oritur et progignitur, externas mercuriales frictiones suadet.

Denique enarratae leguntur in vltimo siue septi- p. 94.
mo capite obseruationes dysphagiae quatuor, et tabulae adiectae partim fabricam oesophagi, eius tunicas, glandulas e. f. p. partim statum etiam morbosum et praeter naturam mutatum ex variis cadaveribus demonstrant.

XIII.

Dissertatio inauguralis medica de musculosa
vteri structura, quam praef. IUSTO CHRIST.
LODER pro gradu Doctoris medicinae rite
obtinendo publice defendet CHRIST. AUG.
HAUENSCHILD. Cum tabb. aen. Ienae
MDCCLXXXII. 4. pagg. 16.

P. 6.

Primum Cl. Auctor in eorum argumentis, qui
vteri contractionem a solis vasis pendere cog-
tendunt, refutandis versatur. Et opponunt illi fe-
re haec: primum non conspici fibras musculares in
vtero virgineo, qui tamen in summo contractionis
statu sit, in quo alii quicunque muscoli optime ap-
pareant; dein fibras musc. ob maximam, quam pa-
tiuntur, extensionem aut dirumpi, aut saltem vim
suam contractilem eo tempore, quo maxime foret
necessaria, amittere debere; perro fibras musculares
certum punctum fixum non habere; denique vasa
sanguifera, imminente partu maxime repleta, pressio-
ne sua vim fibr. musc. contractilem omnino delere.
Ad quae Auctor ita reponit: primum in vtero non
gravidando fibras musculares ob tenuitatem suam, intrica-
tionem cellulosa[m] vix posse dignosci, sub gravidita-
te extensas sanguine affluente rubicundiores red-
ditas demum conspici: dein fibras vi extendenti,
cum sensim tantum ipsa agat, absque ruptura ce-
dere; ipsas musc. fibr. sibi inuicem antagonistarum
loco esse; longitudine fibrarum punctum fixum fingi
posse in ceruice; esse praeterea et alios c. h. musculos
puncto fixo destitutos, non minus contractiles; de-
nique non vnice his, sed et vasis se contrahentibus
non nihil omnino essetribuendum, ipsam vasorum
pressionem, cum amplius fibrae musculares cedere

ne-

nequeant, contractionem earum promouere. Auctorum praeterea in definiendo fibrarum musc. progressu dissensum varietati disquisitorum a variis corporum tribuit. In ipsa vero musculosa vteri stru- p. 11; ctura demonstranda imprimis vt analogiam consulamus, suadet. In hominibus vero fibras musculares in vtero grauido aqua nitrosa macerato inter tunicam externam et internam, propius tamen internae, alias longitudinales maxime in laterali fundi et corporis parte; alias orbiculares aut transuersales, in primis tum in corpore, tum quoque versus cervicem rite inueniri. Quod quidem vtrumque fibrarum genus non continuo tramite, sed interruptum decurrit. — Obliquas vero Roedereri fibras Auctor potius ad transuersas refert. Musculus orbicularis videtur illi potius orbis rugosus ab inaequali contractione ortus esse. Musculum, secundum nonnullos ligamentum teres cremasteris ad instar ambeuntem nec refutare nec affirmare audet. Tandem ipsam theoriam suam his confirmare nititur rationibus: vasa vteri tan- p. 13; tos non praebere laterales ramos, vt eorum ope parietes vteri propius sibi inuicem accedant, si foliis vasis vterus contraheretur, nulla sane contractio absque sanguinis iactura contingeret, qui tamen prius non fuit, quam placenta soluta. Gaudet vterus, sicut alii c. h. musculi, irritabilitate stimulo allato excitanda. Cum omnes c. h. motus muscu- p. 15; lis peragantur, cur vnicus vterus aliis viribus contrahatur? Adiectae sunt ad demonstrandam fabricam muscularem quatuor icones, quarum duae ex vtero humano, duae ex vaccino sunt depromptae.

XIV.

De structura Vteri non musculosa, sed celluloso-vasculosa, praeside GEORGIO RUDOLPHO BOEHMERO pro gradu Doctoris disputat auctor IOH. GOTTFRIED WEISSE. Vitembergae 1784. 4. pagg. 34.

- p. 4. **D**e externa forma atque partibus vteri, de vasis eius lymphaticis, de vasorum sanguiferorum in ipso differentiis, frequentissimis anastomosis, conuolutionibus et anfractibus, atque vltimo postquam Auctor exposuit, textum vteri cellulosi et fibras interstis musculares sub censum vocat. Quarum vt absentiam demonstret, vtitur solennibus illis, quae vberius explicat, argumentis, in dissertatione Hauenschildiana iam recensitis, et decipi asserit structurae musculosae patronos tenuissimis vteri vasculis rubris telaeque cellulosae fibris inuicem copulatis egregie musculares fibras mentientibus. Multo contra melius ipsam vteri contractionem explicari posse monet per telae cellulosae et musculosarum arteriarum elasticitatem, quae ingenti copia variaque complicatione vteri substantiam vbique perreptantes, cum nullam amplius extensionem admittant, fortiter se contrahant et sic totum vteri cauum imminuendo partum excutiant.
- p. 18. Potestne vero, sic opponunt, ab arteriis ad summum repletis contractio in vniuersum repeti? — Vtique, respondet Auctor; docet id satis iniectione ceracea, partium laxarum constrictionem vere praestans. Tantane a vasis potest expectari contractio? — Quidni? Et post mortem arteriae valide se contrahunt, quanto magis in viuo corpore, maxime cum numerosissima illarum copia, quam ramorum

rum

rum lateralium tenuitati, ab HAUENSHILDIO prolatae, opponit, coniunctim in vtero contrahendo laboret. Num vteri contractio a stimulo, prouocata ab arteriis a stimulo dilatari potius solitis potest peragi? — Sic est: quod si enim vterus fibrarum carnearum ope contraheretur, a foetu intus stimulante ad perpetuas sollicitaretur contractiones. Nonne arteriae ipsa repletione debilitantur atque torpescunt? Fieri id quidem potest in arteriis liberis nec vlla alia parte inclusis, neutiquam in tectis fatisque cellulosa munitis. Afferit hic exemplum hepatis neonati absque musculosa opera detumescentis. — In fine nonnulla de morbis vteri breuiter commemorat.

Qui demum, fibras musculares et ipsas vaso-p. 33 rum in modum excauatas esse, contendunt, cum iis, de re dubia disputantibus minime sibi agendum esse putat.

XV.

Exercitationes physico-medicae de admiranda naturae simplicitate et de vtili quidem, sed admodum limitanda medicina populari. Auctore LEON. LUDOV. FINKE, Med. Doct. in acad. Lingensi professore medicinae et physicae ordinario — Rintellii, literis Boesendahl. 1785 in 8v. 270 pagg.

Ex cathedra academiae Lingensis hae exercitationes dictae sunt, vltima anno 1780. oblata auctori medica atque physica *professorali* (?) sparta, prima dum anno 1784. a magistratu academico abiret. Impulit autem Nostrum ad has exercitationes conscribendas constans ab Ipso facta observatio

vatio, virium naturalium in hominibus ruri degentibus summarum, et effectuum medicamentorum domesticorum subinde admodum vilium et abiectorum, subinde et aliis nociuorum, quae, quum in aliis summum aestum excitent morbumque grauiorem reddant, in his salutarem sudorem, aut salutarem aliam euacuationem excitarunt. Hinc constanter obseruauit Cl. vir, his hominibus, qui mali cuiusdam medicinam ex libris quaesuerunt, peius rem celsisse, quam russicae genti in paruo medicamentorum domesticorum apparatu acquiescenti atque suo sideri fidenti.

Causam Cl. vir partim aegris tribuit, negligenter libros practicos versantibus, partim auctoribus morbos non sufficienter et ad captum vulgi describentibus, partim ipsis morbis, qui ruricolae longe alio modo inuadunt, decursumque in iis longe alium obseruant, quam in molliori isto hominum genere, quod vrbes incolit, sedentariam vitam agit, caet. Hinc constare ipsi videtur, inter medicos nondum satis esse euictum atque constitutum, de quibusnam rebus medicis cum populo sit agendum.

Prima exercitatione effectus plurimi naturae a causa apparenter simplici pendentes, et causae simplices effectus admodum compositos, miros edentes, sine ordine rerum dicendarum plurimo enarrantur, altera autem, praemissis plurimis de medicina populari generatim, auctoribusque, qui ad populum medicinas perscripsere, recensitis, de his agitur, quae ad populum potissimum dicenda sint. Agendum autem potissimum cum populo putat auctor de morbis regioni, cui liber scribitur, endemiis, de morbis nonnullorum artificum, qui in his terris potissimum viuunt, de morbis infantum tenellorum, nec non de grassantibus epidemiis

miis et de casibus subitaneis. Via tamen modus-
que haec omnia cum populo communicandi non
traditur, optandum tamen esse putat Cl. vir, vt mul-
tos mundus videat Gustavos, qui scholarum recto-
res in rebus medicis instrui iubeant, vt lex Hassiae
Darmstadiensis vbique exsequatur, qua cuius pa-
storalem dignitatem ambienti collegium medicum
ad TISSOTI ductum praecipitur, vt diaetae prae-
cepta in scholarum publicarum libris pertractentur,
vt variolarum insitio populo commendetur, erro-
res circa diaboli potentiam ex vulgi capitibus ex-
cutiantur, vt denique omnes libri heroicorum faci-
norum fabulosis narrationibus referti ad SALZMANNI
exemplar (librum potissimum *Carolus de Carlsberg*,
f. de miseriis humanis laudat, quem vero tanta lau-
dedignum non putamus) componantur.

Caeterum liber mendis typographicis admo-
dum refertus et oratione nec pura satis, nec dicen-
dis rebus admodum accommodata, conscriptus est.

XVI.

Philosophical Transactions of the Royal So-
ciety of London Vol. LXXI. Part. I. II. for
the Year 1781. London 1781. 1782.
fold by Lockyer Davis and P. Elmfly. 4.
pagg. 547.

i. e.

Acta Societatis Regiae Londinensis. Vol. LXXI.
T. I. II.

I. **R** EINOLDI FORSTERI *Descriptio Cati capensis* p. 1.
(Tyger-Cat). Animal est, quod 'Nfussi a
Caffris vocatur, in omni meridionali Africae parte
satis frequens, cato siluestri tum corporis statura,
E 2 tum

tum naturae ingenio simile. In montibus et filuii habitat, leporesque, cuniculos et antilopas venatur. Systematica descriptio his verbis comprehenditur: *Felis capensis*, cauda subelongata annulata; corpore fuluo, supra maculis virgatis, infra orbiculatis, auriculis nigris, macula lunata alba.

p. 7.

II. RICH. KIRWAN *Experimenta et Observationes, quibus nonnullorum salium pondera propria viresque attractivae determinantur* *). Principia, quibus experimenta ista nituntur, haec fere sunt. 1) Pondera corporum propria s. *specifica*, sunt in ratione ponderis eorum absoluti, pondere absoluto paris voluminis aquae destillatae diuisi. 2) Pondera corporum propria aequalia sunt pondere absoluto, per numerum, ponderis iacturam in aqua indicantem, diuiso. 3) Fluidorum pondera propria inueniuntur, comparatis inter se tum illa, quam in definito quodam fluido, tum ea, quam in aqua corpus solidum passum est, ponderis apparentis diminutione. Praestat haec pondus proprium fluidorum inuestigandi methodus, illa, quae araeometrum adhibet. 4) Dato corporis cuiusdam pondere proprio, aquae, volumen aequale occupantis, pondus absolutum facili negotio reperitur, pondere proprio in absolutum subducto. — Igitur datis partium corpus aliquod constituentium ponderibus absolutis et propriis, ipsius corporis mixti pondus proprium, medium quasi locum inter partium illud
con-

*) Cf. Dissertationis istius germanica versio: *Versuche und Beobachtungen über die specifische Schwere und die Anziehungskraft verschiedener Salzarten, und über die wahre neu entdeckte Natur des Phlogiston von R. KIRWAN Esq. a. d. Engl. mit einer Vorrede von D. L. CRELL. P. I. II. Berlin und Stettin. 1783. 1785. 8.*

constituentium pondera obtinet. Ponderus hoc est, ut Auctoris utamur verbis, *proprium mathematicum*. Computus tamen iste raro congruit ponderi corporum mixtorum proprio experimentis inuestigato. Densitas enim augetur, partibus inter se arctiore, quam in singularum moleculis fuerat, copula iunctis. — Nobis quidem, sine prolixitatis nimiae periculo, non licet singula experimenta enumerare, quibus Cl. Auctor grauem illum locum de specificorum ponderum in corporibus mixtis, salinis potissimum, ratione illustrauit, salium attractiones definiuit, partiumque illa constituentium quantitates inuestigauit. Numerorum enim subductione omnia absoluuntur; ideoque vtiliter quidem legi, at vix et ne vix quidem breui expositione describi possunt.

IV. MATTH. DOBSON *de Vento, qui Harmat* p. 46. *tan Afris dicitur*. Flare solet ventus iste, statim quibusdam anni temporibus, a mediterraneis Africae partibus versus Oceanum Atlanticum. Praecedat et comitatur illum nebula, densa caligine aërem adeo obfuscans, ut vel ea, quae proxime distant, oculis cerni vix possint, ipseque sol sub meridiem sanguineo colore tinctus appareat. Nebula ista puluerem album Euro flante secum ducit, qui prata, frondesque arborum et ipsam Nigritarum cutim albedo colore infucat. Hoc etiam inprimis notabile est, vento illo, quem modo diximus, plantas arboresque omnes, et ligneam supellectilem, ipsasque hominum et animalium carnes vehementer torreri, omnique humore priuari. Sal tartari liquatum, Harmattane ingruente siccatur; et, quem prolicit ille, sudor, acerrimus est, ut sapore spiritum cornu cerui aqua dilutum imitetur. Humoris quotidie tempestate illa terrae subtracti tanta copia est, ut intra nychthemeron tres

quatuorue pollices aequet. Caeterum, cum ventus ille calamitosus sit plantis frugibusque, hominum tamen valetudini tantum abest vt noceat, vt potius illam confirmet, variosque morbos, febres imprimis epidemicas, et diuturnos languores cohibeat atque soluat. Variolis imprimis adeo videtur aduersari, vt illas infitione in corpore excitare incassum, Harmattane flante, contendas. Vlceribus etiam ille, cutaneisque eruptionibus medetur. Igitur non bene ventum istum pestilentem incolis esse LINDIUS asseueravit; rectius vtique dicturus, pluuiosa tempestate mensium Martii, Aprilis etc. morbos illos atroces, quos Harmattani tribuit, induci.

P. 67.

VI. TH. PENNANT *Descriptio Meleagridis*. Notissimum est auium domesticarum genus, cuius silvestris et primaria species hoc loco imprimis describitur. Multis simul argumentis demonstratur, veterum auctorum Meleagridem, Numidam fuisse Linnei, Pauonemque bicalcaratum, nostram autem, solius Americae incolam, ideoque perperam a Belonio, Aldrovando et Gesnero inter veteris orbis aues relatum fuisse. Ad calcem huius dissertationis brevis adiecta est observatio de Meleagride, cui ossea spina ungue adunca armata ex femore praeter naturam excreuerat.

P. 87.

IX. JACOBI RENNELL *Descriptio geographica fluuiorum Gangetis et Burrampooter*. Ex Tibetanis montibus vterque fluuius oritur. Ganges inde a fontibus suis vsque ad mare 2100 milliarius Angl. longitudine exporrigitur, ripis, vbi latissimus est, 3. milliar. Angl. a se inuicem distantibus. Vnde cum annum accessu sensim augetur, ex quibus Thamesi minor nullus est, aliqui Rhenum magnitudine aequant. Delta suum habet Bengalenfis prouincia, Aegyptio simile, trifariam fisso flumine interceptum. In huius ora maritima sal coquitur
tanta

tanta copia, vt incolis ad communes vitae necessitates abunde sufficiat. Caeterum Ganges tam parum decliui alueo fluit, vt vnus milliar. Angl. spatium vix quatuor pollicum altitudine cadat, singulisque horis aestiuo tempore flumen trium tantum milliarium iter absoluat. Altera fluminis ripa praerupta est et fere praeceps; altera ita plana et lente accliuus, vt vada inde in mediis vndis existant. Innumeris modis flumen flectitur; nec vero constans est flexuum ratio, sed in annos mutabilis, prouti modo quicquam ripae aquarum impetu demitur, modo ablatum prius ripae sabulum ad alterum latus congeritur. Mollis enim est parumque cohaeret terra, quae flumini alueum praebet. Ostiis octo Ganges mari committitur, ingentem sabuli molem continuo secum ducens, eaque re nouis nascendis insulis occasionem praebens copiosissimam. Neque dubium est, omnem terrae tractum ostiis huius fluminis interceptum, eodem, vt Delta Aegyptium, modo, fluminis donum esse, cum vnus etiam hominis aevo littus longius versus mare porrectum esse nouasque emeruisse insulas visum fuerit. Haud infrequens tamen est, insulas fluctuum vehementia rursus euerti. Ganges annua stasisque temporibus contingente inundatione Hindostanum Regnum, Bengalamque irrigat, aquarum incrementum capiens, tum ab ingeate nubium vi, quas auster, mensibus Aprili, Maio, Iunio et Iulio, a mari ad Tibetanorum montium iuga vrget, tum ab imbribus hoc ipso anni tempore in regione illa cadentibus. Profundiorum vallium incolae, ne nimia inundatione noxam patiantur, aggeribus exstructis fluminis violentiam cohibent. Summa incrementi quotannis in nonnullis locis 14, in aliis autem 32 pedum altitudine aestimatur. Aquae copia, quam singulis minutis secundis Gan-

ges ad mare deducit, 180000 pedibus cubicis mensuratur. Fluvius, quem *Burrampooter* Bengaleses nominant, ex orientali plaga montium Tibetanorum oritur, *Sampoo* primum dictus, donec in Assamensium ditionem delatus, nomen mutet. Gange in quibusdam locis, in maris potissimum vicinia, latior est, ut etiam 4 vel 5 milliar. Angl. ripae a se invicem distent. In reliquis eadem est utriusque fluvii natura, et incrementi vicissitudo.

P. 139. XI. HENR. SMEATHMAN *Descriptio Termitum Africam aliasque regiones calidas infestantium*. Insecti genus est, quod vulgo Formica alba dicitur, rectius autem, ut a formica diuersum, Termitem LINNEUS appellauit. Dubitaueris merito, utrum incredibilem horum animalculorum multitudinem, damnaque atrocissima, quae miseri Afri et in vniuersum calidarum regionum incolae ab illis experiuntur, detestari, an vero magis artificiosum, quo natura duce pollent, ingenium, industriamque admirari oporteat. Quinque sunt Termitis species ab auctore huius dissertationis in Africa obseruatae, quarum definitiones a SOLANDRO concinnatas, lectorum gratia hoc loco descripsimus:

1. *Termes bellicosus*, corpore fusco, alis fuscescentibus, costa ferruginea, stematibus subsuperis oculo propinquis, puncto centrali prominulo.

2. *T. mordax*, nigricans, antennis pedibusque testaceis, alis fuliginosis: area marginali dilatata: costa nigricante, stematibus inferis, oculo approximatis, puncto centrali depresso.

3. *T. atrox*, nigricans, segmentis abdominalibus margine pallidis, antennis pedibusque testaceis, alis fuliginosis, costa nigra, stematibus inferis, puncto centrali impresso.

4. *T. destructor*, nigricans, abdominis linea laterali lutea, antennis testaceis, alis hyalinis: costa

costa lutescente, stemmatibus subsuperis, puncto centrali oblitterato.

5. *T. arborum*, corpore testaceo, alis fuscescentibus, costa lutescente, capite nigricante, stemmatibus inferis oculo approximatis, puncto centrali impresso.

LINNEUS apterorum insectorum ordini Termitem inseruit, defectu alarum, in illis, quae vidit, exemplaribus, deceptus. Cum autem inter haec animalcula, pro sexuum diuersitate, alia sint alis instructa, alia iisdem destituta, ab alatis omnino, quippe perfectioribus, totius generis definitio repetenda erit. Pertinet itaque *Termes* ad insecta neuroptera, quae alas quaternas habent, aculeisque carent. Caeterum etsi toto genere *Termites* a *Formicis* differunt, pari tamen ingenio utrumque animalculum a natura praeditum est. Gregatim etiam, formicarum instar, *Termites* viuunt; respublicas habent, duces, consilia, certosque populi ordines, operarios scilicet siue plebeios, milites, nobilesque, ex quorum numero reges cooptantur. Plebei reliquis numerosiores sunt, ut centuplo etiam militum numerum excedant. Corporis statura minimi sunt inter populares; granique singuli pondus quini et viceni aequant. Hi opera conficiunt, materiam construendis aedibus colligunt, cibumque communi officio cumulant. Milites plebeiis quindecuplo fere maiores sunt, forficesque siue vncos acutos ori affixos habent, quibus dimicant aduersosque sibi hostes vulnerant. Hi pariter ac plebei sexu carent, alisque et oculis; aerem tam studiose fugiunt, ut semper in subterraneis locis viuant, viasque sibi clandestinas muniant, et, si quando impedimento casu ipsis oblato ex tenebris prodire cogantur, tamen non nisi sub tubis ex luto artificiose substructis procedant. Tertium genus

est nobilium, qui alis quaternis, oculis, sexuque diuerso gaudent. Praegrandes natura effecit, militibusque duplo maiores. Horum maxima pars, dum per agros paludesque circumuolant, a formicis aliisque insectis necantur. Pauci sunt a tanta clade superstitēs, nec isti, nisi suorum, militum nempe et operariorum, officio, mortem effugiunt. Hi enim illos reges sibi praeficiunt, congestoque luto aduersus hostium insultus muniunt. Singula Termitum respublica (quam, si mauis, examen dixeris) singulum regem habet, singulamque reginam: qui, cum cameris conclusi sint, ex quibus prodire corporis magnitudine prohibeantur, licet plebei et militibus, utpote exilioribus, aditus reditusque pateat, desidem omnino vitam agunt, nulliusque rei nisi propagandi generis curam gerunt. Reginae utrum gerentis abdomen in tantam molem excreuit, ut reliquo corpore 2000ies maius sit, termitis plebei autem volumen 20000 vel 30000 vicibus superet. Stupendum ouorum numerum parit; quae simulac ex utero materno prodierunt, ab adstantibus ex plebeio ordine famulis, obstetricum quasi vice fungentibus, suscipiuntur, et quaquauersus in diuersas nidorum concamerationes deferuntur. Exclusa ouis soboles studiose a plebeiis nutritur, donec capto sensim incremento officium in republica capeßere, et pro diuersa corporis conformatione vel operariorum, vel militum, vel denique regum vicem obire possit.

Inprimis autem miranda est nidorum ratio, quos Termites communi opera exstruunt. Formarum illorum interiorque structura in diuersis generibus varia est. Termites bellicosi tumulos conicos, decem vel duodecim pedum altitudine, ex luto aggregato exstruunt. Mediam horum partem conclaue regium, de quo modo diximus, occupat; quod reliquum est

est in tumultu spatii, concamerationes innumeras habet, variis modis constructas, prouti vel conservando cibo, cuius maxima pars gummi est, vel nutriendis pullis, vel denique plebeiorum militumque habitationi destinatae sunt. Tortuosi etiam amplique canales per medios tumulos excavati sunt, quos tum aquae subducendae inferuire, tum operarum euntium redeuntiumque vias esse verosimile est. Termes atrox nidos cylindricos, tecto prominente conico terminatos, fungiformes, aedificat. Minores nidos, sed pari figura, Termes mordax construere solet. Communis harum aedium materies lutum est, quod subtermoliendo animalcula ista ex terra effodiunt, sensimque novas concamerationes addendo, in miram illam, quam diximus, collium altitudinem accumulunt. Termiti arborum gummi lignorumque ramenta nidorum in arboribus effingendorum materiae sunt. Caeterum mirandus admodum est laborum apud haec animalcula ordo, singulorumque in communi opere industria, et mutuum, quo se invicem adiuvant, auxilium. Dum enim in nidis suis maxima populi pars discurrit, conclavia construit, cibum in horrea reponit, pullos curat, alii sunt, qui velut excubias agunt, suosque de periculo, si quod imminet, susurro edito admonent. Tum omnes in aedium interiora penetralia confugiunt, ut, si diffregeris nidos, vix unum alterumve reperiās. Esset omnino, de quo gratularentur sibi regionum calidarum Africaeque imprimis incolae, si sua sorte contenta vivere, nec nisi in campis desertisque locis habitationes figere vellent haec animalcula. At vero hoc genus insectorum tam insensum est tamque noxium hominibus, ut atrocius illo vix reperiās. Eo certius autem peiusque nocent, quo occultius. Clanculum enim subrepunt, trabes, asseres, ipsaque tecta domorum

morum penetrant et perforant, ut saepe nil tale metu-
tentes incolae tectorum ruinis elidantur. Cana-
les, quos in ligneo opere morfu sibi patefaciunt,
luto intus oblinunt, quo fit, ut nonnunquam,
omni ligno ab illis absumto, lutum tantummodo
illius loco superfit. Pari modo vestes, dolia, omne-
que genus utensilium, nisi ex metallo lapideue fa-
brefactum sit, incredibili celeritate corrodunt. Si
quis est, qui labores horum insectorum interpel-
lere tumultuosae destruere audeat, eum mordicus
adoriuntur milites, cruentisque plagis ita infestant,
ut citius frustatim illos discerpere, quam, ut a morfu
desistant, cogere possis. — Termes viarum, cum
in apricis locis frequens discurrat, neque, ut reli-
quae huius insecti species, sub terra habitet, oca-
lis semper instructus est, siue alas habeat, siue illis
careat.

Restat, ut titulos indicemus dissertationum me-
thematicarum aliarumque nonnullarum huius vo-
luminis, quas prolixius recensere nostri instituti
ratio vetat:

- p. 42. 3) OWEN SALISBURY BERETON *de stupendis*
quibusdam fulminis effectis, Eastbourni in Comitatu
p. 58. *Suffex d. 17. Sept. 1780. observatis.* 5) GUIL. HUNTER
p. 82. *noua Cochleam applicandi methodus.* 7) EDUARDI
PIGOTT *Relatio de stellis nebulosis in Coma Beren-*
p. 84. *ces observatis.* 8) NATHAN. FIGOTT *de stellis duplici-*
p. 115. *tis nuper inuentis.* 10) GUIL. HERSCHEL *Observa-*
tiones astronomicae de rotatione planetarum circa
p. 193. *axes suos.* 12) THOM. PENNANT *de nonnullis terrae*
p. 195. *motibus in Principatu Wales observatis.* 13) PHIL-
LIPPI COMITIS DE STANHOPE *Epistola ad Jac. Clou-*
p. 197. *de aequationum affectuum radicibus.* 14) *Compen-*
dium binorum diariorum meteorologicorum ex terra
labradorensi ad Societatem regiam missorum a N. de

LA TROBE. 15) *Diarium meteorologicum Societatis regiaë*. p. 199.

Ex parte altera indicandæ sunt dissertationes sequentes:

XVI. TIB. CAVALLO *De meteoro quodam ludo* p. 329.
sido, d. 27. Mart. 1781. *observato*. Ab aurora boreali eo potissimum differebat nocturnus iste coeli fulgor, quod stellas non, ut illa solet, transperere sineret, lucem constantem non lambentem ostenderet, et ab oriente versus occidentem porrigeretur.

XVIII. CAROL. BLAGDEN *De calore aquæ in p. 334.*
marino quodam torrente, *Gulfstream* vulgo appellato. Haud procul a littore Floridae, quæ septentrionalis Americae provincia est, rapidissimus observatur in mari torrens, a ventis, ut videtur, meridionalis plagæ concitatus, et a Mexicani maris sinu versus septentrionem ita porrectus, ut, qui ex Europa nauibz adueniunt, illum transire cogantur. Hoc inprimis singulare est, aquam in hoc torrente sex propemodum gradibus proximi maris aqua calidiorem esse. —

XIX. HENR. C. ENGLEFIELD *De natura solis* p. 345.
Hanbyensis in comitatu Lincoln, putei effossione determinata. Stratum erat argillaceum, pyrite, tellinitis et belemnitis refertum; eo vero inprimis notabile, quod passim calcareae terræ frustis globulosis interspersum esset, cum alias ager Hanbyensis calce prorsus careat.

XXII. ROB. BLAND *de feminarum sub partu mor-* p. 355.
tuarum, partuum utriusque sexus, gemellorum, monstroforum etc. numero, ex diariis obstetriciis Nosotrophi Westminsteriensis (General Dispensary of Westminster) *æstimato*. Partuum præternaturalium ad naturales ratio erat, ut 1 : 30. difficilium, ut 1 : 111. Ex 1897 puerperis, septem tantum sub ipso partu vel

vel breui post partum tempore moriebantur; igitur 1 ex 270. Infantum ab illis partu editorum numerus erat 1923: pueri 972, puellae 951. Vnica tres puellas, 23 gemellos, pueros nempe 16, puellas 30 enitebantur. In tanto partuum numero, octo tantum erant, vel monstrosi, vel male conformati: scilicet 1, cui digiti coaliti essent, 1 labio leporino, 1 hydrocephalo et spina distorta, 1 hydrocephalo tantum deformis; 1, cui palati osseus, 2, quibus cranii pars deerat; 1 fetus biceps, 1 capitis tantum spinaeque rudimentis, sine vlllo viscere constans. Partus mortui erant 84, vel 1: 23, et ex his pueri 49, puellae 35. Intra primum a partu mensem ex 1400 infantibus animam reddiderant 85, vel 1 ex 16; pueri 53 et puellae 32, quae ratio est vt 5: 3. Adiectae sunt tabulae, quibus grauidarum in variis vitae aetatibus, partuum a singulis editorum, numerus, vitam denique per 26 annos ducendi probabilitas explanatur. Putat nempe auctor, ex 3780 hominibus vno eodemque tempore in lucem editis, post 26 annos 1620 vel $\frac{2}{3}$ in vita superstitibus esse, reliquos, vel $\frac{1}{3}$, intra hoc tempus mori. — Reliqua, cum ad solam civitatem Londinensem spectent, omittimus, descriptionem addituri foetus illius, quem supra diximus, bicipitis alteriusque prorsus deformis. Prior ille duo capita, colla spinasque et pedes duos, brachia quatuor, peluim, penem, funemque vmbilicalem singulos habebat. Duae erant thoracis cauitates, corda pulmonesque totidem, perfectiores tamen in dextro, quam in sinistro latere. Ventriculi duo, se iunctique intestinorum canales recto anoque vnico terminati. Vesica vrinaria singula erat. Alter ille foetus, quem deformem simpliciter diximus, tam singulari forma erat praeditus, vt difficilis omnino sit descriptio. Mater tribus ante hunc partum diebus

bus puellar
prium hab
globosum
nebat prop
mentiens,
stituta, va
molem dist
capsula ce
Thoracis a
locumque

XXIII.

terno vari
viditatis te
morbi die
dem vestig
rum in h
cies, qual
nono die
puella mo

XXIV.

sub thora
pressum,
natum,
midio mi
tes, binis
bifurcata
Magnitudo
secti men
ramuscul
fere spat
las exsud
ligitur,
consuevit
humore
perfecta
et, qua

bus

us puellam bene conformatam enixa fuerat. Proprium habebat ostentum illud funem umbilicalem; lobosum erat, cuticulaque undique tectum. Eminebat prope umbilicum pilosa quaedam pars occiput nentiens, sub qua ossa latebant. Dissectione in- tituta, vasa numerosa per omnem huius corporis molem distributa reperiiebantur. Aderat etiam ossea capsula cerebrum spinalemque medullam continens. Thoracis autem abdominisque viscera plane deerant, eorumque illorum adeps deformis occupabat.

XXIII. GUIL. WRIGHT. *De puella in utero ma-* P. 372.
erno variolis infecta. Mulier aethiops ultimo gra- viditatis tempore variolis laborabat, decimo quarto morbi die puellam enitebatur manifesta morbi eius- dem vestigia in toto corpore gerentem. Variola- rum in hac infante eadem propemodum erat fa- cies, qualem, si benignus morbus est, octavo vel nono die deprehendimus. Tertio post partum die puella moriebatur, matre superstite.

XXIV. IAC. KERR *Descriptio Cocci Laccae.* Caput P. 374
in thorace latens. Corpus rufum, ovatum, com- pressum, annulis 12 interstinctum. Dorsum cari- natum, abdomen planum. Antennae corpore di- midio minores, filiformes, truncatae, diuergen- tes, binis ternisue pilis praelongis munitae. Cauda bifurcata, corporis magnitudine. Pedes sex. — Magnitudo pediculi parui. — Feminae huius in- secti mensibus Novembre et Decembre arborum amnisculis sese agglutinant, iisdem per trimestre ere spatium sine ullo motu adhaerent. Circa il- las exsudatione quadam humor spissus sensim col- ligitur, quem induratum Gummi Laccae appellare consuevimus. Cellulae pro singulis insectis ex humore isto resinoso efformantur. Mense Martio perfecta seu matura esse solet cellularum materies; quae restat, insecti matrix, corpus exanime est

est, ouatum, laeue, rubrum, sacculo simile, in
liquore intenso rubro plenum. Mensibus Octobris
et Nouembre in singulis matricibus vicini aut tri-
ceni vermiculi reperiuntur, qui, absumto paulatim
illo, in quo natant, liquore, vterum maternum
perforant, egressique suas relinquunt exuias, quae
albidae membranulae specie passim in Laccae fru-
stis deprehendimus. Quatuor arborum species hoc
insecti genus alunt; Ficus religiosa, Ficus indica
Linn. Plaso arbor *Hort. Malabar.* et Rhamnus In-
diuba. Ficus religiosa et indica, cortice vulnerato, la-
teum humorem fundunt, qui exsiccatione in ma-
teriam Gummi Laccae similem indurescit. Pari-
modo arboris Plaso lacrymae rubro colore Laccae
imitantur. In Rhamno Indiuba rarius nidulantur
Cocci lacciferi, et, qui in hac arbore reperiuntur,
vilissimam gummi speciem praebent. Ad vtramque
Gangetis ripam in montosis desertisque locis, tan-
tus est Gummi ex insectis lacciferis prouentus, ut
vili pretio in loco natali constet. Ad finem huius
dissertationis adiecta est descriptio artificiorum, qui-
bus Indi, in efficiendis ex hoc gummi, ornamen-
tis muliebribus, coloribus, vernicibus etc.
vtuntur.

P. 383. XXV. GUIL. MARSDEN *de phaenomeno quodam
singulari anno 1775 in Insula Sumatra observato.*
Tanta obtinebat illo anno siccitas, ut fontes etiam ri-
vuli que omni aqua carerent. Mense Nouembre im-
mensa innatabat mari piscium mortuorum multi-
tudo, passimque illi in littus a fluctibus proicieban-
tur. Suspiciatur auctor, piscibus quibusdam mari-
nis aqua dulci, quae maris salsedinem temperat,
ad vitam protrahendam opus esse, eaque deficiente
pisces perisse.

P. 386. XXVI. PATRICII WILSON *Experimenta frigi-
dis naturam illustrantia.* Determinatur his experi-
men-

mentis
conting
acceder
niuem,
parum a

XXV

Ophidii

hoc pife

nem, c

Caput c

muni la

inferior

maxillae

giore.

tenuatu

parallel

obouata

capitis c

35. Lc

Lc: PI

85: 37

5. 6.

aliorum

est, adi

alio Co

Cl BR

cognita

nostro

Quarta

physes,

vel offi

riae im

Laxand

tioni re

V.

Tom. X

mentis niuis pruinaeque temperatura, et sub dio contingens euaporatio. Nihil ex aëre ad niuem accedere constitit. Spiritus vini rectificatissimus niuem, cui affunditur, soluit, ideoque frigus haud parum auget.

XXVIII. AUGUST. BROUSSONET *Description* p. 436.

Ophidii barbati Linn. Expositis variorum auctorum de hoc pisce sententiis, suam addit auctor definitionem, cuius potiora tantum momenta describimus. Caput compressum, subacutum, nudum, cute communi laxè tectum. Mandibula superior duplicata, inferiore paullo longior. Cirri duo ad apicem maxillae inferioris, bipartiti, lacinia altera longiore. — Corpus compressum versus caudam attenuatum. Linea lateralis suprema laevis, dorso parallela, vitta argentea subtus ornata, squamae obouatae, tectae, imbricatae, separatae. Color capitis et corporis carneo-argenteus. Lc: A:: 85: 35. Lc: DI:: 85: 27. Lc: DFC FAF:: 85: 87. Lc: PI:: 85: 15. Lc: PF:: 85: 22. Lc: AI:: 85: 37. — R. 5² P. 2. D. 2. 3. 4. 5. 6. A. 3. 4. 5. 6. Methodus ista, qua tum in huius tum in aliorum piscium mensuris inuestigandis auctor usus est, adiecta explicatione illustratur, quam, cum ex alio Commentariorum nostrorum Volumine, quo Clⁱ BROUSSONET *Ichthyologiam* recensuimus *), cognitam lectores habeant, hoc quidem loco iure nostro praetermittimus. Sequitur *Ophidii* anatomie. Quarta vertebra binas habet in utroque latere apophyses, quarum intercapedinem occupat cartilago vel ossiculum reniforme, versatile, vesicae natatoriae imminens, musculisque propriis instructum. Laxandae arctandaeque motu suo vesicae, et natationi regendae videtur esse destinatum.

XXIX.

*) V. Commentar. Vol. XXV. p. 306.
Tom. XXVIII. Pars I. F

P. 449. XXIX. ROB. MARSHAM *de incremento arborum lauatione caudicum promouendo.* Nouis experimentis stabilitur Auctoris de huius lauationis vtilitate opinio *).

P. 479. XXXI. ADAIR CRAWFORD *de facultate animalium frigorifica.* Animalia viua sui caloris temperamentum in aëre multis gradibus calidiore pertinaciter asseruare, nuperrimis FORDYCHII, DOBSONI, BLAGDENI etc. laboribus constitit. Variæ sunt de hac re philosophorum sententiae, quas passim in commentariis nostris recensuimus. Cl. CRAWFORD, ingeniosis experimentis circa caloris naturam institutis clarus, hunc etiam locum intactum relinquere noluit. Igitur experimenta in animalibus viuis et mortuis, in ranis potissimum canibusque, cepit, constanterque vidit, animalia viua acrius tardiusque, mortua facilius citiusque vltra familiarem ipsis calorem incalescere, si vtraque eadem caloris atmosphaerici gradui subiicerentur. Facultatem autem istam, qua magnis caloribus viua animalia resistunt, non auctae perspirationi vaporumque refrigerio tribuendam esse, eo constitit, quod par esset experimentorum euentus, siue animalia in sicco calidoque aëre detinerentur, siue in aquam calidam immergerentur. Cani in aquam grad. 114. Fahrenh. calentem ita demerso, vt animam duceretamen posset, sanguis, incisa vena, detrahebatur, qui caloris vehementia tantopere mutatus erat, vt colore florido sanguinem arteriosum imitaretur. Cum vero sanguinis rubor a resorpto calore amissoque perspirationis vel respirationis ope phlogisto pendeat, experimentis illis, quae modo

*) Priores eiusdem Auctoris obseruationes vid. in Aët. Angl. LXVII. comment. nostr. Vol. XXIII. p. 580.

do re
anim
phlog
soleba
inopia
quanta
facta,
Igitur
tractio
aestus
calore
mittan
discrim
ratione
gisti ad
proca
guis, m
tendo,
fit, vt
lorem
vita am
XX
mometr
frigus i
in vapo
minus
aquam
spiritus
eo mai
do effie
tur.
auctor
sa calor
clusum
humor
auides

do recensuimus, efficitur, sanguinem venosum animalis viui magno calori expositi non tantam phlogisti copiam attrahere, quantam alias recipere solebat. Hinc etiam idem ille sanguis, ob phlogisti inopiam, non tantam caloris vim absorbere poterit, quantam, si phlogisto ditior esset, huius dimissione facta, ex vasis capillaribus mutuo accepturus esset. Igitur imminuta ob phlogisti defectum caloris attractio hoc efficere videtur, quod animalia, magnos aestus subeuntia, sese ipsa refrigerent, seu potius calorem externum, interno suo maiorem, aegre admittant, donec omne sanguinis arteriosi venosique discrimen caloris externi nimia vehementia vel duratione sublatum fuerit. — Frigore externo phlogisti ad sanguinem accessio iuuatur, simulque reciproca principiorum permutatione efficitur, vt sanguis, maiorem phlogisti copiam ex penu suo dimittendo, calorem copiosorem ex aëre absorbeat. Hinc fit, vt animalia viua, frigori vehementi exposita, calorem proprium pertinaciter seruent, nec nisi cum vita amittant.

XXXIV. TIB. CAVALLO *Experimenta cum ther-* p. 511.
mometro instituta. Aetheris vitriolici euaporatione frigus insigne produci notum est. Aqua etiam, dum in vapores resoluitur, refrigerium efficit, sed longe minus illo, quod aetheris ope producitur. Inter aquam et aetherem, medium quasi locum tenet spiritus vini virtus refrigerans; in vniuersum autem eo maior est variorum fluidorum in frigore creando efficacia, quo celerius illa in vapores dissipantur. Acida mineralia, eodem, quo in reliquis auctor utebatur, modo thermometri bulbo adspersa calorem augebant, et liquorem thermometro inclusum sursum vrgebant; cuius quidem rei ratio in humore aqueo posita est, quem acida illa ex aëre auidè absorbent. — Electricitate adhibita, fluidorum

dorum euaporatio, indeque etiam frigus, quod producunt, nonnihil augetur. — Describitur instrumentorum apparatus ab Auctore inventus, cuius ope cum minori aetheris vitriolici expendio, thermometri liquor ad insignem profunditatem deprimi, et aqua breuissimo tempore in glaciem converti potest. Thermometro, in aquam istam aetheris euaporatione congelatam immerso, apparuit tempore aestiuo maiorem, quam per hiemem, frigoris gradum ad aquae congelationem requiri. Sequuntur experimenta, ad mercurii expansionem spectantia, tandemque, descriptio barometri thermometrici.

Dissertationum mathematicarum aliarumque nobis non indicatarum tituli:

- p. 230. 15. BENIAM. THOMPSON *Experimenta balistica pulveris pyrii variam efficaciam determinantia.*
 p. 331. 17) IOH. LLOYD *de terrae motu in agro Denbighensi.*
 p. 347. ad Hafodunos observato. 20) NATHAN. PIGOTT
 p. 351. *Observationes astronomicae.* 21) THOM. BARKER
 p. 395. *Diarium meteorologicum Lyndonense.* 27) GEO. ATWOOD
Theoria mensurationis anguli subtensi inter duo obiecta, quorum alterum reflexione lucis duplici,
 p. 454. *alterum immediate oculis cernitur.* 30) GUIL. WALES
de tabulis sinuum tangentiumque naturalium et logarithmicorum in numerica resolutione ar-
 p. 494. *quationum affectarum utiliter adhibendis.* 32) HER. P. 502. SCHEL
de cometa nuper observato. 33) IOH. WILLARD
de longitudine oppidi Cantabrigiensis in Nova Anglia.

CAROLI A LINNE', Equitis, Systema vegetabilium secundum Classes, Ordines, Genera, Species cum characteribus et differentiis: editio decima quarta, præcedente longe auctior et correctior, curante IO. ANDREA MURRAY, Equite ord. R. de Wisa, Consiliario R. Aul. Professore Medic. et Botan. O. in Acad. R. Götting. etc. Göttingae, Typis et impensis Io. Christ. Dieterich, 1784. Alph. 2. pagg. 17½. in 8.

Iustum aequumque aestimamus in omni de quocunque libro ferendo iudicio rationes, quas sibi proposuit Auctor, ponderare, quas si rei convenientes elegerit et recte executus fuerit, tunc Auctor officio suo fecisse satis, atque in re difficili et ardua laudes mereri nobis videtur. Has igitur etiam tribuendas censemus editori illustri nouissimæ huius Linneani systematis editionis. Etenim etsi aliis in eo forsan ab officio suo destituisse visus est, quod pauciores nouiter detectas plantas huic indici plantarum systematico inseruerit, aliis vero, quod Linneanae in defendendis et seruandis opinionibus pertinaciae nimis adhaeserit: tamen ideo minus recte reprehenditur, quum LINNEI systema, non vero suum, ederet, ideoque recte LINNEI legem obseruaret, qua nullam plantam systemati inserendam putabat, nisi quam vel ipse viderit, vel auctor ex schola sua profectus descripserit. Laudandus est Auctor ideo, quod certissima saltem plantarum augmenta in opus hoc susceperet, quum facilius sit addere repetitis obseruationibus certiores redditas stirpes, quam dubias vel false assumtas species a

certis plantis distinguere atque ex earum numero expungere.

Substitit igitur in iis auctariis et emendationibus, quae vel LINNEOS ipsos auctores habent, vel viros ex LINNEI patris schola profectos, vel et alios, qui, licet ab illustris viri ore non pepend-
rint, ad eius tamen praecepta novos prouentus me-
moriae prodiderunt, fidemque diligenti atque ac-
curata descriptione et iconum delineatione sibi con-
ciliarunt. Habuit itaque supplementi plantarum a
LINNEO filio editi rationem, utpote quod iuncta
patris filiique opera concinnatum fuit; asserit ta-
men ill. editor, non parum in transferendis supple-
menti stirpibus laboris fuisse: esse enim inter has
noua genera haud pauca, quorum, quamuis classis
ordoque significantur, loca tamen commodissima
in serie generum secundum cognationem non nisi
comparatione mutua facta constiterint: opus fuisse,
characterem horum essentialem saepe contrahere
et reliquis adaptare, idemque necessum fuisse in
speciebus collocandis, quae cum prioribus conse-
rendae, et aliorum botanicorum scripta consulenda
erant, subinde tamen se coactum fuisse, prae-
labere descriptionum recentiorum, praesertim in di-
tioribus numero specierum generibus, easdem ad
finem generum iunctim subnectere. Ceterum ali-
quando etiam in differentia specifica conformitatis
causa vel vocolas quasdam praecidit, vel alias ad-
didit; nonnunquam etiam nouae species detectae
characterem vetustiorum mutari iusserunt. Non-
nulla genera ob species nouiter accedentes in no-
vas familias ab editore diuisa sunt. Atque in his
omnibus tam ex horto botanico, cui praefectus est
ill. editor, quam ex collectione stirpium siccarum,
illustrationem quaesivit.

Præterea dissertationes LINNEI patris de genere
aphyteiae et de *hyperico*, tum etiam LINNEI filii
disputationes de graminum familiis et lauendulae
genere in consilium traxit; noluit tamen quidpiam
ex nouationibus istis, quas LINNEUS filius in dissert.
de muscis circa distributionem muscorum molitus
est, præter species nouas adiectas, in usum ver-
tere. THUNBERGII opera edita multum, fatente
ipso editore, ad perficiendum systema hoc con-
tulerunt. Genera *Gardeniae*, *Proteae*, *Oxalidis*,
Jaxiae, *Iridis*, ex obseruationibus THUNBERGII
emendata et locupletata, atque noua genera plan-
tarum multa addita sunt. Omnes species Iaponi-
cae, quas in Flora descripsit THUNBERGIUS, hic
genoribus suis insertae sunt. Mutationes tamen,
quas THUNBERGIUS in ipso systemate fecit, non
secutus est Noster. Neque igitur palmas in classes suas
transmisit, sed in appendice reliquit, etsi THUNBER-
GIO in ea re assentiatur, neque monoeciam, dioe-
ciam, polygamiam, et gynandriam expunxit, sed
Linneanum systema integrum dedit. Aliorum quo-
que Suecicorum botanicorum obseruationes notatu
digniores in medium protulit, modo praegressum
scrutinium id ferret. Suas ex *commentationibus fo-*
riet. scient. Gott. petitas obseruationes, quibus vel
nouas plantas vel mance determinatas ab obliuione
et ambiguitate vindicauit, his addidit. Insigniter
etiam creuit stirpium numerus, numerosis illis,
quas IACQUINI opera continent, plantis, quae
quidem merito propter elegantiam iconum et de-
scriptionum praestantiam et fidem inter primaria
rei herbariae monumenta refert. Dolendum mo-
do est, adeo parum emolumenti ex egregiis his
IACQUINI libris in vniuersam plantarum cognitio-
nem redundare, ideo, quod vel nimis pretiosi sint,
ut pauci iis botanici uti queant, vel per singulare
F 4 aucto-

auctoris superbi institutum quidam eorundem nullo pretio redimi queant. Historiam stirpium selectarum Americanarum coloribus viuis pictarum anno 1781 in publicum datam, ex editione anni 1763 enatam, commemorat Ill. Editor. Iam quum ex prima libri editione LINNEUS plerasque illic designatas plantas commemorauerit, nonnullas autem omiserit: Noster has posteriores, quasi reistente, vt Ipsi videtur, LINNEO, nunc tandem speciebus Linneanis subscribere noluit; accessiones autem, post mortem LINNEI a IACQUINO enumeratas, laudauit.

Ex his quidem, quae auctor in praefatione proposuit, quanto stirpium numero auctum sit systema, colligere licet. Defunt tamen etiamnum multae ab AUBLETIO, BANKSIO et SOLANDRO, FORSKALIO, FORSTERIS, PALLASIO, SONNERATO, SPARMANO, aliisque detectae et passim descriptae plantae, quas, rationibus supra indicatis nifus, clarissimus editor omisit.

Ceterum etiam operam dedit ill. Editor, vt stirpes iam cognitae certius et facilius cognoscerentur. Quapropter animaduersiones numerosas generibus et praecipue speciebus adpersit, atque synonyma iconesque haud paucas, ex Flora Danica et SCHREBERI historia graminum indicauit. Se tamen in his breuitati et paucitati studuisse profiteatur, suaeque omnia ideo vel nomine, vel littera M. notauit, vt ne errores forsan sui LINNEO tribuantur, nec ii, quos LINNEUS non potuit euitare, editorem feriant. Prolixitatem et copiam in noua editione *generum et specierum plantarum* expectandam esse addit, et, vt pristinus nexus inter hoc opus eaque, quae genera et species plantarum complectuntur, persisteret, seruauit numeros, qui ad vtrumque librum respiciunt, ex editione 13. eo modo

modo discrimine, vt speciebus numeros fere continuos praefigeret.

His, quae ex editoris praefatione excerptimus, nil fere addendum habemus: etenim exempla novarum plantarum hic proferre, irritus esset labor, quum cuilibet botanico ipsius libri vsus sit necessarius, atque mutationum, quae subinde factae sunt, rationes non aliter nisi ex collatione cum prioribus editionibus perspicui possint, quae hic separatim propositae lectori potius taedium moueant, quam utilitatem creent. Manet certe hic liber index manuarius, quo nemo botanicorum carere potest. Supprimimus vota, quae ad perfectum systema plantarum, in quo omnia botanicorum fide dignorum inuenta comprehensa essent, spectant. Tale enim illustris editor noluit dare, sed, quod semper respiciendum est, LINNEI systema iterum euulgandum erat.

XVIII.

L. ANDRAEAE MURRAY Opuscula, in quibus Commentationes varias tam medicas, quam ad rem naturalem spectantes, retractauit emendauit auxit. cum figuris aeneis. Volumen primum. Göttingae apud Io. Christ. Dieterich. 1785. 8. pagg. 392. sine praefat.

Adeat haec opuscula quilibet, cui volupe est, et eleganter conscriptas et erudite compositas commentationes legere, nec minorem fructum, quam voluptatem, ex ipsarum lectione capiet. Nos autem modo earum mentionem iniiciemus, quae nouae sunt, vel necdum in alio commentariorum no-

strorum volumine recensitae. Continentur autem
hocce primo volumine commentationes decem:

- p. 1. *De Arbuto vva urfi* *).
- p. 105. *Natura foliorum de arboribus cadentium* **).
- p. 143. *De puris absque praegressa inflammatione ori-
gine* ***).
- p. 189. *De cognatione inter Arthritidem et calculum.*
Ambo mala hereditaria sunt, ex simili fonte oriun-
tur et profiliunt, ex vino, venere, otio et crapula.
Qui vno horum morborum laborat, proclivis in
alterum est, vno eodemque tempore hominem in-
vadunt, alter morbus in alterum transit. Crebrius
ex arthritide calculus progignitur, quam illa ex
p. 208. hoc. Maior nexus est inter articulos et renes,
quam inter reliquas c. h. partes intercedit. Porro
de primordiis vtriusque morbi exponit, denique
de analysi chemica et de eadem omnino medela.
p. 215. Vtrumque concrementum superficie, figura, colore
pari modo differt, sapore et odore inter se con-
venit.
- p. 229. *De observationibus et experimentis apud bruta
captis caute ad corpus humanum applicandis.* Est oratio
docta, erudita, atque eleganter conscripta, lectu
dignissima.
- p. 255. *De Polypis bronchiorum* ****).
- p. 277. *De Phthisi pituitosa.* Variis animadversioni-
bus praestantissima haec commentatio aucta est.
Annititur Cel. Auctor inprimis morbi diagnosin con-
stituere ipsamque a quocunque simili distinguere.
p. 289. hincque morbi decursum accurate adumbrat. Cum
DARWINI experimenta dubia et fallacia iudicet, a
muc-

*) V. Comm. nostr. XV. p. 164.

**) V. Comm. nostr. XIX. p. 260.

***) V. Comm. nostr. XXIII. p. 633.

****) V. Comm. nostr. XX. p. 611.

mucoso sputo purulentum eo distinguit, quod huic non ea tenacitas, quae alteri generi, contingit, sed maior fluiditas, figura non globosa, sed multiplicis ambitus sit. Difficulter hic morbus discernitur ab hydropse pulmonum et asthma humido. De praedictione, quaeque remedia vel con-
p. 293.
veniant nec ne. Ad calcem historia morbi aman-
tissimi fratris enarrata legitur.

De tempore corticem peruvianum in tussi conuul-
p. 307.
sua exhibendi. Aliorum sententiis prolatis, animad-
vertit, soluentibus et emeticis adhibitis prius ad
corticem confugere opus fuisse, quam paroxysmus
absque vomitu spontaneo desineret. Primum de-
coctum corticis cum liquore terrae foliatae tartari,
vel si tussis nimis saeuiret, cum pauxillo castorei
exhibuit vsunque corticis consopito malo conti-
nuauit.

De Redintegratione partium cochleis limacibusque
p. 317.
praecisurarum. Prolatis multis vis naturae reparatri-
cis exemplis, experimentis et sententiis, de lima-
cum redintegratione dubia mouet, quae contra
haec experimenta sunt excitata. Duplici autem
de fine sua instituit experimenta, tum vt explora-
ret, an vermium dictis generibus pars abscissa re-
cresceret, tum, nisi hoc fieret, an resecto adeo
capite vitam continuarent. Experimenta vero ce-
pit in limace agresti LINN. et cincto MÜLL. Limax
capite truncatus per septem dies viuus perman-
sit; alii mox periire. Protuberat nonnunquam cana-
lis, qui facile pro capite renascente haberi potest.
In helice pomatia tentaculum renasci obseruauit, al-
tera septimo die post encheiresin periit. Ex de-
cem speciminibus Helicis nemoralis, praegressa per
folia Lactucae saginatione, quibusdam iisque adul-
tis integrum caput cum utroque pari tentaculorum
cultro praecidit, aliis partem modo anteriorem
cum

cum tentaculis duobus, aliis dimidium caput cum affixis tentaculis, aliis rursus forfice amputauit tentacula modo vel duo vel singula quatuor. Praetadio testam vnus, cui totum caput praeciderat, hebdomades sex postea frangens antrorsum duo oblonga antice latiora corpuscula vidit instar rudimenti tentaculorum, sed insensilia. Alii gemmarum ope rem explicant, alii telae cellulosae productioni, alii denique gelatinosae et mucosae horum animalium naturae hanc redintegrationem tribuunt.

- p. 345. *Observationum et animadversionum super variolarum insitione satuta.* Commendat imprimis frigidum regimen cum puris fluidi administratione coniunctum, sicuti quoque potum diluentem refrigerantem. Si omnes pustulae haud maturae euaserint nec suppurauerint, dubium est, aegrum veris bene maturatis variolis laborauisse. Mox alia insitioni
- p. 369. facta opprobria examinat. Alia causa sinistri post insitionem euentus continetur diathesi putrida subito emergente. Vermes, nominatim lumbrici, saepe omnem salutis spem frustrantur, sicuti idem de
- p. 373. colluue biliosa quoque valet. Noua exanthemata, subinde pristinis copiosiora, et repetitis nonnunquam vicibus per plures dies pullulant. Quod vero insitioni non opprobrio vertendum est, quia in naturalibus propemodum saepe idem obseruatur. Dieta minus nutriens, exercitatio fortior et neglectus purgantium ante morbum in culpa sunt. Aliud insitionis variolarum incommodum est, quod temporis interuallum, inter encheiresin insitionis et febrem subsequam praeterlabens, saepe insigniter variet ita, ut vel febris anticipet consuetissimum exordii sui terminum, vel solito serius ingruat.
- p. 385. Non omnes ad contagium suscipiendum aequae pro-
- cliues

clivus sunt, vulnerumque artificialium sanatio tarde nimis nec sine difficultate fit.

XIX.

ANDREAE BONN *Anatomes et chirurgiae in illustri Amstelaedamensi Athenaeo Professoris*
Tabulae ossium morbosorum praecipue thesauri Houiani Fasc. I. Tab. I — VII. Fasc. II. Tab. VIII — XIV. Fol. 1785.

Retulimus iam alio tempore de descriptione thesauri ossium morbosorum Houiani *), atque eodem tempore spem lectoribus fecimus nostris, fore, ut Cl. BONN tabulas, quae hancce descriptionem illustrarent, ederet aeri incisas, cui promisso etiam diligens thesauri Houiani interpretes stetit. Cum vero partim iam alias ossium morbosorum descriptiones ex collectione Houiana petitas cum nostris lectoribus communicauerimus, partim etiam aliae non satis accurate cognoscantur, nisi simul iconem inspexeris, modo earundem aliquas hic commemorabimus.

Tab. I. fig. 2. Os verticis dextrum ictu foratum. Ora foraminis aspera, obducta callo inaequali. Crassa membrana foramen occlusit.

Tab. II. Duo aposceparnismi specimina.

Tab. III. Fig. 1. Os frontis in regione orbitali et temporali fractum.

Tab. IV. Fig. 3. Fractura ossis frontis per orbitam ad os maxillare superius progrediens.

Tab. V. Fracturae ossis maxillaris superioris, zygomatici et orbitae.

Tab.

*) Comm. nostr. Vol. XXVI. p. 611.

Tab. VI. Fractura processus condyloidei maxillae inferioris.

Tab. VII. Fig. 3 et 4. Maxilla inferior, cuius capitula fracta, mentalis vero regio quoque diiuncta apparet.

Fasc. II. Tab. VIII. Fig. 4. Tibia oblique fracta, post quinque hebdomadam vincituram nondum consolidata; fragmenta crescente denso flexibili callo cohaerent mobilia.

Tab. IX. Humerus edentulae fractus per vnde-
decim menses frustra curatus, ossa non conser-
buerunt, neque ossi infidet os, sed sedibus suis mo-
ta sunt.

Tab. X. Femur in decem vel plures partes con-
fractum. Fragmenta suis sedibus emota firmo
callo ita conserbuerunt, vt vnum os stabile efficiant.
Egregium naturae sanantis exemplum.

Tab. XI. Fracturae cum duobus, adeo tribus ca-
nalibus medullaribus, intercedente callo vna vel
duplici in sede.

Tab. XIII. Femur rachitide insigniter curua-
tum, iuxta genu fractum et iterum ferruminatum.

Tab. XIV. Fractura colli femoris.

Explicatio tabularum in latina et belgica lingua
conscrip-
ta est.

XX.

EDUARDI SANDIFORT Medicinae, *Anatomes et
Chirurgiae in Academia Batava, quae Le-
dae est, Professoris*, Descriptio Ossium ho-
minis. Accedit oratio de officio medici
perquam difficili, a multis pessime neglecto.
Lugduni Batavorum. apud S. et I. Lucht-
mans,

mans, P. v. d. Eyk et D. Vygh. 1785. 4.
pagg. 204.

In vsus discentium hanc descriptionem succinctam
offium edidit SANDIFORTUS Vir Cl. atque vel
Vesalianas vel Albinianas icones ad quamlibet ossis,
quod describeret, partem semper indicauit. Plura de
hocce compendio osteologico, in quo tamen nonnul-
la, sicuti diuerticulorum auditus, et sinuum osseorum
expositionem omnibus numeris absolutam, deside-
rauimus, hic commemorare vix refert, nec quae ora-
tio proponit enarrare interest, quippe cum et do-
ctrina et eruditio auctoris, sicuti eiusdem scribendi
ratio et sermonis praestantia, satis ex multis paucos
inter annos editis scriptis cognita sit.

XXI.

Dissertatio inauguralis anatomica de Lapillis
vel prope vel intra glandulam pinealem sitis
sive de acervulo cerebri. Praeside Dr. SAM.
THOM. SOEMMERING Resp. *Nicolao Lifigno-*
lo. Moguntiae 1785. 8. pagg. 35.

Autumat Cl. Auctor, huncce acervulum, qui circa p. 5.
basin conarii sub plexu choroideo vix non sem-
per reperitur, perpetuo adesse. Semel totam pi- p. 8.
nealem glandulam excavatam, nunquam autem de-
ficientem in octoginta septem cadaueribus inue-
nit. Humana glandula maiorem vidit in boue, p. 10.
asino, oue, ceruo, dama, capreolo, camelo gib-
bere simplici, in quo quasi quadripartita est, licet
tota encephali molès horum animalium humana
multo minor sit. Parua et exigua est in cane, vul-
pe, mele, fele, putorio, porcello. In ingenti,
tur-

- p. 13.** turgida et caua pineali glandula damae lapillos humanis simillimos conspexit. Mox habitu aceruuli descripto, quaestionem mouet, an in omnibus hominibus adsit aceruulus; eamque triginta sex propriis et multorum aliorum obseruationibus suffultus affirmat.
- p. 26.** Porro conclusiones nonnullas ex praedictis colligit: adesse vel aceruulum extra conarium vel glandula intra illud, in iuuenibus iam a decimo quarto vitae anno; adesse in hominibus ad vltimum vsque vitae halitum mente sanis; in casibus, in quibus non inuenti fuerint conarii lapilli, nihilo fecius reuera adfuisse, sed vel incuria anatomicorum vel ob habitum cerebri flaccidiorem non repertos fuisse; nullo alio loco hucusque in encephalo similes lapillos inueniri. Lapilli conarii sub microscopio disquisiti ab ossea fabrica differre atque discedere videntur, inque aquam immissi velociter fundum petunt.
- p. 32.** Analysis chemica. Cl. MOLITOR docuit, difficillime solui lapillos in acido dilutiori vitrioli, nitri et salis. Acidum nitri reliquis velocius in illos agit, acidum salis autem lentissime; omne autem quod terreum inerat lapillis, reuera solutum fuisse ab acidis hisce demonstrabatur praecipitatione per sal alcali, adeo vt praecipitatum rite exsiccatum pondere dimidiam lapillorum partem aequaret. Tum igni fusorio exponebantur lapilli; vsque ad albedinem calcinati sunt. Denique sibi aliisque perquirendum relinquit, quomodo in embryonibus sese gerat ista glandula; cur hoc loco cerebri imprimis inueniatur, nec alibi, verbi causa, in ventriculis e. f. p. hicce aceruulus.
- p. 34.**

Observationes medicinales de febribus intermittentibus et qua ratione eisdem medendum sit. Opus, quod scientiarum artium atque literarum academia Diuionensis praemio coronauit die 11. Augusti 1782. Auctore CAROLO STRACK M. D. et in uniuerſitate Moguntina praxeos medicae et collegii clinic. profefſore P. O. Eminentiff. ac celfiff. Princip. elector. Moguntin. confiliar. aulic. elector. utilium ſcient. acad. Erford. caet. Socio. Offenbach, ex officina Vlrici Weiſs et C. L. Brede 1785. in 8vo. 250 pagg.

Voluerat academia Diuionensis, vt medici febrium intermittentium indolem atque genium curatius, quam hactenus adſueuere, diſtinguant, explicant, exponant, ſimul et certa ſigna indicent, per quae tuto noſſe liceat, intra quod morbi ſtadium febrifuga medicamenta recte adhiberi aegriſque tuto offerri poſſint. Cui academiae voluntati vt recte reſponderet Cl. Auctor, primo harum obſervationum libro quae ad naturam febrium intermittentium ſpectant, altero medendi iis methodum, tertio vero febres intermittentes, alia quam conſueuerunt, forma modoque incedentes pertractauit.

Octanam febrem per tres meſes perdurantem, inordinatam in initio, poſtea omni mercurii die certe redeuntem, Cl. Auctor in muliere 50. annorum obſeruauit. Miasma vnicum tantum et peculiare febrium intermittentium ſtatuitur, quod non re, ſed diuerſis acceſſionibus, diſtinguitur, prout alia atque alia in corpore, quod prehendit, offendit, ſic vt cum vno corporis vitio quotidianam

cum alio tertianam, cum alio quartanam efficiat. Quod ad credendum Cl. Auctor inducitur, quoniam eadem febris intermittens non raro in vno eodemque aegro corpore accessiones mutat, quoniam febrium intermittentium omnium accessiones sibi similes sunt, similes exitus, similem crisin habent, vno eodemque remedio specifico, si recte adhibetur, excutuntur, quoniam febris materia aliam corporis partem dimittit, aliamprehendit, recens a febriente matre nata proles febrem a matre, aut lactans a nutrice accipit, quoniam omnes febres intermittentes eadem mala post se relinquunt, ictus, splenis tumorem, hydropem, quoniam corticis Peruviani vis nullo alio modo explicari potest, quam quod non fomitis, sed miasmatis remedium sit, distincta omni modo febrilis materies ab impura materie deprehendatur, quoniam febres intermittentes per crises, humore tenuiore excusso, terminantur, quod non accideret, si a glutinosa, aut biliosa, aut melancholica materie inducerentur. Ex iis omnibus conclusio est, esse priuatum suum febris intermittenti miasma, quod a fomite ad recipiendum et retinendum illud apto fouetur, simplex atque vniforme, diuersos typos admittens, prout variolarum miasma diuersas febres admittit.

p. 16.

Febris intermittens fit, quando miasma febris intermittens in corpus incidit, quod per sua propria vitia ad recipiendum fouendumque miasma febrile dispositum est. Ipsa autem febris intermittens ex chronico vitio et ex acuto miasmate composita est. Hinc febrem ipsam pellimus, dum aut disponentia vitia corporis delemus, aut miasma excutimus, quod saepe fit, purgato ab impura coluue corpore, quae primam miasmatis sedem praebet.

Transitus ad signa et stadia febris intermitten-
 tis. Interest multum, nosse, morbum, qui adest,
 febrim intermittentem esse, maxime in dubio inua-
 sionis initio: signa autem aequalia febres non habent,
 quae lente, et quae cum vi quadam protinus inci-
 piunt. Frigus oritur e miasmate febrili a fomite
 recepto eidemque vnito, cor stimulante, vt vniuersi
 corporis vasa quasi per conuulsionem contracta an-
 gustentur atque rigescant. Hinc impeditus hu-
 morum circuitus, minor attritus, calor exstinctus.
 Quam ob causam senes, qui febre intermittente
 moriuntur, intra frigoris stadium omnes exstinguun-
 tur, nullus intra aestum! Agitata autem per vasa
 materia imperfecte sensim conteritur, sique mitior
 reddita est, vasis reagendi et humores propellendi
 libertatem permittit. Hinc maior attritus, frigus
 pellens, calorem excitans. Criticam perturbatio-
 nem, qua aegri motibus atque iactationibus maio-
 ribus agitantur, sudor excipit et pinguis rubraque
 vrina, sedimentum deponens, quae cum sudore ve-
 ram crisin constituit. — Bonam crisin imparibus
 diebus contingere, malam paribus accidere, medici
 statuerunt. Quam sententiam alii licet ceu vanam
 repudiauerint, tamen Noster in vno eodemque mor-
 bo, qui cum continente erat, saepe expertus est,
 crisin, quae quinto die incipit, morbum septimo
 feliciter finiisse, contra si quarto die eadem crisis
 apparuit, morbum diutius et traxisse, et peiorem
 euenisse. Nec vnquam per XXXIV. annos ad-
 huc vidit, neque alium fortasse quemquam vidisse
 asserit, febrim intermittentem, post duas, post
 quatuor, post sex accessiones per se desiisse, sed post
 impares. Crisis intermittantium et aliorum mor-
 borum diu homines affligentium a veteribus ma-
 gis, quam a recentioribus, obseruata est, destitutis
 G 2 vide.

videlicet efficacibus istis medicinis, quibus nos morbos sine tali crisi sanare valemus.

Crisin autem intermittentes triplicem habent, febris, materiae, quas tertia sequitur, quae non tam crisis, quam restitutio functionum, appellari potest. Accessionis seu febris crisis satis nota est, materiae vero siue fomitis ea est, qua mota, contrita coëtaque febrilis materies per sudorem sub accessionis sine expellitur. Hic sudor liberalis est, ex vniuerso corpore erumpit, spissus tenaxque diu in cutis superficie haeret, odorem vt panis fermentum habet et linteamina tingit. Foetor peculiaris imprimis probat, magnam fomitis portionem huic fe dori inesse, sed vniuersalis esse et morbum leuare debet. Altera crisis per oris, narium, faucium, linguae vlcera fit. Sed imperfecta haec est, dum non omne morbidum per eam expellitur, et faciles recidivas permittit. — Vomitu et alui fluxu intermittentes non iudicantur, nisi in intestinali tubo omnis febrilis materies substiterit. Habent autem febres intermittentes alias crises, quibus febrilis materies in loca quaedam transfertur, ictero et ventriculi tumore imprimis natis. Quos abscessus crebrum loci, febre sublata, profluuium praecauet.

p. 51.

Medendi febribus intermittentibus ratio duplex est, rationalis altera, empirica altera. Ad primam quod attinet, vnaquaeque febris intermittens accessio pro febre continua breuissimi circuitus haberi potest, hinc recta forte curatio foret, si eisdem medicinis debellaretur. Verum ista curatio sola successu saepe caruit. Ancipitis etiam euentus curatio fuit, qua sudor breui ante accessionem excitatur, a veteribus iam laudata et a vulgo hodie frequenter adhiberi solita. Quare praestat ad corticem Peruvianum confugere, quippe a quo prom

promptum atque tutum auxilium expectari potest. Durante frigoris accessione autem aegris potio calida aromatica danda est, vt sudent, contra cum calor incepit, aqua simplex potui exhibenda est, adiecta acidi cuiusdam salis parte: vbi vero cutis immadescit, dandus iterum potus calidus est, qui et sudorem expediat, et tantum restituat, quantum sudando amittitur. Tandem cardiacum dare expedit.

Extra accessionem in purgantium vſu maxime peccatur: corpora enim febre intermittente laborantia nullo modo magis laeduntur, quam purgantibus pharmacis. Respiciendum inprimis est, crudane an cocta materies sit; num turgeat. Quod nisi exacte obseruatur, viscera vexantur, fatigantur, febris pertinax et contra corticem Peruvianum rebellis redditur. Maxime autem attendendum est, ne in die, quo crises fieri consueſcunt, aut natura exitum moliri solet, medicamentum purgans praebeatur, quod omnino aduersum est et saepe exitiosum euenire posset. Vt autem plus, quam opus est, purgare febrim exasperat, ita aluum non satis ducere, dum cocta materies est, malum est, neque tunc etiam febris aegrum cum adhibito multo cortice Peruviano dimittit. Consuevit autem Noſter aluum in aegris raro mouere, nisi tribus morbi accessionibus superatis. Tutius autem est aluum ducere, quum febris ex toto desierit.

Curatio intermittentium tentanda non est, nisi coctione praegreſſa. Vernales coctionem facile admittunt, autumnales non aequae, ob humores ab aestu aciores redditos et ad coctionem parum aptos. Facilem in genere curationem admittunt febres vernales, iuniora corpora occupantes, solitariae, nulli chronico vitio iunctae, in quibus postquamque trium primarum accessionum sudor acidum

aëdum odorem spirans cum vrina turbida erumpit. Contrarium autem in senibus nec non in iis est, quorum vrina his diebus subrufa transparensque est. Perducta autem ad coctionem febris amarum quibus-
cunque facile cedit, Nosterque pulvere corticis si-
marubae, cuius grana decem ter per diem dedit,
talis generis febres intermittentes perfecte submo-
vit. Nihilominus tamen cortex Peruvianus prae-
rogatiam sibi vindicat, cuius vnaquaque hora scru-
pulum Noster exhibet; praestat enim minutas por-
tiones saepius offerre, quae commodius et digeni-
in ventriculo possint, et omnem virtutem edere.
Vanum est corticem aquae vel vino infundere, talem-
que potui dare; sic enim vix aliquid recte extrahitur.
Vana sunt omnia, quae de noxis corticis Peruviani
medici vnquam protulerunt, nec non de vitiis, quae
februm per corticem curationem sequi putarunt.
Frequentes post febrem cortice debellatam recidivae
inde potissimum ortae sunt, quod, ubi proxima
accessio desit, medici ab ipso auxilio destiterint.
Igitur febrem, etsi finem habeat, diu persequi,
ipsumque corticem in longum vsque tempus con-
tinuare expedit, scilicet quo morbi reliquiae, quae
corpori inhaerent, omnes expellantur. In hoc
omnis curationis cardo vertitur. Nec purgantia
medicamenta cortici aut admiscenda, aut post eius
usum danda; purgante enim pharmaco febres ex-
asperantur, aut, quae desiere, reuocantur. Hinc
cortex semper meracius dandus est, si satis cogni-
tum est, nihil impuri in corpore remansisse et si co-
ctionis signa praegressa sunt.

P. 34.

Vulgare est recidivas febres eundem diem ser-
vare, in quem, si absque adhibito auxilio conti-
nuassent, incidissent, potissimum quae proximo
post curationem reuertuntur: at mirum est, post
lon-

longum temporis interuallum, intra quod constituta perfecta valetudo esse posset, febrem in certum diem incidere, quod Noster saepius obseruauit, et vnusquisque experiri potest, dum dies numerauerit. Recidivae semper febrem imperfecte sublatam supponunt, quantum autem corticis satis sit ad febrem omnino excutiendam, illud certo pondere circumscribi non potest. Grauidae mulieres si febre tentantur, citius auxilio adhibito sanari debent, vt quam primum bona valetudo iis contingat, et ne morbus prolem ipsam praecipitet. Quare expedit iis protinus auxilio dato succurrere multumque corticem Peruvianum mediis inter accessiones diebus dare, et excussa febre diu offerre; nec refert, si periculum vrget, alius pharmaco purgata ante fuerit, nec ne.

Altero libro febres intermittentes pertractantur, p. 105. quae incertae sunt et sub alterius cuiuspiam affectionis larua latent, quae caput occupat, aut in toto capite aut in parte intensum dolorem excitat. Dolor per certos circuitus modo occupat, modo iterum dimittit. Vbi autem certa accessionum tempora non seruat, debet per sudorem, vrinam, caeterasque notas cognosci.

Febris intermittens soporosa anno 1749 et 1750. grassante intermittantium epidemia, frequens fuit. Cardo omnis salutis in eo vertitur, vt medio inter accessiones tempore quamplurimum corticis offeratur. Vidit etiam Cl. vir oculorum inflammationem acutissimam febris intermittens naturam habentem, cortice Peruviano sanatam.

Febrem pariter cum pleuritide ex intermittantium classe Cl. vir obseruauit, difficulter admodum cognoscendam et soli cortici Peruviano cedentem. Initium cum frigore et acuto lateris dolore fuit, quem calor

vrrens, nausea, sitis exceptit. Lingua arida, tussis acerba, spiritus difficilis, vigiliae, delirium feror. Inter haec sudor. Altero tertioque die alui profluuium, praecordiorum angustiae, corporis agitatio. Sputa copiosa, sanguine liberaliter tincta. Notae autem pleuritidis, quae intermittentium febrium naturam habet et cortice debellatur, sunt: horror longior, aut maius frigus, quam a quibus febres intermittentes oriri consuescunt, maior calor eum excipieos, vomitus copiosi, os amarum, lingua viscosa, sudores copiosi sine medicamento calefaciente dato, palpebrae subflavae, sudores ingrati, subcidi que, velut a febre intermittente odores, urina rubra, dum friget, turbida, sedimentum lateritium deponens, nullum ex communibus ad pleuritidem praesidiis auxilium. (Attamen Cl. vir omnibus quae de hac febre pleuritica fuisse dicit, non demonstravit, febrem intermittentem ipsi adiunctam fuisse. Expedita magis res est, si pleuritidem cum febre gastrica coniunctam supponimus.) Quae catarrhum simulat intermittens febris solo cortice Peruviano sanatur. Eaque catarrhalis febris sub hecticae febris forma ut plurimum incedit. — Subinde tussis sicca accessionem proxime antecedit et creberrimis insultibus aegrum excruciat, donec febre exardescat. Iuvant quae febrem excutiant, caetera vana sunt. Suspirare per certos circuitus, pectore grauari, laboriose spirare, anhelare circa praecordia, palpitare cor, arteriarum pulsus frequentem habere, febrem intermittentem asthmatis larvam habere indicat.

P 140. Similiter febris intermittens sub vomitus, colicae, cholerae, arthritidis, passionis hystericae, convulsionum forma aliquando latet. Convulsionibus pueri atque plethorici homines, ubi febre intermittente tentantur, inprimis obnoxii sunt, iterumque,

vt calor remittit, liberantur. Magis terret, vbi
conuulsiones per certos circuitusprehendunt, at
nulla tamen febris intermittens suspicio est. Tan-
dem de febre intermittente phthisin pulmonalem
referente, de febre intermittente vt continua, seu
de febre semitertiana, nec non de febre inter-
mittente, quae vnica accessione absoluitur, agitur.

Tertius liber morbos complectitur, qui febres p. 180.
intermittentes excipiunt. Hi aut certas quasdam
partes occupant, aut toti corpori inhaerent. Tu-
mido duroque post intermittentes ventri pueri magis,
quam adulti, obnoxii sunt. Vitium in liene residet,
qui tumidus durusque est. Vidit Cl. vir post fe-
brem intermittentem, quam magnae staturae vir
diu traxit, lienem omne illud abdominis spatium,
quod diaphragma inter et cristam ossis ilei atque
dorsi spinam et ventris albam lineam est, non so-
lum impleuisse, sed et superasse. Hic tumor non
omni periculo vacat, inprimis dum magnus et ve-
teranus est, vbi integram curationem vix recipit.
Curandus autem cortice Peruuiano est, propterea
quod ortum atque incrementum a febre intermit-
tente accepit. Nec aperientia medicamenta, nec
vnguenta hic iuuant. Totus tumor ex corticis vsu
sensim minuitur, et, dum non admodum antiquus
est, perfecte resoluitur, ita vt Noster praegran-
des lienis tumores hoc medicamento diu dato dissi-
pauerit.

Si miasma ad iecur conuertitur, fomesque in p. 190.
hepate residet, febris simul et icterus excitatur, eo-
dem modo, quo febres intermittentes, debellan-
dus. — Vidit Noster in muliere, quae aqua inter-
cutem ex febre intermittente laborauerat, in cru-
ram cute maculas complures latas admodum varii
coloris, vt pictam chartam marmoris similem refer-
rent.

rent. In alio, excussa cortice febre, maculae plerumque petechiales, sed sine febre, abortae sunt.

Hydrops post febres intermittentes pauperes atque infantes maxime male habet. Absurdum est cortici Peruviano hydropis culpam tribuere; is enim si protinus adhibetur, hydropem cauet, et eum, qui est, pellit. Plura simul exempla hydropis post febres intermittentes, corticis Peruviani ope depulsi enarrantur.

Menstruus sanguis si intra ipsam febrem intermittentem deficit, cortice Peruviano uti convenit; is enim, ut febrem pellit, sanguinis exitum restituit. Vbi vero finita febre menstrua deficiunt, iuvat, qui febris reliquias expellit, cortex Peruvianus. Eodem modo cortex Peruvianus haemorrhoidum fluxum, ubi ob febrem defecit, restituit.

Nutrices, si febre intermittente tentantur, lactem amittere consuecunt, aut lactis vice serum tenere dare. Haec medicamentis febrem pellentibus, maxime cortice, curantur, caeteris non. Lochia suppressa a febre, dummodo febris cognitio rite capta fuerit, cortice restituuntur.

Nimias a febribus intermittentibus excretiones, sudores copiosos, diuturnos, cum virium deliquio, alui profluvium, menstruum sanguinem aut puerperarum lochia nimis copiosa a febre, verbo omnes nimias a febre excretiones cortex efficaciter semper leuat, qui, si recte adhibitus fuit, lautum corporis habitum post se reliquit, fistulas, ulcera, gangraenam sanavit.

Tandem quaestio, quonam tempore febrem excutere praestet, discutitur. In diuersis autem corporis vitiis quum febris intermittens saepe proficit, saepe vero etiam noceat, vix ulla perpetua praeccepta medicinalis ars in his recipit, sed modo per
febrem

febrem sanitas quaerenda est, inprimis si vetustus quidam morbus occupauit, in eoque febris intermittens spem curationis ostendit; si vero ex ea nullus sequatur profectus, aut noua vitia succrescere incipiant, protinus febrem cortice Peruuiano excutere expedit.

Inspersae sunt tractationi praeclarae, admodum et plurimum experimenti continenti, historiae morborum plurimae, quibus dicta ab auctore confirmantur. —

XXIII.

WENCESLAI TRNKA de KRZOWITZ *S. R. I. equitis medicin. Doct. in Reg. uniuers. Pestiensis pathologiae prof. publ. ord.* historia cardialgiae, omnis aevi obseruata medica continens. Vindobonae, literis Hörlingianis 1785. in 8v. I *Alph. 2 pl.*

Multum laudis promeruit olim in libris cogens admodum industrius auctor ob historiam febrium intermittentium conscriptam, qui primus eius labor, licet plurima in eo desiderentur, reliquos tamen longe antecellit, ita, vt in posterioribus operibus conscribendis magis ad molem operum augendam, quam ad bonitatem et vtilitatem quandam operibus suis conciliandam, respexisse videatur. Nec fieri paene vlllo modo potest, vt vir, cui alia insuper negotia, eaque sat temporis requirerentia, demandata sunt, decem annorum spatio octo morborum in iisque admodum difficilium historiam talem perscribere possit, quae, titulo cuiuscunque libri indicante, omnis aevi obseruata contineat. Perscripsit enim historiam febrium intermittentium

anno

anno 1775. tetani anno 1777. diabetes anno 1778.
cophoseos anno 1778. amauroseos anno 1781.
leucorrhoeae anno 1781. febris hecticae anno
1783. ophthalmiae anno 1783. tympanitidis anno
1785. et cardialgiae historiam eodem anno editam.
Quos libros, vt ipse Auctor notat, sequentur hi-
storia haemorrhoidum, rachitidis, spinæ bifidae
enureseos.

Licet laudis parum, vituperii saepe multum
mereantur, qui ex libris pluribus nouum conge-
runt, omnemque operam non tam in cogitando,
quam in congerendo, ponunt; hi labores tamen vti-
litatem quandam habent, vsui quippe medicis in-
seruientes, quibus aut libri defunt, ex quibus au-
ctor plurima hausit, aut qui ob temporis angustiam
congesta legere, quam ipsi congerere in vsum suum
malunt. Talem vtilitatem, non est, quod labori-
bus Clⁱ TRNKA penitus denegemus; sed maiorem
longe haberent, si cum maiori studio collegisset,
delectu diligenti habito inter vera falsaque, scitu-
digna, vtilia, necessaria, eaque, quae sine omni vili-
libri molem augent, si formulas medicamentorum
longas vtplurimum, nec saeculo nostro accommo-
datas, omisisset, morborum, quas addidit, historia
prolixas ex auctoribus in angustius spatium rede-
gisset.

Definitione morbi tradita, genera statuuntur
cardialgiae a varia sensatione et a duratione, car-
dialgia, cardiognus, cardiaca passio (quae vero
longe alium morbum constituit a cardialgia plane
diuersum, quod non ex veteribus, sed ex LUBOT-
FO, Noster monuit) gastrodynia, pyrosis, siue so-
da, (quae etiam peculiarem morbum a cardialgia
quoad symptomata, longe diuersum constituit)
acuta, chronica, continua, intermittens. Sym-
ptomata morbi satis bene exposita sunt, etiam
quae

quae a consensu neruorum pendent, plurima tamen omiſſa ſunt, vt totus morbus cardialgicus, qui a ſanguineis inſarctibus ventriculi et ſuperioris inſteſtinalis tubi pendet morbumque nigrum conſtituit, frequentiffimum iis, qui ſedendo vitam tranſigunt, ſed a medicis parum haecenus pertractatum.

Cauſae proëgumenae recensentur: haereditariap. 32. labes, idioſyncraſia, hyſterica, hypochondriaca affectio, tumores vicini, xyphoides cartilago intro-
vergens, ventriculi vitia varia, vt amplitudo vel anguſtia inſolens, ſitus praeternaturalis, accretio ad vicina, choledochus ductus ei inſertus, tumores, vlcera, caet. Occaſionales autem morbi cauſae traduntur ex Auctoriſus: ingeſta digeſtu difficilia, acria, tenacia, pingua, terreſtria, nuclei, oſſa, metalla, frigida, flatulenta, ſpirituosa, ſalina, aromatica, colluuiſes prauorum humorum, inſecta, calculi in ventriculo, animi affectus, grau-
ditas, calculi renum et veſiculae felleae, applicata externa, vulnera, meſtaſes haemorrhagiarum ſuppreſſarum, ſcabiei, tumorum, arthritidis, rheumatismi, febres continuae, intermittentes, ob me-
taſtaſin, paroxyſmum.

Pernicies omnis cardialgiae in ſcirrhis, cancro, calculis eam inducentibus ponitur, de caeterarum cauſarum pernicio nihil additum eſt, licet omnibus notum ſit, quantopere dirus hic morbus aegros excruciet, medicosque, qui in eo curando occupantur, exerceat. Nos ipſi cardialgiam longe pluribus ex cauſis inſanabilem, lethiferamque vidimus. Sed Noſtri non eſt propriis vti oculis, ſed alienis niti obſeruationibus, quae omnes hunc morbum parum illuſtrant.

Effectus cardialgiae enarrantur: iſterus, tabes, enſiformis cartilago introrſum flexa, ſtomachi vitia
varia,

varia, corrugatio vel distentio, sacci praeternaturales, gastritis cum sequelis suis, carus.

Postea medendi methodus a pag. 180. usque ad 342. fusa traditur ex auctoribus congesta.

P. 353. Adiectae sunt operi historiae cardialgiae decem
EX AMATI LUSITANI, ELIAE R. CAMERARII,
LAURENTII HEISTERI, FABRICII HILDANI, W.
TH. RAU, C. I. TREW et P. R. VICAT observationibus desumptae. Appendicis loco addita est ANTONII DE HAEN methodus medendi cardialgiis inveteratis, contumacibus, ab HERM. BOERHAAVIUS accepta ex rationis medendi sexta parte.

XXIV.

Der gemeinschaftliche Kelch, nebst einigen historischen und medicinischen Zweifeln. Ein Beytrag zur wohlgemeynten Ehrenrettung des Herrn Dr. TRALLES, von Dr. CHRISTIAN GOTTFRIED GRÜNER. Iena, bey Cuno's Erben 1785. in 8v. 5. pl.

i. e.

De communis calicis in sacra coena usu, cum dubitationibus quibusdam historicis et medicis, Auctore CHRIST. GOTTFR. GRÜNER.

Disputaverat quaedam Illustris Auctor in libro *Almanach für Aerzte und Nichtärzte*, de noxiis ex communi calice in sanos redundantibus, si morbis quibusdam contagiosis infecti, inprimis lue venerea, vinum ex calice praelibassent, sanorumque ora labiaque locum infectorum salivae conspurcatum foedatumque tetigissent, proposueratque magis ex re fore talibus de rebus sollicitis, si priuatim sacra coena vterentur. Haec vero displicuere LESSIO, V.

Sum

Summe Reuerendo, theologiae apud Göttingenses professori, qui publicum vsum sacrae coenae essentialem esse perhibuit *), et TRALLESIO, venerando seni, qui eandem paene sententiam defendit, et contagii vim per sputa propagati, etiam in venereis morbis, penitus negavit **).

Ad hos viros, inprimis autem TRALLESIO, confutandos Ill. vir hoc opusculum conscripsit, in cuius praefatione sententiam verae sane rationi et maxime venerabili religionis nostrae instituto et Christi adeo menti accommodatam tuetur, sacrae coenae priuatum vsum in eodem, quo publicus, valore esse. In ipso autem opere, pertractatis confutatisque plurimis, quae TRALLESIO aut male, aut non accommodate satis scripserat, contagium impurorum morborum per sputa vltius exponitur, illustratur. Primum quaestio discutitur, num morborum venereorum contagium per sputa possibile sit, eaque adfirmatur, ob spiritum, sudorem, alui recrementa in venerea lue adfectis admodum foetentia, vocem raucam, saliuam etiam absque mercurii vfu copiosius ad os fluentem, loca vicina occupantem eaque omnia loca foedantem.

Quibus omnibus hoc modo expositis, vt fides iis p. 45. denegari non queat, altera quaestio excutitur, num infectio venerea per sputa vere adsit. Negari certe non potest, corporis humoribus infectis venerea labe, eadem etiam saliuam infici debere, in primis quum malum maxime in faucium glandulis

*) In SCHLÖTZERI praeclaro opere: *Staatsanzeigen*.

**) In peculiari libello, cui titulus: *Die Ehre und Unschuld des gemeinschaftlichen Kelchs bey dem heiligen Abendmahl, gegen ungegründete Einwürfe und Bedenklichkeiten gerettet von Dr. B. L. TRALLER, Breslau. 1785. in 8vo.*

sis partibus saeuat. Hinc etiam omnes medici cognito melius inde morbo contagium per saluam pro certo et indubitato habuerunt, veteresque plurimi de lue venerea scriptores, quorum loca plurima citantur, oscula vnanimi paene voce pro contagii propagati causa habuerunt. Vidit adeo Noster in homine catarrho narium et faucium morbo venereo residuo affecto sputa tam foeda, ut canis, qui ea deuorauerat, in lentam cachexiam incideret. Denique luis venereae contagium, quod per mammas a nutricibus in pueros, et a pueris in nutrices propagatur, notum est.

P. 33. Quaestio tertia mouetur, num communis alimentorum et potulentorum vsus ex suppellectilibus culinaria vasisque, quibus lue venerea infecti antea vsi sunt, sputo venereo conspurcatis ab omni suspitione liber sit. Quod negatur a quibusdam affirmatur a pluribus. Nec obest adfirmantibus natura sputi venereo miasmate infecti, nec sedes morbi a variis varie stabilita. (Nec experientia summa in his rebus magistra, obest: vidimus enim morborum venereorum contagium manifestum et communi vase, quo rustici ad potum vtuntur.)

P. 48. Denique vltima quaestio adfirmatur, verum videlicet contagii metum subesse, dum in sacrae coenae vsu quidam ea vtuntur, quibus fauces et venerea labe affectae sunt. Non enim possibilis est vel leuissima potulenti cuiusdam gustatio, nisi vase labiorum internae superficiei sic applicato, vt lingua id contingere possit. Nec, licet contagium perfectum raro hoc modo in alios transeat, adeo optabile est, efflorescentiis venereis in ore, a communi potulenti vase, corripi. — —

XXV.

Die Eispflanze als ein fast specifisches Mittel empfohlen von Dr. IOHANN WILHELM FRIEDRICH LIEB, Königl. Pohnischen Hofrath, der gelehrten Gesellschaft in Frankfurt an der Oder Beysitzer und Practicus in Mitau. Hof, im Verlag der Vierlingischen Buchhandlung. 1785. in 8. 16 pagg.

i. e.

Mesembryanthemum crystallinum paene specifica ad instar medicinae commendatum, Auctore IO. GUIL. FRIDER. LIEB.

Planta a nemine haecenus ad medicos vsus commendata eo maiorem attentionem meretur, quoniam Cl. Auctor libelli huius eam nunquam sine praesentaneo successu adhibuit, eaque aegrotantium quorundam mala velut ense rescidit. — In bilem potissimum agit, omnesque vesicae vrinariae et viarum vrinariarum morbos. Adhibuit eam Auctor ad infarctus pituitosos abdominis, urinam retentam et cum dolore decedentem, vesicae vrinariae spasmus et convulsivam tussim cum optatissimo optimoque successu. Lotium potenter depulit, idque statim post adhibitam hanc plantam sedimentum deposuit, dosi admodum parca data: vbi vero maiori copia dabitur, lotium potentius squilla marina et aliis potentibus medicinis pellet. — Morbis inprimis aduersatur biliosis, aestivis, nec non iis, qui a bile in corpore oberrante, crassa, tenaci, nigra, inertis, translata ad partes alias et non rite secreta pendent.

Exempla allata docent, medicamentum expressi succi forma cum anima rhei datum depulisse infarctus

factus sanguineo biliosos abdominales admodum rebelles, vesicae urinariae intensum spasmus cum symptomatibus abortum praesagientibus coniunctum, tabem cum urinae difficultate a febre biliosa in puerpera male curata, et tussim convulsivam.

XXVI.

Differtatio inauguralis medica sistens observationes practicas circa usum belladonnae in melancholia, mania et epilepsia, quam pro gradu Doctoris — publice defendit IOANNES HENRICUS MÜNCH, Cellenfis. Göttingae 1783. 4.

Non is finis fuit Nobilissimo auctori, summe reverendi patris, in belladonna ad varios morbos adhibenda felicissimi, filio, ut belladonnam cum specificam ad melancholiam, maniam, et epilepsiam medicinam commendaret, verum potius ut exemplis copiosis ostenderet, in hac medicina summam curandi efficaciam, latente etiam incognita quae subinde penitus horum morborum causa, latere. Ne limitibus suis circumscriptum opusculum mole excederet, eas tantum historias perscripsit, in quibus curationis euentus felix fuit.

Felix autem belladonnae ad melancholiam, maniam et epilepsiam usus ideo fuit, quod haec planta causis horum morborum responderit. Resolvens quippe belladonnae vis insignis inest, ipseque Nob. Auctor testis est, patrem venerandum magnum aegrotorum numerum ab ingentibus scirrhis ea feliciter liberasse. Ipse Auctor eadem medicina a tumore subaxillari post morbillos orto feliciter libera-

beratus est, qui cicutae et aliis fortioribus medicinis non cesserat. Mire etiam obstructions in internis visceribus expedit. Icteros pertinaces hac planta breui tempore MURRAY, V. III. sanauit.

Praeter narcoticam vim insignes quoque vires possidet excretiones omnes promouendi, sudorem, urinam, alui fluxum, saliuam, menstruum fluxum, vt adeo peculiari vi in vterum agere quidam putent. Datur etiam insigni cum successu in morbis a materiis morbidis, exanthematibus retrogradis oriundis. Propter resoluentem autem vim belladonna in melancholia, mania et epilepsia ab infarctibus et obstructionibus in visceribus internis pendentibus, inprimis si a spasms obstructiones ortae sunt, maxime valet. Ob narcoticam, neruos lenientem virtutem planta in his morbis adhibenda est, si de caussis immaterialibus tales adsunt, quae sensorium commune subito turbant, quo in casu tranquillitatem eodem modo, quo opium, restituit. Ob vim, qua dolores mitigat, in omni epilepsia a nimio dolore orta danda est, nec non in omni mentis alienatione tali, vbi aegrotantes circa vnicam ideam delirant. In omni etiam casu, vbi hi morbi a retrograda materia morbida, aut ab intercepta excretionem quadam orti sunt, ob expellentem vim admodum conuenit. Quin imo medicamentum est vbique in his desperatis morbis adhibendum, si ab aliis medicinis nullum auxilium est, nec morbida caussa detegi potest.

Formam medicamenti quod attinet, puluis herbae vel radice extracto praeferendus est, cui videlicet ignis partium volatiliu et efficaciu copiam maximam abstulerit. Praeferenda autem est in exhibenda belladonna methodus, qua planta sat magna dosi ingeritur, quum, si minori exhibetur, corpus facile medicamento adsuescat. Eaque ex

nobiliss. Auctoris mente caussa fuit, quare **GRADING**, vir quondam Cl. tam raro hoc medicamento morbos curauerit, praecipue quum extractum minima dosi ingereret.

Observationum partem satis magnam hae efficiunt, quas pater Auctoris Ipsi communicaverat, quarum epitomen, omisis aliis omnibus, exhibere lubet. Leuauit et sustulit belladonnae melancholiam a fluxu menstruo praeter naturam emanante oriundam, eundem haereditarium morbum, alium in vidua 48 annorum a fluxu menstruo cessante forte oriundum, pluresque alias melancholias aut ab interceptis euacuationibus, aut ab aliis causis vix cognoscendis ortas. Maniam sustulit a moerore nimio ob denegatum matrimonium cum viro valde amato, ortam. Sustulit etiam hunc morbum saepius, caussa illius latente.

Epilepsiam sustulit in puella a praefectore in schola male verberibus tractata indeque epileptica, quae iam per sex annos epilepsia laborauerat. Alia epileptica ex menstruo fluxu intercepto, restituta eo, sanata est. Sustulit idem medicamentum epilepsiam ab ira, terrore, post morbillos, a verminibus, oriundam. Sustulit etiam eundem morbum a tineae capitis retropulsa et a materie variolosa in corpore residua oriundum. Puerum denique ab obstructionibus viscerum internorum ex longo tempore epilepticum idem medicamentum, adhibitis simul euacuantibus, feliciter restituit.

XXVII.

Dissertatio anatomico-chirurgica de cirfocele,
quam praeside ADOLPHO MURRAY — pro
gradu

gradu Doctoris publice defendit *Gabriel
Bonsdorff*. Vpsaliae, 1784. 40 pagg. 4.

Questionem inprimis enodandam proposuit Cl. Auctor, vtrum cirfocele a venis spermaticis tumefactis, quae Celsi mens fuit, aut potius ab epididymide turgida et dissoluta, ducat originem, quae disquisitio, quum vtraque opinio argumentis speciosis nitatur, eo difficilior est, quo rarius accidit, vt hic morbus sine vlla complicatione, a primis suis originibus, per omnia sua stadia obseruetur.

Quum autem Cl. MURRAY, doctissimi huius opusculi, quo difficili huic morbo plurimum lucis affunditur, auctor, aegros hoc morbo laborantes aliquot viderit eorumque curationi operam dederit, praemissadescriptione anatomica funiculi seminalis et testis ex summae famae anatomicis desumta, in natura morbi enodanda et curatione stabilienda vberiore operam collocat.

Licet autem de tumoris natura et vasculorum p. 12.
mutatione tali, vt hunc morbum constituat, inter chirurgos nondum certe constet; singulare tamen morbus genus constituit, quod in species varias, varicocelen, cirfocelen et spermatocelem, ex sede in primis affectionis, diuisum est, quam vero diuisionem Cl. Auctor cum recentioribus chirurgis, SHARPIO praesertim, reiecit. Vasculorum esse congeriem, quae massam formant ramicem constituentem, primus rei adspectus demonstrat. Venis generatim tumoris origines a multis adscribuntur, at docent obseruationes, morbum, dum in grauiori statu latius diuagatur, ipsum epididymidis ac deferens vas simili quo venas modo adgredi, hisque partibus tumentibus tumoris molem admodum augeri, indeque quidam hunc morbum non vena-

rum, sed epididymidis et testium proprie esse putarunt.

P. 19.

Quae omnia in disquisitione decursus et sedis morbi vberius exponuntur. Primos suos namque tumor prope ipsum testem, in spermatici funiculi ultimo fine habere solet, tumore sensim, prout augetur, adscendente. Incrementum tumoris vix limitatur, temporis progressu crescentis, at herniae complicatae, elapsis intestinis omentouae, metus non est, praeccluso quippe a tumido ramice annulo. Sinister funiculus hoc morbo frequentius corripitur, in omnibusque casibus a Cl^o Auctore visus in sinistro latere morbus fuit. Tumor, prout augetur, epididymidi et testi vim infert. Successive scilicet illius fabricam, vasa eius euoluendo ipsa sursum trahit, illamque priori massae ita immiscet, ut limites inter illam et funiculum distingui amplius nequeant. Non autem vas ipsum deferens a funiculo iam receptum, totaque epididymis, sed media eius portio cum cauda intumescit, vasis eius venosis subinde cum altero spermatico vase euolutis, caput autem epididymidis multo diutius, forte etiam semper intactum manet. Testis etiam, comprobata a summis viris experientia, contabescit. Obseruauit etiam RICHTERUS V. Ill. sub augmento mali vascula spermatica testis carnem formantia crassiora fieri, tumque ex tunica albuginea velut extrahi atque epididymidis vasculis adiungi, albuginea demum saccum velut inanitum formante, indeque sedem morbi in epididymide et teste, affectu secundarie funiculo, ponit.

P. 20.

Sed grauiora et vix confutanda sunt argumenta, quibus Ill. Auctor ad antiquam de funiculo spermatico in hoc morbo primarie affecto sententiam reducitur. Ipse enim circocelen vidit sine vlla testiculo eiusue appendicibus iniuncta labe, incipien-

tem,

tem, paucorum tantum mensium. Limites insuper tumoris non adeo circumscripti sunt, vt superiorem testis oram tantum occupet, sed ad testis superficiem, vaginalem tunicam, ab initio saepe se extendere solet, vbi tamen eas partes tantum arripit, quae vasa genituram ducentia plane excludunt. Haec vero tumoris particula a superiore nullo modo differre videtur. Genituram ducentia vasa tunc tantum in consortium trahuntur, quando maiorem molem tumor acquisiuit, vel ab initio rapidissimos progressus fecit, quibus tota fabrica a violentia causarum agentium destrui videtur, vel quando, ob sanguinem insolita copia aduectum, insolita geniturae copia generatur, quae per angustata a varicosis venis vasa reduci commode nequit. Caeterum Ill. Auctor in cadaueribus, quorum epididymides solito maiores et flaccidae fuerunt, venas turgidas vidit, causam sine dubio specialis huius laxitatis. Testiculi autem, cuius funiculus cum epididymide hoc modo adfectus est, contabescencia inde deducitur, quod testiculi venae, intercepto ob compressionem ramorum a varicibus sanguinis ex iis recurso, varicose dilateantur tantopere, vt in ipso testiculi ambitu contineri nequirent. Moles etiam superimposita vasa testiculum nutrientia, arterias tantum comprimere valet, vt denegato penitus succi nutritiui accursu, testiculus contabescat. Quibus omnibus argumentis testimonia summorum viro- rum, MORGAGNII, I. L. PETIT, aliorum accedunt, eadem obseruatione sua satis fida comprobantium, ita vt sedes morbi in vasis venosis funiculi spermatici, epididymidis et testis sit, et si quando vasa seminalia dilatantur, morbus cum spermatocele complicetur.

Causis morbi expositis, in quibus singulari et p. 29.
eminenti partium verendarum laxitati, debilitati,

caet. plurimum tribuitur, symptomata secundum theoriam, nouis et satis speciosis firmisque simul argumentis ab auctore stabilitam, explicantur. Dilatatio vasorum ex corporis pampiniformis structura explicari facile potest. Aequalitas dilatationis in his vasis a valuularum raritate et peculiari structura explicanda est, qua efficitur, vt etiam anatomica iniectione deorsum propulsus humor vasa, non impeditus a valuulis, repleat. Quod turgidum vasculum a compressione nec sursum nec deorsum dilatetur, a crebris admodum vasorum funiculi communicationibus explicatur.

P. 32.

Facillime autem hallucinantur medici ramicem cum antiqua omenti hernia confundentes; in hac enim symptomata cum ramice aequalia sunt, si omenti venae in morbo veteri intumuerunt omentumque funiculo seminali adnatum est. Nec in hoc casu celeberrimos viros in obseruando sagacitas ab errore liberauit, delusos a similitudine: firmum tamen quodam modo iudicium de vera morbi indole ferri potest, si vnus tantum funiculus fartus atque turgidus, si morbus sine violentia externi abortus est, si initium prope testiculum sumsit, illumque, auctus sensim sursum, versus annulum trahit. Tandem dolor in ramice ad renes prodicitur; epididymis interdum dissoluitur, testis tandem extenuatur. Crescit insuper tardissime ramex, ita vt in viro per viginti annos hoc morbo laborante tumor parum auctus fuerit. In omenti autem hernia morbus citius augetur. Hydrocele funiculi spermatici quoad signa sua cum ramice ex omni parte conuenit, excepto tamen eo, quod ramex aegro supino decumbente, decrescat, hydroceles vero tensio situs mutatione non pariter mutetur. Fluctuatio, morbo grauiore existente, demum percipitur. Spermatocoele, si cum ramice coniuncta est,

est, non facile cognoscitur: Verum coniunctio horum morborum maiorem quidem destructionem partium indicat, indicationes vero curatorias non mutat. — Complicatus rhex cum aliis herniis specialem curam non requirit, raro quippe ad insignem molem crescens et cum primario morbo plerumque cedens. Si venosa vasa simul tumescunt et indurantur, triste ut plurimum praesagium est.

Difficilis admodum et ambiguus curationis huius morbi successus est, interdum sorti magis, quam arti, adscribendus. Si enim obstacula, quae humorum refluxui obstant, tolli nequeunt, aut insanabilis relaxatio est, medicamenta optatum successum non habent. Si humores nimis magna vi ad verendas partes propelluntur, quae humores ad alia loca dueunt, minuunt, et eorum influxui in affectas partes resistunt, adstringentia fomenta conveniunt. Si debilitas solidarum partium uniuersalis in causa est, stimulantia et tonica interne et externe adhibenda sunt. In externis medicinis princeps est aqua frigidissima imposita. Si sanguinis creditus ab obstructis abdominis visceribus praeepeditur, aperientia tentanda sunt. Morbus ab alio nimis tarda, haemorrhoidibus interceptis ortus, suis remediis curatur. Qualiscunque tamen causa subsit, ad corporis dispositionem generalem semper omni diligentia respiciendum est.

Cauteria actualia, potentialia, cultri chirurgici usus, quo venae tumentes inciduntur, ut ad cicatricem perductae maiorem firmitatem nanciscantur, damnanda sunt, si et successum quendam nonnunquam habuerint,tribuendum potius sorti coecae, quam arti chirurgicae. — De castratione spes est, ut cum ea morbus penitus tollatur. Sed quum cruciatus atroces morbus raro excitet, ad

ultimum hoc auxilium confugiendum est, dum morbus, ne in cancrum degeneret, iustum tum excitauerit.

XXVIII.

De ruptura cordis — praeside ADOLPHO MURRAY — pro gradu Doctoris disserit *Petrus Gustav Tengmalm*. — Upsalae. 1785. 28 pagg.

Rarus ex omni parte morbus est nobilissimus auctori a Clarissimo viro, GAHN, collegii medici Stockholmienſis aſſeſſore, communicatus, quod vir excellentissimus, militiae deditus, demum occubuit. Dolor violentior, acutus premensque medium pectus occupans et ad brachium sese extendens illum repente inuasit, cessans subito, aqua frigida hausta. Rediit circa meridiem, eadem idem dolor, sed non perdurans. Nocte ingruente pectus iterum et intensius adfectum est, ut intolerabiles aeger cruciatus sentiret. Malum statum pellentibus medicinis sedatum est. Rediere per dies aliquot cruciatus intensissimi saepius, in similibus imprimis pectore fixi, respirationem et pulsum turbantes. Euacuantia, carminatiua, antispasmodica, leuaminis quid adferre visa, aucta tamen tertio die morbi oppressio et angustia pectoris, sputaque tussi eiecta sanguine tincta. Ob celerem pulsum et pectoris oppressionem vena aegro in brachio tusa est. Sanguis expedite profluxit: at detractis quatuor vel quinque vnciis aeger, qui nullam adhuc a sanguine detracto debilitatem sentiebat, collapsis subito viribus syncope adfectus puluit, liuore obductus est, et inspirato aliquoties celeriter aëre animam efflauit.

Inciso cadauere, pericardium summe turgidum p. 10.
et colore profunde caeruleo tinctum cor a morbi
scissum esse statim probauit. Discisso pericardio,
totum cor vndique cruore et sero duarum circiter
librarum mensura circumfufum deprehensum est.
Sciffura autem in sinistro ventriculo inuenta est,
pollicis longitudine, inter apicem et auriculam po-
steriorem, in aequalibus oris. Carnea cordis sub-
stantia in hoc tractu multo tenuior, quam solet, et
obscuri coloris, veluti gangraena corruptum locum
prius occupasset. Caeterum in corde et pulmoni-
bus nihil praeter naturam. In cordis et maioribus
vafis aliis nil fuit, quod sanguinis cursui inhi-
bendo par esset.

Inflammati cordis suspicionem mouit intensissi- p. 12.
mus dolor, at idem dolor tantopere remittens, vt
sanitatis spes adfulgeret, cordisque adeo externus
habitus nulla adiposa crassaue membrana obducti,
quam inflammatum cor semper exhibet, eandem
suspicionem adeo infirmarunt, vt pectorali angina
aegrotum laborasse magis credibile sit. Cuius an-
ginae pectoralis proxima caussa in spafmo ponitur,
adeo vt Cl. Auctor morbum cordis spasmum aliquo-
tore adpellandum putet. Spafmo illi arthritica ma-
teria ad pectus delata frequentiffimas origines prae-
bet, quae et in aegro neruorum vafa violenter ad-
fecit, et irritatione spasmum cor demum scinden-
tem induxit. Spasmus autem supponitur ab Auctore
non totum cor occupans, sed fibras quasdam, aliis
in contractionis intensiffimae, aliis in relaxationis
statu permanentibus. Doloris maxima pars neruo-
rum consensui tribuitur. — Tandem exempla cor-
dis in variis locis sciffi ex probatiffimis auctoribus
copiose exponuntur.

Differtatio chirurgica de tumoribus salivalibus
quam praeside ADOLPHO MURRAY pro gradu
Doctōris defendit *Ioannes Gustavus Lohm*
Vpsaliae 1785. 24 pagg. 4.

Tumorum salivalium speciem vnicam chirurgi
plerique descripserunt, ranulam ranamue,
recentiorum observationes docuere, ductibus glandu-
larum salivalium dilatatis hoc tumoris genera-
formari, idque in quavis oris regione, hos glandu-
larum meatus recipiente, enasci. Stenoniam
ductus, ob expeditas vias, raro intumescit, fre-
quentius Whartonianus, inprimis ob arctius ob-
lumen, quam ab amplo hoc vase expectaffes.

Quorum tumorum habitus is est: Oboritur
sine multo dolore, in oris cauo tuberculum tensum
sed digiti pressioni aliquantulum cedens, mobilis
frigidum, aquosum. Tensionem elasticam cito
seriusue perdit, huius loco mollitiem acquirens te-
nacitate singulari iunctam, vel lapideam duritiem.
Superficies tumoris partesque adiacentes vel oede-
mate, vel inflammatione corripuntur, haec vero
symptomata tumori essentialia non sunt, sed con-
secutiva potius. Si antiqui tales tumores irritan-
tur, cum dolore in scirrhos subinde transeunt.
Nonnunquam minores maioribus longe acerbio-
res cruciatus excitant, ob partes, quas occupant,
magis irritabiles.

Forma tumoris admodum varia est. Si liqui-
dus humor in eo continetur, cylindrum aequum
aucto morbo sphaericam, postea oualem figuram
recipit, ad partium adiacentium formam. Mater-
ia etiam in tumore, veluti sacco, inclusa etiam ad-
modum varia est. Differt admodum quoad colo-

rem, albuminosum tamen ut plurimum habet, ipsa etiam consistentia albumini mucosae proxime accedit; quo autem diuturnior est morbus, fluidum eo magis spissescere solet. In ranula incisa humoris vitrei, pultis, calcis viuae extinctae firmitatem habuit. Copia humoris in his tumoribus contenti subinde tanta est, ut loci capacitatem longe superare videatur. Symptomata secundum locum, quem occupant, varia sunt. Qui in buccis resident, maxillae motui obsunt, pluraque ab irritatione incommoda inducunt. Sublingualem locum occupantes linguae motum intercipiunt.

Didicit autem nobilissimus Auctor accuratior p. 9. examine, in horum tuberum suprema superficie non raro aperturae cuiusdam quaecunque vestigium detegi et in nonnullis hoc perfecte clausum et quam maxime deletum videri, in aliis autem per illud minorem stylum ad ipsum tumoris cavum propagandum adhuc duci posse. Cognosci tamen ostii rudimenta nequeunt, si ductuum extrema a vitae initio imperuia fuere, quo in casu nativa ranula nascitur, cuius casum VOGELIUS observavit.

Duplex horum tumorum genus chirurgi plurimi statuunt, alterum in ductibus salivariis residens, alterum extra ductum, tumorum cysticorum more, in tela cellulosa formatum, sed dubium est, quin vere cystici tales tumores existant, quum in Whartoniani ductus loco frequentissime nascentur, ipsaque fabrica declaret, receptaculum quoddam prius existens intumuisse. Nulla insuper sanationis spes est, nisi fistuloso ostio in inciso tumore remanente, quod salivam transmittat. Formam adeo suam a tumoris longitudine induunt, rotundis a brevioribus ductibus originem petentibus. Si tenuior saliva per angustatum ostium defluit, tumor durior existens tardius augetur.

Causa

p. 14. **Causſa ſaliuæ vitio cum veteribus tribuenda,** atoniae canalis ſpeciali. Saliuâ, mutatione præternaturali, interdum ad concrectiones formandam admodum procliuſis fit, in eoque caſu efficaciam harum concrectionum cauſſam conſtituit. Primum forte etiam ad morbum confert ſpecialis lymphæ ſpiſſæ ad glandulas ſaliuales affluxus, peculiaris ſaliuæ lentor a ſpiſſitudine lymphæ ductus. Obſervantur hi tumores in quavis ætate ſed ob abundantiam ſaliuæ, corporis laxitatem, canales nimis arctos, præcluſos, pueri maxime his moribus infeſtantur. Efficaciſſima occasionalis morbi cauſſa inter alias frênuli lingualis artiſcioſa ſolutio eſt, qua ſimul ductuum ſaliualium ora ſanciantur.

Diagnoſi et prognôſi traditis, ad curam tranſiunt. Si mitiora remedia, inprimis conſtringentia curam abſoluunt, credibile eſt, parietes ſacci ita indureſcere, cauumque adeo coarctari, ut humor tranſiturus poſtea ibi accumulari non poſſit. Quando vero fortiora in uſum vocantur, vehementer conſtringentia, exedentia, adurentia, ſacci inde tumefcit, corrugatur, corroditur, demumque plane deſtruitur, ea ulceris parte, quæ intacta permansit, dum vlcus coaluit, ſaliuam tranſmittente. Eiuſmodi ulceris reliquias pro fiſtulis multi habuere, et earum ſanationi, at in caſum operam dedere.

In iuſta ranulæ curatione, ſi ſaliuæ tenacitas aut acredo eminet, medicamenta, quæ hunc præternaturalem ſtatum tollunt, certe danda ſunt. Si vitium in ductu eiusque oſtio latet, alia in recenti, alia in antiquo morbo, alia ubi hiatus tantum conſtat, alia ubi concretus exiſtit, medendi methodus adhibenda eſt. Occluſo naturali oſtio, ab incuſione tumoris curatio incipienda, in eoque caſu minor

minor plaga sufficit. Si prioris ostii vestigia obuia sunt, dilatatio ductus immisso stylo tentanda est, ut naturali via humor educatur. Talia vero in ductibus salivalibus maioribus, Stenoniano et Whar-toniano, tantum locum habent. Omnes alij, nisi adstringentibus collationibus cedant, incidendi sunt. Quo maior sacci ambitus, eo longius incisio pro-ducenda est, per totam eius longitudinem. Ex-peditque labia sacci incisi nimis propendula ense rescindere, posterior vero sacci paries causticis de-struenda non est. In pueris vero, quorum ranu-lae congenitae ut plurimum sunt et ab ostio ductus deficiente profectae, incisio semper quidem insti-tuenda est, quippe a qua sola mali curatio expectari possit, at ob sanguinis profluvii metum, ex venis arteriisue simul incisis, qui in pueris ad fletum pro-eliuibus, sugentibus, admodum magnus est, mi-nor partium sectio semper tentanda est, quo videat-ur, an ea sola proficiat, rigorosior medicina ad ma-turiorens annos differenda. — Operatione ad finem perducta, os adstringentibus colluere frequenter conuenit, inprimis corticis Peruuiani et granato-rum decocto. Caustica et cathartica in plerisque casibus superflua penitus sunt. Expedit autem ra-nulas omnes, quae canceri suspicionem mouent, non attingere, ne calamitatibus variis antea vexa-tus aeger medela adhibita nouis et multo grauiori-bus infestetur.

XXX.

Nouveaux Mémoires de l'Academie de Dijon,
pour la Partie des sciences et arts. Second
Semeestre, CIOIOCCCLXXXII. A Dijon, chez
Cauffe, 1783. 8. pagg. 238.

i. e.

Noui Commentarii Academiae scientiarum
artium Diuionensis. Semestre secundum.

p. i.

I. **D**e lixiuio, quod a nitri crystallisatione super
ea ratione saturando, ut neque febrifugum
sal nitrosus crystallis se immisceat, neque maior alia
vegetabilis portio addatur, quam quae nitroso lixiuio
acido in medium sal commutando par sit, auctore
MORVEAU. Abundat hoc lixiuium non solum ter-
restribus quibusdam salibus, quae in deliquium
modum prona sunt, sed pinguem pariter materiam
quae lutei lixiuii coloris causa est, et quandoque
etiam aliquid selenitae, vitriolati tartari, salis com-
munis et nitri crudi continet. Huius autem medi-
salis, quod ex vegetabili alcali et nitroso acido con-
stat, crystallisatio cum deliquescentibus illis salibus
tum pingui materie impeditur, quare conuenit,
si et hoc sale, et vero etiam nitroso acido, quod
terrestribus salibus inest, potiri velimus, illud a pe-
grina materie separemus, hoc autem in neutrum
sal conuertamus. Et quod ad pinguem substantiam
attinet, ea repetita crystallisatione, aut exsiccatione
atque calcinatione, aut forte etiam expositione lixi-
uii per diuturnum tempus in eiusmodi locum, in
quo libero aëri ad illud aditus pateat, prorsus de-
strui potest; terrestria autem salia, quae ex magne-
sia salita, sale ammoniaco fixo, nitro calcareo et
magnesia nitrata ut plurimum composita sunt, et
quandoque etiam terrae aluminis utroque minerali
acido saturatae aliquam portionem admixtam ha-
bent, haud facile videntur a se inuicem ita separari
posse, ut nitroso tantum acido potiamur. Nam,
si, quae vulgaris methodus est, alcalini salis solutio
lixiuio matri, eique diluto affundatur, haud
solum

solum a nitri spiritu, verum etiam a muriatico acido terra seiungitur, lixiuumque sal vtrique acido nubet, et nitrosis non minus, quam salinis (sal. digest. *Sylu.*) crystallis progignendis materiem supeditat: quare hunc morem sane non dignum esse, quem imitemur, patet. Videtur potius ea ratio, quae Nostrum auctorem habet atque suaforem, artificibus commendanda esse, qua quippe hoc obtineatur, vt ea tantum alcalini salis portio impendatur labori, quae saturando nitri acido conueniat. Atque haec quidem methodus, quae certis nititur^{p. 7:} atque indubitatis experimentis, versatur in hoc, vt primum diluta plumbi in aqua forti solutio alicui lixiui matris portioni guttatim affundatur, donec nulla amplius praecipitatio locum habeat^{*)}. Ita magnesia et calcaraea terra, a quibus plumbi soluti ope muriaticum acidum liberatur, nitri spiritui nubunt, quo plumbum antea erat dissolutum, ipsum autem hoc metallum cum muriatico acido init conjunctionem et sal saturni cornei nomine satis cognitum sistit, quod deinde filtri ope a supernatante lixiuo separatur. Iam, hoc labore rite peracto, restat, vt hoc lixiuium alcalino fixo sale saturetur^{**)}, et copia alcali, quae ad hunc finem necessaria fuit, accurate computetur. Addendum itaque omni lixiuo matri, eique multa aqua diluto, tantum est alcalini salis, quantum nitroso illius acido

^{*)} Si forte hoc lixiuium ita concentratum est, vt terrestris materiei praecipitatio obseruari recte nequeat, diluere illud exigua aquae portione contineat; neque vero nimium aquae addi debet, ne salturnus corneus solidatur rursus atque euanescat.

^{**) Tincturae heliotropii quibusdam guttis lixiui matris affusus certior reddi potest artifex, vtrum satis alcalini salis additum sit, nec ne.}

do in neutrum sal commutando par sit; nam cum sciamus, quantum nitrosi acidi in plumbi solutione infuerit, determinare etiam rationem possumus, quae inter idem acidum et reliquas partes in data quadam lixiui matris portione locum habeat, cet. Salinum ergo acidum hac ratione non separabitur a terrestri materie, nitrosum autem in perfectum medium sal abibit, quod inspissatione et crystallisatione a reliquo lixiuio seiungi facile potest. Ceterum hanc methodum qui accuratius noscere cupiant, Auctorem ipsum consulant necesse est, qui in hoc, cuius recensum dedimus, commentario

p. 16. vberius de ea retulit, in supplementis vero, quae ipsi addita sunt, sua praecepta breuiter repetit, eaque experimentis quibusdam egregie illustrauit, ut eiusdem excellentia abunde pateat.

p. 26. II. *Observationes practicae, quibus efficacia atque virtus naphthae vitriolicae cum spiritu terebinthinae mixtae in colica a biliariis calculis producta demonstratur*, auctore DURANDE. Mentionem nuper *) huius, ut videtur, admodum efficacis medicinae iniicimus, et, quae Nostro de ea placuerunt, cum lectoribus communicauimus; restat proinde, ut observationum, quibus assertis fidem facere DURANDIUS studuit, vnam, alteramue breuiter commemoremus. Femina annos nata sexaginta, quae a duodecim inde annis hepatica colica laborauerat, eamque depellere multis medicamentis frustra operam sibi dederat, mense martio anno supra millesimum septingentesimum septuagesimo quarto, cum euacuante medicina vsa fuisset, grauissimis quibusdam symptomatibus erat exposita, ita ut rursus a salutari arte aduersae valitudinis auxilia quaereret. Cum Noster eam conuenisset

*) Vid. comm. nostr. Vol. XXVI. P. III. p. 460.

et in eius statum inquisiuiſſet, vehementiſſimis doloribus eam excruciaci, hypochondria habere admodum tenſa, pulſum eſſe lentum, cet. reperit, quare et fomentationes atque clyſmata, et, pro interno uſu, oleoſum liquorem cum ſpiritu vitrioli dulcificato mixtum ipſi ſuaſit. Et hiſce quidem medicamentis efficiebatur hoc, vt, quatuordecim horarum ſpatio praeterlapſo, dolores valde mitigarentur, eoſque regius morbus exciperet, cui balneis, clyſmatibus, ſero lactis, et oui vitello in frigida aqua diſſoluto mederi Auctor ſtudit. Neque vero ſanari hac ratione malum prorſus poterat; etenim, eſſi ſexto die nullus amplius in cute flauus color conſpicuus eſſet, alia tamen ſymptomata ſupererant, quibus leniendis illa medicamina omnino non ſufficere videbantur. Accedebat praeterea decimo quarto die poſt nouus colicus inſultus partiali iſtero comitatus, aegraque de vehementi pruritu et inſomnia querebatur. Vt proinde aegritudo vel vt radicatus tolleretur, curabat Noſter, vt aegroti, poſtquam per ſex circiter hebdomadas balneis et ſero lactis fuiſſet uſa, quotidie matutino tempore drachmam mixturae anticolicae *) aſſumeret, et ſimul ptiſana reſolvente et ſero lactis cum cichorei ſucco mixto vteretur. Atque hanc medendi methodum ſaluberrimi ſecuti ſunt effectus; nam cum per tres integros menſes horum medicaminum uſum continuaiſſet, et tandem euacuantem medicinam adhibuiſſet, ſecunda ipſi reddita fuit valitudo, neque vnquam nouum colicum inſultum eſt experta. Anno ſeculi octogefimo primo diem ſupremum obiit, maligna quadam febre correpta.

Alia femina quadraginta et duorum annorum, quae p. 35.
per viginti amplius annos hepaticae colicae expo-

*) Vid. comm. noſtr. Vol. XXVI. P. III. p. 461.

sita fuerat, cuius paroxysmos, cum per decem aut duodecim horarum spatium perstitissent, isterica saepe affectio insequabatur; longo pariter diluentium medicamentorum, ut et balneorum, terrae foliatae tartari et mineralium aquarum usu male obicem ponere non potuerat. Consulebat ea de re DURANDIUM, qui, cum intellexisset, aegram quarto aut quinto quoque die colica affici et inde aliquo tempore menstrui fluxus obstructione laborare, seri lactis, balneorum et clysmatum adhibendorum praecepta ipsi dedit. Altero autem die post colicus eam insultus inuadebat, quem pulsus admodum lentus, strictusque praecesserat, quare praesertim cum, durante colico dolore, pulsus ad leuissimum statum non rediisset, sanguinis copiam minui iussit Auctor. Cruor, qui ex vena prodierat, pleuritica crusta obiectus conspiciebatur; ceterum insequente die flauus cutis color prorsus euanescebat, menstruus autem fluxus etiamnum obstructus erat. Paucis proinde diebus post repetendam Auctor curauit venae sectionem, et simul balneorum, aliorumque veluti praeparantium medicamentorum usum continuare aegram iussit. Tandem vero, cum inter septimanae praeteriissent, mixturae anticolicae et tribus aetheris vitriolici et duabus spiritus terebinthinae partibus compositae drachmam quotidie aegrae praescripsit, ipsique simul balneorum, clysmatumque usum et, potus loco, serum lactis cum herbarum quarundam succis primum, deinde cum aqua vichiensi mixtum commendauit. Adhibuit et haec remedia per duos menses, neque nouo colicae insultui fuit exposita. At enim hoc praeterlapso tempore subito vehemens in dextro hypochondrio oriebatur dolor, qui tamen mox sponte euauuit, cum biliarii calculi, iique admodum molles redditi, ano excreti fuissent. Ceterum perfectu

seri-

sensum rediit sanitas; nam cum septendecim circiter aut octodecim vncias mixturæ illius anticolicæ aegra assumsisset, et denique primæ eius viæ eccoproptico medicamento fuissent purgatae, bene va-
luit, ita ut nulla amplius medicina, nisi quæ prædisponentibus ad hepaticam colicam causis penitus e medio tollendis apta esset, opus haberet.

Mollioris constitutionis homo eo ipso colico P. 39.
morbo inde ab octodecim mensibus laborauerat, fueratque multoties regii morbi paroxysmis expositus, qui dolores ut plurimum insequuti erant. Neque vero princeps morbus per intervalla tantum redibat, sed persistebat semper dolor in dextro hypochondrio, in utroque oculo flavus aliquis color conspiciebatur et fellea vesicula videbatur tumefacta esse. Huic aegro Noster primum extracti saponariæ, balneorum et seri lactis usum suavit, simulque cruoris eius copiam minui iussit; deinde vero accessit ad vitrioli naphtham, qua cum ovorum vitello mixta aeger per decem dierum spatium non sine fructu usus est: neque enim ille diutius ferre hoc medicamentum commode poterat, neque ipsi, qui mollioris esset constitutionis, terebinthinae spiritus convenire videbatur. Attamen malum illa anticolica medicina utique admodum mitigatum fuit, quod cum aeger animadvertisset, ad eam aliquo tempore post rursus rediit, eaque per intervalla cum summo emolumento usus est, ut proinde spem foueat maximam, fore, ut integram mox sanitatem recuperet, cet.

II. *Examen cuiusdam plumbi minerae in Bur-* p. 41.
gundiae quodam tractu (Saint-Prix-sous-Beuvray)
offusae, auctoribus DE MORVEAU et CHAMPY. Est
haec minera *Plumbi galenæ* L. species, quæ cum
galena decomposita et fluore spatioso mixta ex terræ
visce-

visceribus effoditur. Matricem eius hic ipse spatosus fluor constituit, qui mox crystallina figura gaudet, mox regulari forma destitutus, et viridi vel coeruleo colore insignis est. Ceterum in disquirenda minera sicca via Auctores progressi sunt, eaque reppererunt, plumbi illam admodum diuitem esse; nam ex centum et decem minerae libris septuaginta circiter huius metalli libras separari posse sibi persuasum habent, si quidem ea excoquendi methodus adhibeatur, quae in Germania usu recepta est. Neque vero argento haec minera prorsus caret, sed rationem nobilis huius metalli ad reliquas minerae partes eam esse Auctores fatentur, ut cum fructu inde excoqui nequeat. — Additae sunt huius de minerae variis partibus relationi mineralogicae quaedam observationes, ex quibus notamus, solum, quod ab illo, in quo plumbi illius mineralisati vena decurrit, non multum abest, corneo fissili et spatoso, spato scintillante, iaspide puro, saxo porphyrio, cet. abundare, in ipsa fodina autem galenam etiam decompositam aut mineram plumbi nigram, item cerussam citrinam nativam (*Masicot natif*) et mineram plumbi albam spatiosam crystallinam reperiri.

p. 47.

p. 52.

IV. *Explicatio et usus Tabulae arcuum semidiurnorum*, quae primo horum commentariorum volumini inserta fuit, auctore ROGER.

p. 80.

V. *De Lampyride*, auctore GUENEAU DE MONTBEILLARD. Non satis distincte indicat utrum Lampyris *noctiluca* sit, an *splendidula*, cuius historiam observationibus curiosis magis illustrat: utraque enim phosphoreo lumine splendet, utriusque femina est aptera. Caeterum, enarratis breuiter iis phaenomenis, quae iam alii obseruarunt, Noster suas, aliis incognitas, addit observationes. Harum prima est, laruam feminae Lampyridis segmento

mento abdominis vno plus praeditam esse, quam insectum declaratum: altera, chrysalidem feminae magis lucere, quam larvam, lumenque, quod repandit, magis esse vniforme, atque per totam inferiorem corporis superficiem extendi: ipsius autem adultae feminae lumen omnium maxime splendere. Vidit deinde ipsa ova lucere, atque ab hac ouorum phosphorescentia maius feminae grauidae lumen pendere. Ipsam igitur phosphoreo nitore splendendi facultatem, qua alia marina animalia instruuntur, deriuandam esse ex illorum animalculorum ouis indita phosphorescentia, globulosque splendentes aquae marinae ipsa esse ova pisciculorum. Oua Lampyridis exclusa ex vtero femellae per quatuordecim circiter nonnunquam etiam per quadraginta dies splendent, non tamen eodem, sed sensim diminuto luminis gradu; eademque etiam, si vel non fecundata fuerint, lucent. Obseruauit etiam, leni frictione lucendi facultatem vel in mortuis insectis posse resuscitari. Vidit etiam vnā femellam ova ponere, non lucentia; moriebatur tamen eadem in ipso hoc actu: itaque a sanitate insecti splendorem ouorum pendere existimat Noster. Refert postea mutationes, quas laruae passae sunt, tum, cum cutem renouarunt, omnesque, quas sub finem aestatis collegit laruas, in eo statu mansisse, vsque ad Iulii mensem anni sequentis. Singulare est, quod per omne hoc tempus nunquam vnā vesci obseruare potuerit Auctor. Metamorphosin maris etiam detexit: pupa eiusdem est incompleta, quemadmodum feminae, caeterum forma multum ab hac recedens; atque simili modo larua et pupa phosphoreo lumine per omnes transmutationes splendent. Sic itaque his Cl. Auctoris obseruationibus fere omnia phaenomena historiae Lampyridis sunt exposita: restat tamen, Ipso quoque monente, vt characteres, quibus

larvae maris ab illis feminae distinguendae sint, nutrimentum huius insecti, atque coitus ratio, detegantur atque describantur.

P. 98.

VI. *Aquae mineralis, quae prope vicum Premaux in Burgundia scaturit, examen*, auctore MARETO. Haud procul a vico, a quo nomen hanc mineralis aqua habet, vliginosum pratum est, in cuius media parte receptaculum colligendis aquis e calcareo monte in vicinia sito prodeuntibus dictum observatur. Pluribus autem hic mons fontibus scaturit, quorum aqua clara, limpidaque est, et odore atque sapore prorsus destituta: neque vnguinosi quicquam ea continet, neque, si per quoddam temporis spatium asseruata fuit, cuticula obducitur. At vero ex aqua in receptaculo collecta aëreae semper bullulae ascendunt, quibus ea virtus est, ut et flammam extinguant, et terram ex calida aqua praecipitent; hinc fixo, qui vocatur, aëre hanc mineralem aquam abundare patet, quem a calcareo lapide in terrae visceribus quodammodo destructo, aut, ut cum MARETO loquamur, decomposito, esse repetendum ex iis, quae de montis natura Noster dixit, satis clarum est. Sed ut cum fixus hic aër, tum aliae partes, quibus aqua gaudet, accuratius possent cognosci, multos Auctor cum ea reagentes, quos dicunt, liquores commiscuit, pluraque alia instituit tentamina, quorum euentus lectoribus cognitos reddidit. Apparet vero ex hisce periculis, praeter aëreum acidum, etiam atmosphaericum aërem, media quaedam salia, calcem crudam et terram cum argillaceam, tum siliceam, aquae inesse, martiali autem principio, libero alcalino sale, acidis mineralibus non ligatis et selenite eam prorsus carere; rationem, quae inter varias illas partes in mensuram

(continua)

(vinta) aquae obtinet, Auctor in sequenti tabula expressit:

Acid. aër.	Sal ammon. fix	Magnesi. salit.
10. 3856 poll. cubic.	o. 248 gr.	o. 495 gr.
Sal commun.	Terr. calcar.	Terr. argill.
o. 564 gr.	o. 615 gr.	o. 718 gr.
		Terr. silic.
		o. 205 gr.

Ceterum hanc aquam diluentis, resoluentis, ca. p. 109.
 tharticae et absorbentis medicinae nomen mereri
 Noster censet, eamque iis potissimum aegrotis
 commendandam esse, qui obstructis abdominis
 visceribus laborant, aut quorum humores digestionis
 inferuientes nimis pituitosi sunt.

VII. *Observationes ad naturalem historiam spe. p. III.*

Factae sunt eae in
 ducatu Burgundiae ab Antissiodoro (*Auxerre*) vs-
 que ad Cabillonum (*Chalon*) spectantque potissi-
 mum oryctographiam regionis. Circa Antissiodo-
 rum solum est calcareum, petrefactis refertum,
 quae enumerat Auctor. Mons *St. Brix* ex calca-
 reo albo compacto, ex stratis octo pollicum, terra
 argillacea separatis, composito, constat. Conti-
 nuat lapis calcareus, hic illicue petrefactis reple-
 tus vsque ad urbem Aualloniam, ubi promonto-
 rium graniten offert, qui quasi lapidem calcareum, in
 summitatibus montium reperiundum, transrumpit
 et perforat. Quarzo abundat hic granites, gra-
 nisque spati filicei (*Feldspat*) rubri, et micae ni-
 grae componitur. Idem hoc saxum expanditur
 vsque ad *Maupas* et *Saulieu*, varietatibus nonnul-
 tis exceptum; tum sequitur iterum calcareus, petre-
 factis e. g. belemnitis, entrochis, ammonitisque
 refertus, et terra argillacea tegitur. Pone *Pochey*
 iterum apparet granites, quem circa *Arnay* exci-
 pit calcareus, petrefactis plurimis plenus, terra
 argillacea mixtus, isque extenditur totosque mon-

tes saepe efficit usque ad *Echarnant*: concedit tamen Auctor, huic calcareo subiacere granitem, quod nucleum huius strati calcarei efficiat, atque in cuniculis montium nudus saepe inueniatur. Calcarius hic ubique solidus, et petrefactis plenus variis modis in usum vertitur, marmorque appellatur. Regio circa urbem *Beaune* usque ad *Divium*, quam denique describit Noster, etiam lapideum habet calcareum, sed secundariae originis videtur, tectus terra argillaceo-calcarea, rubra, et que facile in terram margaceam fatiscens: vineae culturae aptissimum fit solum. In toto hoc tractu semel tantum in summis montibus, iuxta *Monderonde* sitis, crystallos quarzeas exiguas invenit.

P. 139. VIII. *De hepatica colica a biliaris calculis producta*, auctore MARET. Nouum hic, illudque experientia desumptum argumentum Auctor nobiscum communicat, quo ea, quae de colicae a lapidosis concretionibus productae medendi methodo DURANDIUS nuper commentatus est, illustrantur et egregie confirmantur. Homo scilicet annosatus sexaginta, qui robustus admodum erat et temperamento fruebatur sanguineo-bilioso, colicis saepe affectionibus fuerat expositus, quarum velut prodromi dyspepsiae et ventriculi dolores erant. Neque tamen fixam hanc sedem dolores habere videbantur, qui aliquo tempore post et varias abdominis partes occuparent, et vero etiam vehementiores redderentur, ita ut de leniendis iisdem cogitare aeger coactus esset. Iam autem, cum colicum insultum vomitus exciperet, et simul status per superiora pariter atque per inferiora venter redderetur, omnis mali causa in primis viis posita esse agnoscenda videbatur, quare vinoso cinnamomi infuso, saccharo edulcorato et clysmatibus ex maluae decocto et oleo

varum oleo paratis vsus est. Sed tantum aberat, vt
 hac medendi methodo proxima mali causa tollere-
 tur, vt morbus in dies grauior euaderet, aliaque
 accederent symptomata, quae aegrum in periculo
 versari indicabant; etenim vrina spissior et aluus
 tardior reddebatur, appetitus prostratus et venter
 tumefactus erat, cutis flauedine tincta conspicieba-
 tur, et colica saepe redibat, vt quoque mense tri-
 bus ad minimum paroxysmis aeger esset expositus.
 Atque hic morbi status erat, cum aegrum MARE-
 RUS prima vice conueniret, qui postquam in natu-
 ram eius inquisiuisset, bilem aliquo vitio laborare,
 eamque nimis spissam redditam esse et lapideas in-
 de concretiones productas intellexit; hinc saluber-
 rima futura ea medicamenta iudicauit, quibus et
 orti iam calculi dissolui, et nouorum generatio
 praepediri posset. Auctor itaque Noster fuit, vt
 primum aeger vitelli oui in aqua simplici solutione,
 deinde vero anticolica DURANDII medicina vtere-
 tur, et simul quotidie tres aut quatuor feri lactis
 libras biberet, duo sibi clysmata ex aqua frigida in-
 ducere curaret, cet. Et profecto spem, quam No-
 ster conceperat, haud fefellit, euentus; nam cum
 duas mixturae illius vncias aeger assumsisset, regius
 non solum morbus euauit, sed reliqua etiam sym-
 ptomata ita erant mitigata, vt neque dolores su-
 peressent, neque colici insultus amplius redirent.
 Enimuero vt omnis morbi fomes prorsus exstingue-
 retur, aeger sensim integram adhuc illius mixturae
 vnciam assumsit, quo facto ita bene valuit, quasi
 nullo vnquam morbo fuisset affectus. Ceterum
 calculi eo tempore, quo hac medicina aeger vsus
 est, nulli excreti sunt, sed picea materies, eaque
 obscure luteo colore tincta, cum scybalis ano exiit,
 quam a dissolutis calculis ortum habuisse, veri ad-
 modum simile est.

p. 145. IX. *De obstaculis (écluses) canalium vehemē-
vibus*, Pars secunda, auctore GAUTHEY; cum
bula aenea.

p. 192. X. *Extractum ex observationibus meteorologi-
ca Diuioni ab anno C1D1DCC LXIII ad an-
C1D1DCC LXXXII factis*, auctore MARET.

p. 197. XI. *Historia naturalis Veratri Sabadillae* auctore WILLEMET. Recenset primum NOL-
MONARDI *), LEMERYI, VALMONTI (de Bomar-
VOGELII, SPIELMANNI, LUDWIGII, LINNÆI
aliorumque de planta, cui semina sabadillae debentur,
relationes, deinde praecipuos horum seminum
aduersus pediculos, cimices, aliaque insecta
effectus laudat, et tandem descriptionem plantae
quae RETZIUM **) auctorem habet, in francogallicam
linguam translata, synonyma, cet. addit.
Noui huic tractationi fere nihil inest, (nisi for-
methodum haec semina aduersus cimices adhibere
nouam vocare velis,) neque omnes aliorum de Ver-
atro sabadilla relationes in epitomen redactas
continet; etenim nec SCHMÜCKERI ***) de inter-
no seminum huius plantae usu commentationem
nec observationum GLEDITSCHII †) de eorundem
natura atque virtutibus vllam WILLEMETUM men-
tionem iniecit animaduertimus; hinc manca
admodum et imperfectam hanc diatriben esse pro-

p. 205. XII. *Continuatio historiae meteorologicae* auctore MARET.

*) Histoire des médicamens simples de l'Amérique.
Cap. XXXVI.

**) Vid. comm. nostr. Vol. XXIV. P. IV. p. 678.

**) Ibid. Vol. XXV. P. IV. p. 666.

†) Ibid. Vol. XXIV. P. IV. p. 666.

XXXI.

Theoria generationis et fructificationis plantarum cryptogamicarum LINNEI, mere propriis obseruationibus et experimentis superstructa; dissertatio, quae praemio ab Academia Imperiali Petropolitana pro anno 1783 proposito ornata est; auctore IOANNE HEDWIG, *M. D. Societat. Physiophilorum Berolinens. et oeconomicae Lipsiensis Socio.* Petropoli, typis academiae imperial. scientiarum. MDCCLXXXIV. plagg. 21. tabb. aeri. XXXVII. 4.

Non quidem prius, quam sub finem anni MDCCLXXXV. lucem publicam vidit haec diu expectata, atque expectatione omni digna, dissertatio, qua dubiam atque a nonnullis obtusioris nasi, et hebetum oculorum negatam florum praesentiam in plantis, a LINNEO cryptogamicas dictis, certam atque e tenebris dilucidam emergere fecit solertissimus atque oculatissimus plantarum harum minutularum scrutator Cl. HEDWIG, qui profecto omni iure cunctis aliis longe antecellit obseruationum fide, atque diligentissima omnium, etiam longe et alte abditarum minutissimarum partium extricatione ac repraesentatione; dignissimusque ideo recte ab illustri academia iudicatus, qui praemio proposito ornaretur. Retardata vero huius operis publicatione, ipsum perfectum magis euasit: etenim Academia, postquam tractatus hic praemio ornatus erat, cum Auctore in eo conuenit, ut delineationes a se ipso factae, etiam eius sub oculis et regimine, Lipsiae ab artifice harum rerum perito, aeri inciderentur; qua quidem occasione etiam curauit Auctor, ut nonnulla exempla, saltim

saltem ea, quae ipsi dederat in augmentum praen-
Academia, viuis coloribus ad naturae similitudin-
illustrarentur. Factum itaque est, vt icones, na-
turae similes, et arti conuenientes, proposita
Auctore egregie illustrarent, quum alias, si,
moto Auctore, ab artifice vulgari delineatae im-
nes aeri incisae fuissent, non potuissent non ab-
nae et mendosae fieri. Etenim iam nunc do-
Auctor et nos cum eo, quod liber ipse, Petropo-
impressus, plurimis mendis typographicis ita
deformatus, vt saepe sensus dictorum falsus
obscurus euadat. Quamobrem nos Lectores
gratiam inituros esse speramus, si, communicatos
Auctore grauissimos et sensum turbantes errores
typographicos, finito in ipsum librum commen-
rio, indicemus.

Protinus autem in prooemio monet Cl. Auctorem
inuenta cryptogamicarum plantarum genitricia
gana cum botanicorum placitis de calycis, corol-
lae, staminum et pistillorum ortu non conuenire
seque ideo coactum fuisse in partem plane e di-
metro oppositam illis opinionibus secedere: ne-
que tamen suis se oculis fidem statim dedisse, sed
omnia reiteratis vicibus, varioque modo ad exam-
p. 14. reuocasse. His praemissis in introitu, breuiter
lata detectae sexus plantarum inuentionis histori-
primum agit *de flore* plantarum generatim, in-
maduertens in aperte nubentibus plantis confirm-
ta auctoritate virorum Clarissimorum quaedam
doctrinae fundamenta, quibus sua non conuenirent
obseruata, docetque staminum originem in omni-
bus plantis esse vnam eandemque, atque plantarum
cryptogamicarum organa mascula neutiquam ab aliis
abludere, sed sua origine vera etiam esse stamina. No-
gat igitur adsumtam haecenus LINNAEI doctrinam
calicem e cortice, corollam e libro, stamen e ligam-
pisti

um praesentia multitudine conones, in propofita as, si, eatae imago et non ab nunc de. Petropo hicis ita falus re. Lectoru nunicatos tes erro comment. Cl. Aucto entricia o cis, cora conuenire lane e di edere: ne dedisse, ad exam breuiter n his histon ratim, an s confirm quaedam conuenire n in omi plantaru tram ab ali amina. Ne doctriam: nen e ligno pifil.

istillum e medulla oriri; quum in multis plantis decrepitis, multisque aquaticis, aliisque desit medulla: neque minus fauet Ludwigianae hypothefi, qui medullae contextum cellulofum, in interstitiis circulo lignosorum reperiundum, substituit, quamuis concedit, si fabricam, vsum, et officium spectes, intercedere similitudinem aliquam inter medullam atque contextum hunc cellularem; dubitat tamen ex eodem praecipuos plantarum succos oriri, et ramos, folia, gemmas, fructus ab eodem solo produci et promoueri. Quin potius vasa spiralia in semine iam praesentia, ex eiusdem cotyledonibus depositum ibi primum plantulae nutrimentum recipere et rostellum tradere. Huius in radiculam crescentis iam primas ramificationes neutiquam in medutullo, sed de horum vasorum circulo emergere iam alibi *) docuit. Iisdem alibilis succus in columulam promouetur. Abinde continuo adulescens planta, quidquid vel folii, vel gemmae, vel rami, vel florum profert, nonnisi de spirali ductuum fasciculis ordiuntur. Numero, situ et si. p. 18. circa variantes hos ductus exemplis quibusdam docet Cl. Auctor, atque pergit, si quis cultello acuto verticaliter gemmam aut ramulum parum protrahat et his adiacentis folii petiolum vna cum trunco diuidit, videbit euidentissime, ex fasciculis vasorum spiraliu venire eorum principium, et medullam esse sequelam primariorum ductuum nouae partis, non vero primordium aut causam producentem. Deest omnis medulla filicibus nostratibus; quodsi igitur a medulla sola flos fructusque creiretur, filices fructu carerent, cuius tamen contrarium locum habet. Secto etiam transuersim caule

*) In *Sammlungen zur Physik und Naturgeschichte*. Vol. II. P. I. p. 7. Tabul. f. 10 et 11.

- caule succulento, solis ex vasis spiralibus succipio-
deunt, atque ab iisdem succi tincti insuguntur, et
ideo in his succum nutritium vehi sit certissimum.
statuit itaque Noster, spirales hos ductus in vege-
tabili corpore eodem fungi munere, cui dicuntur
sunt arteriae indeque continuati canales in an-
p. 20. mali. — Hinc modus et causa immutationis lu-
minum pistillorumque in petala, hinc varius
quavis floris parte staminum situs, facile et egregie
declarantur.
- p. 21. His positis, momenta quaedam accidentalia
quae cryptogamiarum generationis organa, eu-
dentiora reddant, perpendit. Partes plantae
iusuis, distinctae a communibus, speciei proprium
florem vel fructum ipsum offerre cognitum est. Si
harum aliae mutantur colore et evanescant, reli-
quis huius apparatus in vegetatione continuantibus
aliamque plane faciem et molem induentibus, macu-
culas illas esse impraegnantes partes, in his vero
fructum feminarum impraegnatarum subsequi ap-
paret: potissimum si, deciduis postremis, ipsa
herba vel mox, vel aliquanto serius, pereat et con-
sumatur; aut elapso aliquo temporis intervallo
rursus eandem vegetationem incipiet. Vel his mo-
mentis perpenis, palam est, muscorum, filicum
algarum fungorumque puluerem, non masculum
impraegnantem, sed potius fructum seu semen
esse. E comparatione plantarum aperto flore
praeditarum cum cryptogamis, ratione florendi
temporis, sequitur, etiam cryptogamas flores
notabili intervallo ante, quam fructus maturus et
conspicuis sit: ad haec attendendum est iis, qui
genuinum florendi tempus inuenire velint, ut ipsi
flores cryptogamarum plantarum obseruent.

Deinde *botanicorum sententias de sexualibus ve-* p. 22.
getabilium cryptogamicorum a THEOPHRASTO ad
KOELEUTERUM vsque breuiter sed exacte recen-
set, quam tamen recensionem, vtpote ex ipsis illo-
rum Auctorum libris satis cognitam, hic repetere
superfluum iudicamus.

Iam ad florum, quos ipse in plantis cryptoga-
mis vidit, descriptionem accedit, ita, vt, cum non
omnia genera, quae nunquam in vna regione con-
iunctim habitant, disquirere, neque ideo systema
quoddam vniuersae classi accommodatum dare
potuerit, ordinem a LINNEO positum seruet, di-
catque primum de Filicibus, deinde de Muscis,
postea de Algis, denique de Fungis. Atque *Fili-*
cibus quidem cum LINNEO iungit aliena certe
quaedam genera, *Equisetum*, *Onocleam*, *Marsileam*,
Pilulariam et *Isoëten*. De quibus omnibus autem
Equisetum tantum disquirere potuit.

Equisetum igitur nominat *Filicem fructificatione* p. 33.
clauata, eiusque duas species, *syluaticum* et *palustre*,
examinavit. In claua Equiseti circumposita sunt
corpuscula e pedunculo peltata; sub peltis carno-
sioribus cornicula 4-7 conoidea inueniuntur, apice
adhaesionem pedunculi, cui circumposita sunt, re-
spicientia, quae a superficie, pedunculum spectan-
te, dehiscunt, et concussae spicae massam pulueru-
lentam viridem cadere sinunt. Hic puluis sub mi-
croscopio sistit sphaerulas plus minus ouales, fila-
mentis quatuor tenerrimis, pellucetibus, extre-
mitate cochleariformi marginata insidentes, quae
vermicularem motum exercent, madida autem suis
sphaerulis circumuoluuntur. Haec filamenta in
spica quoad maximam sui partem recondita, ad-
spersa sunt plurimo puluisculo adiaphano: eadem
igitur stramina, quemadmodum sphaerulas virentes

acumine, quod stigma refert, instructas, semina esse docet. Character genericus *Equiseti* erit itaque hic:

Planta hermaphrodita, instructa calice uniuersali squamoso imbricato, partiali peltato; antheris quatuor e filamentis duobus continuatis; stigmate 1; capsulis e pelta 4, 5, 6, 7, unilocularibus, in quibus semina numerosa ouato-globosa, flaminum filamenta imposita, iisque inuoluta.

p.37.

Sequuntur *Filices fructificatione frondosa*, e quibus Europaeae, propter minutiem partium genitalium, minus aptae huic disquisitioni sunt. Interim ex comparatione earum cum supra indicata lege naturae patet, globulos frondium puluerem subtilem admodum dispergentes, nihil esse aliud, quam fructus harum stirpium. Tum vero propter minutiem, tum ideo, quod non in gemma, sed inuolutis frondibus hybernent, ibique iam paratum habeant florem, qui procul dubio ipsa in evolutione horum circinorum, cochleatim ductorum, floreat s. copulam exerceat, inquisitioni praebet difficultatem. Fatetur hic Noster, se, dum legisset, quae b. DE GLEICHEN de staminibus Filicum subter cuticulam latitantibus, proposuerat, his assensum praebuisse; at vero, dum altero abhinc anno aliorum etiam vegetabilium cuticulam disquireret, obstupescens in quavis folii cuticula, eadem ipse corpuscula offendit, ductibus connexa lineaeque media notata, mutato tamen hinc inde coordinationis modulo, quae nihil, nisi cuticularum spiracula, lineae autem in cuticula adparentes, impressiones subiacentium vasorum sunt: illustrat hanc obseruationem Cl. Auctor exemplis ex *Narcisso poetico*, *Lilio bulbifero*, *chalcedonico*, *Auena sativa*, *Galio Aparine*, *Allio Cepa*, *Diantho satiuo*, *Tulipa*, et *Conuallaria maiali* desumptis, quae

quas
tum e
N
Ophiog
tegre
lamnu
vitates
quali f
est. I
separat
scopio
posita
ad am
contin
phrodit
stigmat
In
chis ad
pinnul
lineas
stipite
ginibus
pressio
memb
rae aut
que leu
minima
genital
longitu
insiden
compo
dit, a
bulum
tante,
post p
Memb

quas formas habeant in Tabula III. delineatum est.

Nova igitur stamina erant inuenienda. In p. 41.

*Ophiogloss*o vulgato eadem inuenit in spica, vix integre e folio egressa: eius enim vtrumque latus columnulae, vbi subinde transuersaliter dehiscunt cavitates pulverem spargentes, innumeris squamatim quasi sibi impositis eminentiis aut verrucis obsitum est. Immissis his, leni cultelli rasura a columnula separatis eminentiis in guttulam aquae, et microscopio visis, apparebant corpuscula simplicia compositaque, vtplurimum ovoidea pellucidior lineae ambitum cincta, interne vero granulosum opus continentia. Spica *Ophioglossi* igitur est *hermaphrodita, antheris, interstitia germinum, transuersali stigmate instructorum, occupantibus.*

In *Osmunda Spicant*, quam maiori iure *Acrosti*-p. 43
chii adiudicandam putat, florigerorum frondium pinnulae, in glomerem intortae, in auersa facie lineas duas albas, proxime a loco cohaesionis cum stipite per omnem longitudinem exporrectas, marginibus viridibus inclusas, intermedia linea depressiore offerunt. Hae lineae sunt tenerrimae membranae, margini pinnulae cohaerentes, liberae autem vbi se inuicem respiciunt, aliquantumque leuatae. Sub iisdem recondita sunt *corpuscula minima pelluentia pedicellata, quae feminina organa genitalia* esse putat Cl. Auctor, et nervus mediam longitudinem emetiens, cui in iunioribus pinnulis insident *corpuscula plus minus fuscescentia*, e duabus composita partibus, altera, quae de nervo procedit, angustiore fusca, altera huic imposita globulum ovalem, pelluentem album repraesentante, quae *organa mascula* habet, vtpote quae post plenariam pinnulae evolutionem disparent. Membranulas istas tegmina tenellorum fructuum p. 49.
K 2 dicit,

dicat, quibus foueantur masculo spermate applicato defendanturque contra iniurias externas. Apparatus huius fructificationis Tabula VI. delineatus est.

p. 44. In *Polypodii Thelypteridis* (*Acrosticho Thelypteridis* LIN.), cuius egregiam iam dedit historiam SCHUMBERGIUS, pinnularum pagina auersa copiosas latius ad pinnulae costam potissimum eiusque ramificationes positas vesiculas sessiles, luteo fulgentes colore, observauit, quae augente lente consideratae sphaerulas exhibent aequaliter apertas, neque fugaces sunt, sed capsulis iam maturefcentibus persistunt: has croceas vesiculas mascula esse organa statuit; continent enim granulosa materiem, et vigent, dum germina sunt minutissima.

p. 46. *Polypodii filicis feminae* LIN. emergens e suo hybernaculo complicata frons in ultimis pinnulis posticam capsuligeram faciem totam crispam, turgescens rudimentis capsularum et quasi protuberantibus extra tegmentum membranaceum ostendit, diuisuris pinnularum tunc adhuc obtusis: antica vero, in quam intorta erat, pagina pinnulas cum ad ramulum, tum costae indeque exeuntium ramificationum, abundat sphaerulis lactei coloris, quae massa consistentiore granulosa refertae sunt, pedunculis suis insidentibus, pellucetissimis, renerrimae compactae: has sphaerulas antheras esse demonstrat, egregie in Tab. VII. f. 34. et 35. delineatas.

Similis fere structurae sunt eodemque fere in loco posita sunt organa genitalia mascula in *Asplenio trichomane* LINN. Etenim in eius fronde, dum surgit intorta pinnulisque minutissimis carnis recta exporrectis et auersa facie quasi sibi oppositis instructa, ad neruum medium conspiciuntur globuli splendentes lactei, pedicellati, granulosaque

massam includentes. Ramificationibus pinnularum lateralibus adhsita sunt tegmina lunulata fructuum, quorum granula postmodum in capsulas adolescunt. Eadem corpuscula in *Asplenio scolopendrio*, *ruta muraria*, *Polypodio filice mare*, *phaegopteride* et *dryopteride* animaduertit Noster. Hisce partibus ipsis expositis, earundem usum atque officium describit, quae nos quidem suo loco indicauimus. De tempore, quo flores filicum inquirendi sint, monet; primarias frugiferas frondes ineunte vere prodire, capsulas circiter Iunio mense maturare, atque cum perennantia vegetabilia, dum fructum maturant, nouas quoque copulas parent, is, qui organa genitalia in suo vigore conspiceret cupit, filices tunc adeat atque inquireat necesse est. Concedit ceterum auctor iis, qui stilum cum stigmate in filicibus forsitan desiderabunt, se non nisi in *Polypodio phaegopteridis* primordialibus capsulis tale quid uidisse, in quibus adhuc proxime ad cingulum utrinque processus tenerrimus pellucens, globulo pellucente instructus, aderat, at vero cum partes non exacte satis disquiri possent, incertus mansit auctor, atque coniicit, pedunculata iam fructus rudimenta in frondis euolutione nuptias iam celebratas indicare, et stigma deperditum esse. Denique certissimum esse demonstrat, in vasculis frondium illis, quae vel cingulo elastico instruantur atque in duo hemisphaeria transuersim secedant, vel eodem carentia de vertice dehiscant, vera semina contineri, quorum modum diffeminationis in *Osmonda* et *Polypodio* saepius obseruatum describit, fidemque dat Morissonianis, STAEHELINI aliorumque assertis, qui ex his seminibus plantulas germinalse obseruarunt: Errasse autem illos, qui semen unicum maiusculum uidisse dixerunt, et vel immature corruptam et exsiccata capsulam, vel semina

omnia vnius capsulae conglutinata pro semine vno habuerunt.

In museorum iam disquisitione Cl. Auctor nunc totus est, atque ipsa musci notione primum rectius definita, ad hunc plantarum ordinem easdem species refert, quas LINNEUS in eundem recepit, *Lycopodium* tantum atque *Porella*, quam nemo praeter DILLENIIUM vidit, exceptis. Iungit tamen his Linneanis muscis *Iungermanniam* atque *Marchantiam*, quae quidem a muscis Linneanis differunt, sed neutiquam toto ordine dirimendae sunt, quemadmodum iam alio tempore in fundamentis historiae naturalis muscorum frondosorum a Cl. Auctore expositum esse meminimus *). Repetita igitur etiam sunt de muscis frondosis eadem dogmata, quae in libro mox laudato primum vberius patefecit, ita tamen, ut recentioribus observationibus atque exemplis aliis a plantulis desumptis partium genitalium et florum structura et ratio illustretur. Hanc tamen libri partem, quum de iis observationibus loco indicato iam ad lectores retulerimus, sicco transimus pede, ad ea transeuntes, quae vberiori sermone de muscis hepaticis, *Iungermannia* nempe et *Marchantiis* observauit Cl. Auctor.

p. 82. riori sermone de muscis hepaticis, *Iungermannia* nempe et *Marchantiis* observauit Cl. Auctor.

p. 83. In *Iungermanniae* variis speciebus organa genitalia sexus utriusque describit, observauitque, alias species esse monoeccias, e. g. *pusillam*, *furcatam*, *epiphyllam*; alias dioeccias, ut *nemoralem*, *asplenioideam*, et *palmatam* **). Oriuntur autem in his masculi flores

*) V. Comm. nostr. Vol. XXV. p. 282. et 288.

**) Haec quidem est *Iungermannia* frondibus palmatis, digitatis e basi floriferis HALL. hist. stirp. T. III. p. 64. n. 1887. Sed perperam HALLERUS eam cum *I. pusilla* LINN. confudit; distinctissimam enim speciem esse Auctor Noster hic aperte demonstrat.

flores 1) modo de caulium frondiumque summitate, ut in *I. nemorali*, ubi foliolorum apices corpusculis p. 84. his fuscis, obtusis, granulosa massa refertis, seu antheris instructi sunt; in *I. asplenioide*, cuius extremitas clauata, foliolis basi concava imbricata, ad caulis axin, intra cuiusvis calycini folioli ventrem duas vel tres antheras, ouatas, folliculo reticulato et filamentō instructas profert; in *I. palmata* p. 87. masculi flores apices processuum occupant, tumidiores, et vesiculari ad ambitum habitu, in quorum mediis circellis lucidis folliculi masculi pedicellati continentur: tumescencia apicum dehiscit absoluto flore, deinde plane cadit, truncatos relinquens processus:

2) modo de medio caulis, ut in *I. pusilla*, cui p. 86. ad alas foliorum insident antherae globulosae, primum viridantes, deinde luteae; in *I. furcata* ad p. 88. truncum, subter continuatum folium latent in capsula ouata reniformi pedicellata antherae folliculosae, ouatae duae vel tres, filamentō insidentes, granulosaque genituram continentes. Similem etiam originem habent antherae in *I. epiphylla*, quae in p. 89. mediis lobis exserit puncta luteola, quae, microscopio lustrata, verrucis similia sunt. In his antherae sunt; quo vero earum structuram clarius obseruaret Cl. Auctor, auferebat particulam sectione perpendiculari vtrinque secundum longitudinem per aliquot horum punctulorum ducta. Hanc aquae guttulae in lamella vitrea immisit, ut, si notatu digniora adparerent, delineationi conseruaret. Quo facto laetus animaduertit apparatus Tab. XXII. fig. 112. expressum, folliculos nempe tres, massa leuissime granulosa onustos: quin imo, inter delineandum scaturire vidit de vno horum folliculorum per superinductum superficiei vesiculosum opus cuticulae massam granulosa, halitus s. fonticuli puluerulenti instar, cuius particulae granulosa per duo fere mi-

nuta horae immotae persistebant, postmodum anteriora versus inclinabant. Testimonium itaque hoc est euidentiſſimum, esse has verruculas folliculos masculos polliniferos.

P. 90. Feminei flores *Iungermanniarum* etiam vel de caulis ramorumque extremitate, vti plerumque, vel de media aut basilari parte oriuntur. Notandum vero est, saepius floruisse femineum florem in extremo ramo s. caule, cum tamen matura capsula de media fronde emineat: nouae enim plantulae, absoluta florescentia, incrementa capiunt, vt caulis vegetatione continuata fructus medium nunc locum occupet, qui antea extremus erat, manifestis in *Iungermannia pusilla*, notante iam SCHREBERO, et *epiphylla* exemplis. Confirmat Cl. Auctor SCHMIDELII obseruationem, qui recte femineis his floribus *duplex perianthium* tribuit, cuius diuersam formam Noster enumerat. Praeterea flores feminei in *Iungermanniiis* figura et coordinatione partium multa cum illis muscorum frondosorum communia habent. Nunquam tamen Noster filia succulenta obseruauit; adsunt vero machinulae pistilliformes, quas pistilla vera (sterilia) esse etiam inde probatur, quod ipsis hic calyptris inhaereant.

P. 92. Pistillum foecundatum in capsulam mutatur, quae verae est calyptrae inclusa: atque singulare est, quod calyptrae non soluantur de sua sede eleuenturque cum capsula, vti in frondosis muscis, sed perrumpantur; vnde laciniae duae pluresue sunt ab auctoribus obseruae. In *Iungermannia palmata*, furcata, aliisque similibus desiderantur corpuscula pistilliformia, earumque hirsuta echinataque fructus claustra, maturitate perrumpenda, calyptrae dicenda sunt: in *I. palmata* praeterea

vidit

vidit Cl. Auctor tegmen obscuri coloris cum
stigmatibus.

Ratione fructus omnes *Iungermanniae* conueniunt, quatenus celeri elongatione pedunculus capsulam attollit nigricantem vel fuscam, in quatuor valuas dehiscentem; foetam seminibus filisque elasticis. Pedunculus celeriter intra paucarum horarum spatium proportionatam longitudinem acquirit, quod Cl. Auctor potius elongationi, quam incremento et appositione particularum tribuit: delitescere enim ait subter calyptram bulbillum fucis copiosis repletum, in quo vasa spiraliter contorta sunt, quae, calyptra soluta, nunc celeriter elongantur.

Capsulis defunt columellae, quarum loco forte fila elastica seminibus data sunt; haec, elegantissime in tabulis depicta, vel simplicia, vel duplicia, spiraliter intorta, et hygrometrica sunt, vel centro capsulae inhaerent, vel de valuularum lateribus per omnem longitudinem, vel de apice exporriguntur.

Semina sunt rotunda, laeuigata, punctulata, echinata, vel appendiculata. *Iungermanniae* epiphyllae seminula sata post aliquot dies intumescunt, deinde a dilutiore extremo prodibat radícula simplex alba, pellucidissima, quae subinde in perfectas plantulas expandebatur. Itaque et de his certo certius constat, puluerem capsularum semina esse vera, foetura antherarum viuificata.

Marchantiae species duas, *polymorpham* et *concomitantem*, disquisiuit. *M. polymorpha* peltis umbellatis ab ea peltis stellatis habitationis loco differre Auctori videtur. In hac stirpe notatu digni sunt, qui primo vere in conspectum veniunt, cyathi, corpusculis lentiformibus referti, quos quasi viuos par-

tus esse, et in perfectas plantas excrecere iam posuit MICHELIUS, confirmat Noster, qui de prouectiora de cyathorum margine desumpta corpuscula lustraret, vidit iam radículas inde prodeuntes, quemadmodum egregie in tab. XIV. f. 133. delineauit Auctor (perperam in libro impressum est T. VIII. f. 8.) Caeterum confirmat hic Cl. Auctor obseruata Ill. SCHMIDELII*), in peltis organa inesse masculina, subter radios feminina locari, iam docuit. Folliculostamen poliniferos, non pyriformes, sed ouatos oblongos vidit, quos circa filamenta transeuntia quasi loculum tenerrimum emissariumque formant, sunt brevissime articulata, cohaerentque cum brevissimis folliculi pedicello, qua receptaculo iunctus intro autem massa granulosa continetur. Elegantissima atque singularis est structura floris feminae, qui in peltis radiatis inhaeret, attamen verbis solum vix distincte satis describi potest, nisi simul iconum elegantissimarum illustratione utaris.

p. 103. In *Marchantiae conicae* descriptione fatetur Auctor, DILLENIIUM et MICHELIUM quam primum abfuisse a sexualibus partibus huius plantae, quapropter etiam descriptionem ab illis datam commemorat. Differunt mascula organa *Marchantiae conicae* a peltis masculis *M. polymorphae* in eo, quod huic sint peltae pedunculatae; illi autem sessiles. Verrucis s. peltis his sessilibus per medium nervum perpendiculariter sectis, eadem structura, iidemque folliculi animaduertuntur, qui in *polymorphae* adsunt. Feminae autem singulari mechanismo ratione pistilli instruuntur. Eodem enim tempore quo masculi flores vigent, ad margines, ubi

*) Icones et analys. part. p. 41. Tab. 9. vid. com. nostr. Vol. XXV. p. 271.

vus procedit, eriguntur membranulae rubrae, intra
 quas totidem styli acuminati adparent, quot
 capsulas deinde conus frugifer habet. Parenchy-
 mati huius coni inclusae sunt capsulae, eaeque basi
 sua sursum, aperturae autem loco, cui stylus re-
 spondet, deorsum spectant; stylus itaque et stig-
 ma, seu, vt Auctor loqui amat, *pistilli recipiens*
pars, recurvata, intra perianthium eminentia, foe-
 turam fuscipere opus erat. Quae quidem omnia
 non, nisi adulto iam aliquantum cono, conspici
 possunt, quo inuerso, styli recurvati supra basin
 pronae superficiei euidenter patent, quemadmo-
 dum etiam Noster iconibus egregie illustrauit. Inue-
 nit hic similem calyptram cum stylo adnexo eidem,
 quam in Iungermanniis descripsit. Capsula *Mar-*
chantiae matura in quatuor valuas dehiscit nigerri-
 mas, quae reuoluuntur, et elateres filiformes ex-
 tremitatibus in latius spatium dimouentur, semi-
 naque motitando sensim elidunt, denique etiam
 disparent. Elaterum alii e duobus, alii e tribus,
 alii e quatuor filamentis spiraliter circumductis con-
 stant, videnturque membrana tenerrima circum-
 ducti esse. Semina sunt vel rotunda, vel ouata,
 superficie punctata.

Atque his quidem de Iungermanniis et Mar-
 chantis traditis, subiicit Auctor, apparere, has
 stirpes omnino muscorum ordini recte adnumerari:
 tam quaeque tantam inter vtrasque esse similitudi-
 nem, vt fere in vnum genus contrahendae videan-
 tur. Cum tamen et diuersitate receptaculi capsu-
 larum differant, et generis character potius ex di-
 uersitate organorum masculorum definiendus sit,
 recte in duo genera separari, quin imo consultum
 fore arbitratur, si Iungermanniae vastum genus, cu-
 ius species organis masculis variant, in plura dispe-
 scatur.

seatur. *Targionia*, a SCHREBERO *) nuper descripta, ad *Iungermanniae* genus pertinere Auctorem videtur.

p. 107. Capite quinto de *Algis* agit Cl. Auctor. Patetur quidem, sibi nec *Anthoceros*, neque *Blasium*, neque *Ricciam*, omniumque minime *Charam*, cum Lichenibus vni ordini iuncta placere: cum tamen de istis paucarum tantum specierum generationis patet cognouerit, vnamquamque suo loco relinquens proponit, quae certe detexit.

p. 107. Etsi igitur iam Ill. SCHMIDELIUS de *Anthoceros* et *Blasia* egregie exposuit; cum tamen augmentum Auctoris nostri paullo altius essentialia fructificationis penetrasse visa sint, suis Schmidelianas re-

p. 109. luit confirmare et illustrare observationes. Sumitur igitur granula, subter cuticulam plantae in eadem substantia posita, vera organa mascula; etenim instante florescentia aliquantum eleuantur paulo post cuticula eadem obtegens dehiscit, sensimque retrahitur in circulum oualem, inaequaliter protuberantem, reticulosum, eaque est masculi floris perianthium, quod SCHMIDELIUS coronulae simile expressit. Excavata circuli areola tres pluresque folliculos pyriformes, pellucente filamento, et succosa articulata circumferentia praeditos, granulosaque massa repletos continet, quos vltius disquisitos exacte describit. Vigentibus his organis masculis, corniculum eleuatur, in summitate filamentosa calyptra stylogera tectum, quod membranam quandam, eius basin vaginae dentatae ad instar cingentem, perrupit; adultum deinde suscescit, meturumque factum in duas valuas, quae in medio

*) Vid. *Naturforscher* XV. Th. p. 336.

filamentosum seminum receptaculum inuoluunt, dehiscit, seminaque echinata, elateribus, difformibus comprehensa, explodit. Atque hae quidem fructificationis partes omnino Auctoris sententiam, iuxta quam Anthoceros ad muscos hepaticos sit adiungendum, confirmare nobis videntur.

In *Blasia* fere similis est fructificationis ratio. p. 112.
Maio iam apud nos floret. Organa mascula, instar vesicularum, neruo membranaceae expansionis primum, impraegnatione autem absoluta etiam lateralibus partibus inhaerent. Consistunt antherae huius plantulae in folliculo, dum vigent, parum protuberante, fere lutescente, perfunctae suo negotio nigrescunt; exemptae ex receptaculo margine fibrilloso instructae, intrinsecus massa granulosa repletae sunt. Eadem plantula, si tempestiue satis microscopio multum augente disquiritur, verum pistillum cum stigmate suo offert; postea intumescere incipit rudimentum fructus, atque tubulum molitur clausum similem corniculo Anthocerotis: atque in capsulae cauo conspici possunt seminales globuli pellucentes. Maturo fructu tubulus aperitur, seminaque adscendunt tubulique ostio adherent. Decidunt deinde, et in ipsa plantulae vetustae fronde radículas agunt et in nouas plantulas increscunt. Pleraeque *Blasiae* plantulae monoeicae sunt; inueniuntur autem etiam numerosi caespituli mere masculi, quorum tamen sperma masculinum femineis plantulis vicinis ope venti inspergi Auctori videtur.

Ricciam glaucam LINN. tantum disquirere potest. p. 116.
Praemissa variae eius configurationis descriptione, in tota plantula reticularem conspici vasculorum structuram ostendit, superficiemque superiorem tuberculatam adparere. Inter ista tubercula prominent globuli distincti a reliqua superficie, nitenti-

tentes, quibus mascula inesse organa ex granulosa massa, intus contenta, docetur. *Flos feminae* intra substantiam delitescit, virgineum tamen non piscari non potuit; foecundatus autem tumidusque factus detegitur. Loco, ubi apparet, ad perpendiculariculum secto, apparet stylus eleganter fuscus, ex de loculo seminulis referto per parenchyma ad superficiem adscendebat. Eximi poterat vtriculus plantulae corpore, unde eum propriis instrui in volucris patebat. Semina globulosa albissima, deinde viridescunt, linea alba pellucente cincta.

p. 120. Sequitur nunc *Lichenum* consideratio. Plurimaeque Lichenes, praeter scutella concava, vel fanosam massam, circumferentia scutelliformi cinctam, vel puncta quaedam, ab ipsa fronde diversimodum produnt. In his organa mascula latent; scutella autem fructus s. semina continent. Sic in *Lichene ciliari* aliae verrucae, in ipsa frondis superficie remanent, quae, si prius verticaliter dissectae fuerint, quam fuscescunt, loculum sistunt massa granulosa repletum; quamprimum autem summitas eiusdem nigra fit, granulosa massa evanuit, eiusque loculus gelatinosus quid inest. Particula autem, quae in scutello est abitura, continuato incremento foueola se distinguit, subter quam, si ad perpendiculariculum secatur, ex centro striae ad peripheriam diriguntur: Adultae autem omnino scutello, eoque verticaliter dissecto, inter strias tenerrimas, quasi inter loculos, granula nigra, in columnulam aggregata, conspiciuntur, quae vera Lichenis semina sunt. Eadem fere est organorum genitalium ratio in reliquis *Lichenum* speciebus: si enim tempestive lustrantur, farinaceae et granulosaes partes e meris vesiculis conglomeratae constant, variant autem loco; sic in *Lichene physoideae* apicibus divisionum tumidis prodeunt; in aliis, ut *Lichene farinacea* et *fraxinea*, ad margines locantur; re-

superficie prona emergunt, e. g. *L. pulmonario*,
aphthoso; vel ibidem orbiculos scutelliformes sistunt,
 ut in *L. stellari*. Sic etiam partes femininae, scu-
 tella nempe inque his contenta semina, disse-
 unt, quorum priora in Lichenibus coriaceis prae-
 sertim a communi forma recedunt; posteriora vel
 oblonga, vel testiculata, vel sphaerica sunt. Quae
 cum ita sint, perspicui facile, ait Cl. Auctor, amplum
 lichenis genus rectius in plura iuxta diuersitatem
 organorum fructificationis diuidendum, nonnul-
 lasque species, a LINNEO distinctas, in vnam con-
 iungendas esse.

Chara ex mente SCHREBERI et post SCHMIDTII analysin *Charae flexilis* non amplius plantis
 cryptogamicis accensenda videatur: Noster tamen
Chara vulgaris suam disquisitionem hic appendicis
 loco addidit ideo, vt et illa magis confirmarentur,
 et alia species certius definiretur. Caulis *Charae*
vulgaris laevis, striis spiralibus tamen distinctus est:
 lenticuli articulorum calycis munere funguntur,
 quibus flores adpositi sunt: anthera globulus est
 annabarinii coloris, quae in hac specie circulo pel-
 lucente transversalibus lineis notata vestitur. Flos
 gamineus s. pistillum antherae superimpositum est,
 et cum Linneana descriptione conuenit, praeter
 quod ea pars, quam semen vnum habuit, capsula
 semina plura globulosa continens.

Denique capite VI. de Fungis agitur. DILLE-
 NI et GLEDITSCHII opera quidem genera fungo-
 rum bene esse definita; sed in specierum defini-
 tione omnia esse ambigua. Causa huius incerti-
 tudinis in eo posita esse Nostro videtur, quod ista
 vegetabilia tum demum conspectui sese offerant
 inspicianturque, quum fructus maturent, sintque
 morti proxima. Tunc vero eadem maxime
 a vera

a vera et genuina forma recedere. Itaque primis inquirendae sunt partes genitales, atque locus indagandus, ubi eadem sint. Atque haec quidem Cl. Auctor in Agaricis et Boletis certis definiuit observationibus. Partes, quas MICHELIUS masculinos flores s. stamina habuit, eadem non esse possunt, nam et in variis speciebus desunt, et vigent huc, cum semina maturitati propiora sunt. Haec quoque Noster, quae in Amanita arborea molli, coloris exacte crocei DILL. cat. Diff. p. 182. observavit, refert. Huius fungi exordium, Augusti exeunte, punctulorum minutissimorum instar apparebat, quae tomento rimae arboris arte inhaerebant, donec d. 14 Septembris in fungum trium quatuorque pollicum adoleuissent. Tunc pilei inferi margo de stipite secessum parabat; pileique infera pars densa filamentosa alba tela, a stipite ad marginem pilei extensa, tecta erat. Secto ad verticem per medium pilei stipitisque fungo, substantiam eiusdem solidam albam animaduertit; simul autem vidit, superficiem filamentosae telae, a stipite ad pileum tendentis, interius, qua lamellas respicit violacea materie induci, quae post breue intervallum in fuscum colorem vergebat. Atque ab hac haec violaceo fusca particula, microscopioque haec quaequisita, ex filis pellucidissimis succosis, quibus numeri ovales globuli dilutissime fuscilli adhaerebant, componebatur; hi globuli masculinam fistulam genituram, quae igitur insidet superiori paginae rotundae. Lamellae autem pilei in margine infero pilosae, pilis vel in apice globuli instructis, vel nudis, substantiam vesiculoso reticulatam, cuius elatiusculis distinctis areolis maioribus exhibebant; atque adulto magis fungo ex lamellis pulvisculus fuscus decidebat, quem vera semina plantae ab eius dimissione testatur.

itaque observatione docetur, fungos fructificationis in statu esse, dum pileus stipiti est adplicatus; hoc autem explicato statum maturescentiae indicari.

Alia est ratio in fungis, volua carentibus; nam p. 135: In iis, si in tempore observantur, filamentosum opus in stipite ipso deductum, iisdem ditatum globulis inuenitur: quod Cl. Auctor exemplo *Agarici orbicularis* DILL Giff. p. 185. et *Hydni imbricati* LIN. docet. In genere autem monet, tempestive, et ante perfectam evolutionem adeundos esse hos fungos, si eorum organa genitalia cognoscere velis, opusque esse, perquam augmentibus vitris, cum partes hae admodum minutae sint. Num processus s. pili in margine lamellarum, et oris tubulorum in boletis, lato stylorum habendi sint, dubium est Auctori, sed certum sit, fungos, in quibus inueniantur, monoicos esse. Certe his propositis fungi vegetabilium classi vindicantur, euinciturque errasse, qui eos regno animali accensendos esse dixerunt.

Atque his diligentibus atque accuratissimis observationibus Cl. Auctor organa sexualia s. flores in singulis ordinibus Classis XXIV. s. Cryptogamiae esse adesse clare et aperte demonstravit, et fidelis delineatione iconibus egregiis illustravit. Digna sane fuit doctissima, atque solis fere curiosissimis observationibus composita dissertatio plausu Academicae illustris, sed digna est etiam omnium Botanorum assensu, quibus viam indicavit Cl. Auctor, quam prosequi debeant in extricandis floribus plantularum harum minutularum. Atque profecto si LINNAEO laus honorque tribuenda erant, qui ab aliis, CAMERARIO, JUNGIO, caet. passim iam indicatum sexum plantarum, repetitis experimentis extraxit, dubium posuit: eadem certe, quin imo maiora, praeconia meritis est HEDWIGIUS noster, Tom. XXVIII. Pars I. L qui

qui in adeo parvis plantulis latentes minimasque partes, abstruso in loco positas, inamoeno et tam vario tempore vigentes, ac multum variantis strueturae tamen detexit, atque sic illustravit, ut obmutescant necesse est omnes illi, qui muscorum aliarumque harum plantularum per copulam sexualium partium propagationem negare ausi fuerant.

Restat, ut, quemadmodum polliciti sumus, errorum typographicorum emendationem subiungamus:

Pag. 11. lin. 13. *veri*; lege, veritatis. p. 15. lin. 14. *vehentium*; lege, vehente neget. p. 17. l. 10. lege, interea in radiculam increscentis iam primae ramificationes, etc. p. 18. l. 1. *fol.* lege, foliorum. p. 18. l. 1. *orum* facto commate, dele. p. 21. l. 19. *quadam*; lege, quaedam. p. 22. l. 2. *assumatur*; lege consumatur. p. 39. lin. antepenultima: post *istarum* adde, apertura. p. 40. l. 9. *plantas*; lege, quantas. p. 40. l. 10. *pulveri analogon*; adde, habentes. p. 42. l. 6. post *ista* adde, ubi. p. ead. lin. 8. post *sperma* dele punctum, et loco E, fac e. ib. l. 9. *riiuulo*; adde, tradunt. p. 44. l. 15. *intricatorum*; lege, intricatarum. ib. l. 15. *Velleriana*; lege, Kelleriana. p. 48. l. 16. *dicimur*; lege, dicemus. lin. ultima, *masculi*; lege, mascula. p. 51. l. 45. *pedetenrim*; lege, pedetentim. p. 51. l. 7. post *sumtorum*, loco (;) fac (.) p. 54. l. 17. *vegetabilium*; adde, connectuntur. p. 57. l. 8. *abortu*; lege, ab ortu. p. 61. l. 16. *audient*; lege, audiet. p. 63. l. 22. *statuerunt, qui non pro femineo habuerunt*. pone: ii, qui non pro mero femineo habuerunt. p. 66. l. 13. *obseruatae*; lege, observata. p. 67. l. 15. *quouis*; lege, quavis. p. 70. l. 8. *Mas*; lege, femineo. p. 71. l. 2. *Masculo*; lege, femineo. p. 73. l. 6. post *Conseruas*; fac, Commas. p. 79. l. 6. *praecipitant*; lege, praepilant. ib. l. 11. *hunc*; lege, hanc. p. 83. l. 11, *continuatam*; dele (.)

p. 85. lin. antepenult. *masculo*; lege, masculi.
 p. 87. l. 11. post *continuata*; insere, alio. p. 89.
 lin. vltima et p. 90. l. 1. *diuersimodum*; lege di-
 versis admodum. p. 93. l. 8. post globuligeris fac
 Comma; atque dele, obsidetur vna cum Semicolo
 post p. p. 96. l. 3. *Iungermanniae*; adde, epiphyll-
 ae. p. 98. l. 18. istas; adde, excrecentes. p. 100.
 l. 14. tamen; lege, autem. p. 101. l. 4. *figurae*
quintae; lege, figurae 127. p. 102. l. 5. in no-
 tula: *vicibus*; lege, viribus. p. 103. l. 17. *utraque*;
 lege, utroque. p. 104. l. 20. post *annotavit*; fac
 Colon. p. 105. l. 15. dele Comma post *cum*. p. 106.
 l. 15. *quoque*; adde, partium. p. 107. l. 3. *tum*;
 lege cum. ib. l. 15. *adversaria*; lege, adversaria. p. 108.
 l. 4. dele Colon post *innotescerent*, et fac post *dis-*
trahas, semicolon. p. 112 l. 1. *coelo*; adde Com-
 ma. ib. l. 16. *eleganti*; lege elegante. p. 116. l. 11.
obscura; lege obscura. p. 119. l. 1. *fit*; lege, fit.
 p. 124. l. 15. post *coriaceorum*; pone semicolon,
 atque adde, et. l. 16. *rotundiora*; loco puncti, fiat
 Comma. ib. lin. antepenult. *perspiciunt*; lege perspi-
 cient. p. 130. l. 1. *ea*; lege, eo. p. 134. lin. penul-
 tima: *incremento*; lege incrementum. p. 136. lin.
 antepen. post *organa* dele Comma et genuina.
 p. 138. l. 1. *Imbuti*; lege, Ieiuni. p. 139. l. 2. XIV;
 lege XXIV.

XXXII.

Nova physico-medica.

Quam nuper admodum *Viennae* fortunam chirur-
 gia experta est, ea omnium medicorum ocu-
 los animosque in se conuerterit oportet. Hac de re
 quae nobiscum communicata fuerunt, paucis refe-
 ramus.

In nosocomio militum Gumpendorfsi, quod
vocat, IOSEPHUS II. anno 1780 instituerat scho-
lam medico-chirurgicam BRAMBILLAE curae con-
creditam. Haec ab initio habuit duos doctores,
HUNCZOWSKY fungebatur professione chirurgiae,
GABRIELY professione medicinae. Horum duum
virorum institutioni traditi erant 130 iuvenes, quo-
rum 30 chirurgi militum superiores, qui dice-
tur, iam fuerant. Triennio elapso auctus fuit et
discipulorum et doctorum numerus, iussuque sunt do-
cere GABRIELY pathologiam et clinicam, BOECKING
anatomiam, physiologiam et physicam, STREIT
chirurgiam medicam, et materiam medicam chirurgi-
cam, HUNCZOWSKY operationes chirurgicas, et
tem obstetriciam, et chirurgiam forensam, PLECH-
chemiam et botanicam; his additus est BEINDL,
professor professorque chirurgiae et anatomiae ex-
traordinarius constitutus. Praeterea Imperatoris
liberalitate coempta sunt instrumenta fasciaeque chi-
rurgicae, bibliotheca ampla, quae quotidie per ho-
rae spatium aperiretur, instrumenta denique phy-
sica. Cum autem nosocomium Gumpendorfsi
spatii angustia laboraret, in usum istius scholae
splendidum amplissimumque aedificium Viennae
exstructum est, in quo non modo doceatur, sed
etiam habitent doctores, discipuli, aegroti, so-
minae grauidae, famuli. Tenet praeterea hoc ae-
dificium bibliothecam, collectionem rerum natu-
ralium, praeparata anatomica ad pathologiam spe-
ctantia, instrumenta fasciasque chirurgicas, instru-
menta physica, praeparata anatomica e cera facta
Florentiaeque allata. Additus est hortus botani-
cus. Iam in isto aedificio schola medico-chirurgica
solemniter aperta fuit die 7. Nouembr. *) 1784

*) Non Octobr., ut in titulo orationis BRAMBILLAE
excusum legitur.

BRAMBILLA coram coetu splendidissimo orationem *) habente, doctoribusque Imperatoris iussu monetas aureas et argenteas distribuite. Praeterea Imperatoris atque BRENNELII, protochirurgi, liberalitate factum est, ut quotannis festo paschatos tres monetae, quarum unaquaeque 40 floren. pretio aequat, conferantur in totidem iuvenes chirurgiae operam nauantes, qui tribus quaestionibus festo paschatos anni elapsi propositis optime responderunt.

Sed cum BRAMBILLAE oratio modo commemorata non pauca praeclara contineat, non alienum putamus, quae ibi leguntur, ea breuiter recensere.

Dispersit autem BRAMBILLA orationem duas in partes, quarum in una doceret praestantiam atque nobilitatem artis chirurgicae, in altera declararet, necessariam vtilemque esse scholae medico-chirurgicae foundationem. *Prima in parte disputat primum de antiquitate artis chirurgicae: esse ipsam matrem medicinae diaeteticae, nec minus antiquam, quam ipsum genus humanum: patere id partim ex rei natura, partim ex variis locis scriptorum et saeculorum et profanorum: CHIRONEM primum chirurgiam, cuius tractatio ante ipsius aetatem tantummodo empirica fuisset, in artis formam redegit (?) : ab eo multos chirurgiam edoctos fuisse, in his AESCULAPIUM. HIPPOCRATEM maxime chirurgiam exercenda clarum fuisse. Omnis* duas medicinae partes, chirurgiam et medici-

L 3

nam

*) Titulus hic est: Oratio I. A. EQ. A BRAMBILLA, habita Vindobonae, cum noua Caesareo-regia academia medico-chirurgica anno 1785. die mensis Octobris solemniter aperiretur. Viennae. 4. pagg. 53.

nam diaeteticam, quas naturale idque arctissimum
vinculum copulat, antiquitus coniunctissimas habita-
uisse. Sic praeter multos alios GALENUM fuisse
simul medicum diaeteticum et chirurgum. Seculo
demum 13 seiunctam esse in Italia chirurgiam a
medicina interna. — De necessitate chirurgiae: me-
dicinam saepe exposcere auxilium chirurgiae: a
contrario chirurgiam saepe carere posse medicina
interna. — De difficultate chirurgiae: vastissimum esse
chirurgiae campum, arctiorem multo medicinae in-
ternae, ut quem iam HIPPOCRATES propemodum
emensus fuerit. — De iucunditate chirurgiae: omnia
in arte chirurgica esse tutissima et evidentissima (?),
internam autem medicinam esse admodum incertam
plura huius rei exempla: chirurgiam non tantum in
externis malis curandis priorem esse medicinae diae-
ticae, sed etiam in sanandis quibusdam morbis in-
ternis palmam ei praeripere: exempla nonnulla
hoc demonstrantia. — Denique de chirurgiae no-
bilitate: eam antiquitus a viris nobilissimis adeoque
principibus tractatam fuisse: de honore chirurgae
habito praemiisque in eos collatis. — Iam ad alti-
ram orationis partem transit noster. — Primum
comparat chirurgiam, qualis olim fuit in terris Ae-
stiacis, cum ea, quae ibi nunc est, ut inde eruat
qualis ea sit in posterum futura. Conqueritur de
neglectu ac contemptu chirurgiae in Germania. De
nosocomiis regionum Austriacarum. IOSEPHI II.
merita de chirurgia et chirurgis. De schola me-
dico-chirurgica Viennensi. De academia chirur-
gica Regia Parisina.

Ex plurimis huius orationis locis patet, quam
magnifice illustris vir de artis chirurgicae praestan-
tia sentiat. Quae res etsi non potuit non officere,
ut BRAMBILLA hic illic paulo iniquior in medici-
nae internae virtutes esse videatur: optabile tamen

est, ut omnium et chirurgorum et medicorum animi similibus sensibus impleantur. Ita enim fiet, ut nobilissima ac praestantissima ars tonforibus et balnearioribus erepta pristinoque splendori restituta melius excolatur, quoque vinculo ipsa natura eam cum medicina arctissime coniunxit, id ne amplius per hominum stultitiam atque ignauiam discindatur.

Academia scientiarum, artium bonarumque litterarum *Diuionensis* in confesso die XXI Augusti 1785. habito diiudicauit tractatus solutionem quaestionis febres continuas et intermittentes spectantis *) comprehendentes. Praemium tulit *VOUL-
LONNE*, prof. medic. primarius in academia *Auenionensi*, quem his academia praemiis antea ornauerat. Sed praemium, quod accessorium dicunt, diuisit academia, inque duos contulit: vnus nomen later; alter est *SAMUEL BENKOC*, M. D., in Hungaria superiore degens.

Academia regia scientiarum et bonarum litterarum ac artium *Burdegalenfis* in confesso suo d. 25. Aug. 1784. habito praemio ornauit librum *CL. PAR-
MENTIER*, quo quaestionem ab ipsa propositam: quamamethodo optime et diutissime *Zea Mays* vel in granis, vel in farina conseruari possit? et quibus mediis in vsum duci possit, praeter iam cognitos et solitos adhibendi modos? (*quel seroit le meilleur procédé pour conserver le plus long tems possible, ou en grain ou en farine le Mais ou blé de Turquie? Et quels seraient les differens moyens d'en tirer parti dans les années abondantes indépendamment des usages connus ordinaires dans cette Provence*) egregie soluit. Typis

*) Vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 556.

scriptus est liber Burdegali 1785 quaternis pag. 164 et mirum in modum auctus ab Auctore Cl. doctissimis observationibus historiam naturalem et culturam huius plantae concernentibus.

Academia scientiarum, quae *Bruxellis* floret, in annum 1787 hoc dedit problema: Optat Academia, ut, quum *Melolontha vulgaris* s. *Scarabaeus melolontha* LINN. praesertim eiusdem larvae tam copiose multiplicentur, magnasque clades in arvis producant, remedia tuta atque probata inueniantur, indicenturque, quibus haec insecta facillime minimis sumtibus in diuersis metamorphoseos statibus inuani vel eradicari queant.

Praemium est moneta aurea, viginti quinque numos aureos hollandicos aequiualens. Tractus latine, aut gallice, aut belgice, ante d. 16. Iun. 1787. ad Cl. DESROCHES, academiae secretarium, legibus solitis, mittantur.

Academia regia Mantuana inter alias quaestiones Philosophiam, Mathesin, atque humaniores litteras spectantes hanc ex scientia naturali proposuit: Quaeritur, cum experientia probatum sit, aquae quandam quasi praeparationem et quendam definitum statum requiri, si eadem plantae fibrae omnino et perfecte macerari velint; qua ratione facillime minimisque sumtibus magnae varietatum aquarum copiae ea aequalis vis arte coniciari possit, ut linum, cannabisque optime in eadem macerationem subeant; quaeue machina vel alio modo haec aquae proprietas vel varia eiusdem macerationis vis cognosci vel iudicari possint.

Optima quaestionis solutio praemio CL. Florentinum valore coronabitur. Commentarii autem mittantur hoc ipso etiamnum anno, legibus consuetis, ad Cl.

IOAN. GIROL. CARLI, qui semper est Academiae
secretis.

Vt vniuersitas, quae *Marpurgi* est, fama atque
celebritate maiora incrementa capiat, Serenissimi
ducis Hassiae iussu, Ill. atque Cl. BALDINGER,
hactenus Cassellis Archiatri munere fungens, Pro-
fessor medicinae primarius Marpurgi factus, in hanc
urbem profectus est. Simul quoque Ill. STEIN, Consil.
auius, MICHAELIS, Consil. aulic. et Archiater,
Cl. MÖNCH, STEGMANN, et BRÜHL, Professores
Casselliani, in vniuersitate Marpurgensi professores
nominati sunt. Instituetur etiam Hortus bota-
nicus, Laboratorium chemicum, atque domus ob-
stetricia.

Societas regia scientiarum *Hafnienfis* in socio-
rum numerum elegit: Ill. IOSEPHUM BANKS, Ba-
ronetum, Praesidem societatis Londinensis: Ill.
PETR. SIMON. RALLAS, Academicum Petropolitani-
um; Cl. ANDREAM IOANN. RETZIUM, Professo-
rem Botanices Lundensem, atque HENRICUM NI-
CANDRUM, Astronomum atque academiae scientia-
rum Holmienfis secretarium.

Cl. THUNBERG, Professor botanices Vpsaliae
Celeberrimus, ordine equestri de Wasa a rege Sue-
corum ornatus est.

Cl. IOANNES CHRISTIANUS GOTTLIEBACKER-
MANN, M. D. Academiae naturae curiosorum Col-
lega, hactenus Physicus Zeulenrodanus et Prouinc.
Burgensis, *Aldörfum* vocatus, atque ibi Professor
Medicinae factus est.

Cl. ZIMMERMANN, Professor Carolinei Brun-
svicensis, *Petropolitanae* academiae imperialis mem-
brum ordinarium electus, Petropolin adibit, atque
Physici munere fungetur.

CL. FRID. AUG. MEYER, M. D. Hildeshemi-
fis, a Russorum Imperatrice munere Poliatri Tu-
riensis et titulo consilarii aulici ornatus est.

In locum mortui SCHMUCKERI successit C.
THEDEN, atque primum inter chirurgos regionis
tinuit locum.

Mortui sunt:

D. XXXI Iulii anni MDCCLXXXV. Tra-
quebari Experientissimus D. IOANNES GERH.
NIG, Medicus missionis Danicae, correspon-
sodietatis scientiarum Hafniensis, historiae natu-
lis diligens cultor, et botanicus sagax.

D. XXVIII. Nouembr. eiusd. anni PHILIP-
NEAU DE MONTBEILLARD, opera, qua EUR-
historiam auium naturalem continuauit, ali-
plura scripta edidit; clarus; anno aetatis LXV.

D. XXXI. Decbr. eiusdem anni Regiomonti-
c. BOHLIUS, regis Borussiae archiater, et Pro-
fessor medicinae primarius, anno aetatis LXXXIII.

Mense Ianuarii anni MDCCLXXXVI. Ma-
nii Cl. NEIDHARD, et Wisbadeni Cl. mon-
vtrique medicinae doctores, et practici felices.

D. V. Ian. eiusd. anni Lutetiae Parisiorum I. STE-
GUETTARD, membrum facultatis medicae Parisien-
Botanicus ducis Aureliae, Censor regius, mineral-
gus celebris.

D. V. Martij anni MDCCLXXXVI. Berolini C.
SCHMUCKER, Protochirurgus regius, atque Di-
rector nosocomiorum militarium.

Quem mortuum esse supra *) retulimus quod
TREMERE DISJONVAL, etiam nunc viuere la-
gimus.

*) V. Comm. nostr. Vol. XXVII. p. 538.

Index librorum physico - medicorum, qui anno
MDCCLXXXII. prodierunt.

*Allgemeines Verzeichniß neuer Bücher mit kurzen
Anmerkungen. 7 Band. Leipzig. 8.*

*Physikalisch - ökonomische Bibliothek. 12ter Band.
Göttingen. 8. (editore Cl. BECKMANN.)*

*Schriften der berlin. Gesellsch. naturforschender Freun-
de. Dritter B. m. K. Berlin. 8.*

*Commentationes Societatis Regiae Scientiarum
Göttingensis per annum 1781. Volumen quar-
tum. c. Fig. Göttingae. 4.*

*Bemerkungen der kurpfälzischen physikalisch oekono-
mischen Gesellschaft vom Jahre 1781. Lautern. 8.*

*Abhandlungen einer Privatgesellschaft in Böhmen
herausgegeben von I. Edlen VON BORN. 5ter
Band. m. K. Prag. 8.*

Der Naturforscher 17 und 18 Stück. Halle. 8.

*Nouveaux Memoires de l'Ac. Roiale d. Sc. et belles
lettres. année 1780. Berlin. 4.*

*Acta academiae electoralis Moguntinae scientiarum,
quae Erfurti est, ad annos MDCCLXXX et
MDCCLXXXI. Erfurti. 4.*

*Neue Sammlung physisch oekonomischer Schriften her-
ausgegeben von der oekonomischen Gesellschaft in
Bern. 2ter Band. Zürich. 8.*

*Philosophical Transactions etc. Vol. LXXI. for the
Year 1781. Part. 1. and 2. London. 4.*

*Histoire de l'Academie Royale des Sc. année 1779.
Paris. 4.*

*Histoire de la société royale de Médecine, année
1779. avec les mémoires de médecine et de
physique médicale pour les mêmes années.
à Paris. 4.*

Iour.

Journal de Médecine, Chirurgie etc. Tom. LVII.
et LVIII. à Paris. (v. c. n. XXVI. p. 626).

Histoire de la Société Roy. des scienc. établie à
Montpellier; avec des Mémoires de Mathema-
tique et de Physique, tirés de Registres de cette
société. Tom. IIème. A Montpellier. 4.

Histoire et Mémoires de l'Académie Royale des
Sciences, Inscriptions et Belles Lettres de Tou-
louse. Tome I. Toulouse et Paris. 4.

Memorie di Matematica e Fisica, della Società Ita-
liana. Tomo I. Verona. 4.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandische
maatschappye der Weetenschappen te Haarlem.
20 Deel, tweede Stuk. Haarlem. 8.

Verhandelingen uitgegeeven door het Zeeuw-
sche Genootschap der Weetenschappen te Vlissing-
gen. Achtste en Negende Deel. Te Middelh. 8.

Kongl. Suenfka Vetensk. Academiens nya Hand-
lingar. T. III. for. 1782. Stockholm. 8. (v. c. n. XXVII. p. 3.

Abhandl. der königl. schwed. Academie der W. u. d. Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik aufs Jahr 1776, aus dem Schwedischen übersetzt von ABR. GOTTHELF KAESTNER. 38 Bogen. Leipzig. 8.

Acta acad. scient. imperial. Petropolit. pro anno 1779. Pars I. II. Petropoli. 4.

Physikalische und medicinische Abhandlungen der kaiserl. Academie der Wissenschaften in Petersburg. a. d. Latein. übersetzt von F. L. C. MÜMLER. 1ster Band. m. K. Riga. 8.

Abhandlungen zur Naturgeschichte, Chemie, Anatomie, Medicin und Physik aus den Schriften des Instituts der Künste und Wissensch. zu Bologna, herausgeg. von N. G. LESKE. 2 Band, mit VIII Kupfert. Brandenburg. 8.

Ungarisches Magazin, oder Beyträge zur ungarischen Geschichte, Geographie, Naturwissenschaft, und der da hineinschlagenden Litteratur. 2ter Band. Presburg. 8.

Medizinisches Wochenblatt für Aerzte, Wundärzte und Apotheker: auf 1782. Frankfurt am Mayn. 8.

Gazette de santé, erster Jahrgang. Zürich. 8. (vid. c. n. XXVI. p. 423.)

Materialien zur Geschichte des Vaterlandes, dessen Geographie, Naturproducte, Gewerbe in Baiern, Oberpfalz, Neuburg und Sulzbach. 1stes Stück. München. 4.

Pfalzbaierische Beiträge zur Gelehrsamkeit. Jahrgang 1782. Erstes Heft. Mannheim. 8.

Duisburgische wöchentliche Unterhaltung. Duisburg. 8. (auctore Cl^o MEISTER, qui hic de oeconomis et historiam naturalem spectantibus rebus agit.)

Wunder der Natur, eine Sammlung ausserordentl. und merkwürdiger Erscheinungen und Begebenheiten in der ganzen Körperwelt, zum Unterricht und Vergnügen, nach alphabetischer Ordnung. Aus dem Franz. übers., und mit Zusätzen vermehrt. 1ster Band. Leipzig. 8. (Von Hrn. SIGAUD DE LA FOND.)

La terre habitable ou essai sur la structure extérieure et intérieure du globe. London et Paris. 8.

Kurzes Lehrbuch der Naturgesch. für Kinder und Kinderfreunde. Nürnbg. u. Leipz. 8.

Abbildungen der merkwürdigsten Thiere nach ihren Geschlechtern mit lebendigen Farben erleuchtet. XI—XIV. Quartal. Berlin. 8. (Icones hae ad BOROWSKY compilatam introductionem in historiam naturalem pertinent.)

Catalogue des oiseaux de la collection de M. le
Bar. DE FAUGERES, fait suivant le système de
Mr. BRISSON, avec les noms donnés aux mê-
mes oiseaux par différens auteurs. Paris. 8.

Méthodes sûres et faciles pour détruire les animaux
nuisibles. Paris. 8.

*Verzeichniß aller Gewächse Teutschlands zur
Förderung ihrer physikalischen Geschichte.* Leip-
zig. 8.

Flore de Bourgogne etc. Dijon. 8. (auctor est
RAND, M. D. Divionensis.)

Abbildungen verschiedener Sorten Hölzer. 1 — 14te
Hest. Amsterd. u. Leipz. gr. 4.

Collection de Minéraux, premier Cahier. Pa-
ris. folio.

*Versuch eines systematischen Verzeichnisses der Schrif-
ten und Abhandlungen von Eisen, als Gegenstand der
Naturforschers, Berg- und Hüttenmannes, Künst-
lers und Handwerkers, Kaufmanns, Staatshau-
halters und Gesetzgebers.* Berlin. 8.

*Abbildungen der Marmorarten nach der Natur auf
das sorgfältigste mit Farben erleuchtet, und mit
beigefügten teutschen, holländischen, französischen,
englischen und lateinischen Namen.* 1 — 6tes Hest.
Amsterdam und Leipzig. fol.

Deliciae Cobresianae. I. P. COBRES *Bücher sam-
lung zur Naturgeschichte.* Augsb. 8. (Egregius sy-
stematicus est index librorum physicorum, accu-
ratissime expositis titulis, insimulque libris, vi-
censurae indicatorum librorum factae sunt.)

*De første Regler for Agerdyrkningen, grundede på
Erfarenhed, og fornuftslutninger.* Odense. 8.

Encyclopedie methodique, ou par ordre des Ma-
tieres par une Societe de Gens de Lettres, de
Savans et d'Artistes. Précédée d'un vocabulaire
universel, servant de table pour tout l'ouvrage.
orné

ornée des portraits de MM. DIDEROT et D'ALEMBERT, premiers Editeurs de l'Encyclopedie. Histoire naturelle. Tome I. à Paris. 4.

Bibliothèque physico-économique instructive et amusante recueillie en 1782. 2 Tomes. à Paris. 8.

Beobacht. über den Ackerbau, nebst Verhältniß zwischen demselben und der Viehzucht. Dessau. 8.

Traité complet de la culture de figuier; suivi d'un petit traité de la culture de différentes fleurs. à Paris. 8.

Le guide du fermier, ou instructions pour elever nourrir, acheter et vendre les bêtes à cornes, les brebis, les moutons, les agneaux et les cochons; Traduit de l'anglois sur la 4eme Edition. Paris. 12.

Avis sur les bleds germés, par le comité de l'Ecole gratuite de Boulangerie, imprimé et publié par ordre du Gouvernement. à Paris. 8.

Anleitung, wie der Hopfen aller Orten nutzbar zu erzielen sey. Prag. 8.

Essais sur la préparation des alimens dont le but est la santé, l'économie et la perfection de la théorie, à l'usage des maitresses de maisons etc. à Londres et se trouve à Paris. 8.

Catechetischer Unterricht für Bienenfreunde. Dresden. 8.

Histoire des Decouvertes faites par divers savans Voyageurs dans plusieurs Contrées de la Russie et de la Perse etc. 4 Vol. à Bern. 8. (Collectas ex GMELINI, PALLAS, GULDENSTEDT itineribus relationes continet.)

Allgemeine Geschichte der neuesten Entdeckungen, welche von verschiedenen gelehrten Reisenden in vielen Gegenden des russischen Reichs und Persien, in der Historie, Naturgeschichte, Landwirthschaft etc. sind

- sind gemacht worden. 5ter Theil, nebst 11 L.*
Bern. 8. (Versio prioris.)
- A concise Account of Voyages for the Discovery
of the North- West- Passage. — By a Sea Officer.
London. 12.
- Troisième Voyage de Cook, ou Journal d'une ex-
pedition faite dans la mer pacifique de sud et le
Nord en 1776 — 80. traduit de l'anglois. à Pa-
ris. 8.
- Travels in Europe, Asia, and Africa; describing
Characters, Customs, Manners, Laws, and
Productions of Nature and Art, etc. begun
in the Year 1777, and finished in 1781. 2 Vols.
London. 8. (By MAC-INTOSH.)
- The Journey from Chester to London. London.
(by PENNANT).
- Vermischte Beyträge zur physikalischen Erdbeschrei-
bung. 4ter Bd. Brandenburg. 8.*
- Description generale et particuliere de la France
Departement du Rhone, Gouvernement du
Dauphiné. Douzieme Livraison, composée de
huit Estampes. à Paris. fol.
- Bemerkungen auf meinen Reisen über verschiedne Ge-
genstände der Physik. 1ster Theil. Gießen. 8.*
- Medicinisches Handlexicon. Nach der 4ten franz.
Auflage übersetzt. 2 Bd. Augsburg. 8.*
- Almanach, oder Taschenbuch für Scheidekünstler und
Apotheker auf das Jahr 1782. Drittes Jahr.
Weimar. 8.*
- The new British Dispensatory, London. 12.
- Schwedisches Apothekerbuch, nach der zweyten ver-
besserten Originalausgabe übersetzt, und mit an-
gen Anmerkungen begleitet. Leipzig. 8.*
- Pharmacopoea russica. St. Petersburg. 8.
- Sammlung vermischter Abhandl. iztlebender Schick-
künstler. Hamburg. 8.*

Memoria di Chimia experimental. A Madrid.

An Account of some Experiments on Mercury, Silver, and Gold, made at Guilford, in May 1782. In the Laboratory of JAMES PRICE. To which is prefixed an Abridgment of BOYLE'S Account of a Degradation of Gold. Oxford and London. 4. (vid. com. nost. XXVI. p. 407.)

A Treatise on Experience in Physic. 2 Vol. London. 8.

Medicinischer Almanach fürs Landvolk, auf 1782. Nürnberg. 8.

Medicinische Anekdoten aus der Schweiz. Frankf. und Leipz. 8.

Curfory Remarks on the Nature and Cause of the Marine Scurvy. London. 4.

A Medical and Philosophical Essay on the Theory of the Gout. London. 8.

Wahre und zuverlässige Beschreibung von den Kennzeichen und der Kur der Entzündung des Magens und der Gedärme. 2te Aufl. Kopenhag. 8.

Beschreibung der Epidemie, welche im Frühjahr 1782 in mehrern Gegenden von Europa geherrscht und unter dem Namen russische Krankheit bekannt geworden. Gießen. 8.

Lettre sur le secret de M. MESINER, ou Reponse, d'un Medicin à un autre qui avoit demandé des Eclaircissements à ce sujet, extrait de numeros 19 et 20. de la Gazette de Sante, année 1782. à Paris. 12.

Medizinische und Chirurgische Gymnastick. Leipzig. 8. (Auctor TISSOT.)

Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medic. Policey. 1ster Band. Stendal. 8. (vid. c. n. Vol. XXVI. p. 420.)

Medizinische Anweisung wegen der tollen Hundewuth, welcher eine Vorschrift für die Dorfbarbierer und
Tom. XXVIII. Pars I. M das

das Herzogl. Würtemb. Generalrescript die Polycyanstalten betreffend beygefügt ist, mit einer ausgemahlten Kupfert. Stuttgart und Tübingen. 4.

The Physicians Vademecum: or a Concise System of the Practice of Physic. Extracted from the Writings of the most eminent Physicians in a Pocket Size. London. 12.

Inokulationskatechismus für das Landvolk. Zürich 8. Gespräche über die Gesundheit der Jünglinge und Mädchen. 8. 2 Bändchen.

L'art de faire des garçons. à Montpeiller et à Paris. 12.

Detail de ce, qui s'est passé dans les expériences faites par M. IANIN les 18 et 23. Mars, en présence des Commissaires réunis de l'Académie Royale des sciences et de la société royale de Médecine. Paris. 8.

A Guide to Health, beauty, Riches and Honour. London. 8. (Collectio est notatu dignissimum nuntiorum ab iatroalipis cet. publici iur. redditorum.)

Bibliothek der alten Aerzte in Uebersetzung und Auszügen von D. C. G. GRUNERN. 2ter Theil. Leipzig. 8.

G. G. AFTERDINGS Anleit. f. d. Landvolk in Rücksicht auf s. Gesundheit. 2te Edit. Zürich. 8.

Anzeige der kräftigsten Heilmittel, durch welche schon viele Ertrunkene, Erdrosselte, Erstickte und Vergiftete am Leben erhalten. Prag. 8.

Auszüge aus den besten französischen periodischen medicinischen, chirurgischen und pharmaceutischen Schriften. 4ter Band. Leipzig. 8.

Elements of the Theory and Practice of Physic and Surgery By JOHN AITKIN. (vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 418.)

*Anmerkungen über verschiedne wichtige Gegenstände der Wundarzneykunst praktisch erläutert. Braun-
schweig. 8.*

Observations et recherches sur l'usage de l'aimant en médecine, ou mémoires sur le magnétisme médical par MM. ANDRY et THOURET: extrait des mémoires de la société royale de médecine, année 1779. à Paris. 4. a. f.

Observations on the Nature, Kinds, Causes, and Prevention of Insanity, Lunacy, or Madness. By TH. ARNOLD. Vol. I. Leicester and London. 8.

Lettera sopra i mali effetti dell' inoculazione. Da G. AZZOGUIDI. Venezia. 12.

Selecta doctorum opuscula etc. edidit ERN. G. BALDINGER. (vid. c. n. Vol. XXVI. p. 532.)

SYLLOGE selectiorum opusculorum argumenti medico-practici. Vol. VI. Gött. 8.

EIUSDEM neues Magazin für Aerzte. 4ter Band. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 474-)

EIUSD. Nachricht vom medicinischen Leseinstitut zu Göttingen, nebst einem Vorberichte von Studiren. Götting. 8.

Philosophical Dissertations. By JAMES BALFOUR. London. 8.

Proeve over de natuurlyke Geschiedenis van Guiana. In vier Brieven van E. BANKROFT. Uit het Engelsch vertaald, en verrykt met de Aanmerkingen van den Hoogduitschen, en eenige van den Nierduitschen Overzetter. Te Utrecht. 8.

Storia del mare e confutazione della favola, dove scopronsi insigni errori di varj scrittori e specialmente del Signor DE BUFFON, trattato del Conte LUD. BARBIERI. Venezia. 8. (Multa reprehendit, vix meliora docens.)

BAUDELOQUE'S *Anleitung zur Entbindungskunst*.
Aus dem Franz., mit vielen verbesserten Kupfern
und mit Anmerkungen versehen und herausgegeben
von PH. FR. MECKEL. 1ster Band. Leipz. 8.

Bibliotheca chemica adornata a I. W. BAUMER.
Gieß. 8.

EIUSD. *elementa chemiae theoretico practicae*. ib.
Reize naar Peru, van 1749 tot 1770. Door
WOLFGANG BAYER. Te Amsterd. 8.

De l'influence des affections de l'Âme. dans les
maladies nerveuses des femmes, avec le traite-
ment qui convient à ces maladies, par M. de
BEAUCHENE. à Paris. 8.

Thoughts on Hunting. A new Edition. By P. BECK-
FORD. London. 4.

DOM. BECK *institutiones physicae*. II Partes. c. 1.
ed. 2da. Salisburg. 8.

BECKMANN'S *Bibliothek*. (vid. supra p. 171.)

EIUSD. *Beiträge zur Oekonomie*. 6ter Theil. Göt-
ting. 8.

Principes de Philosophie generale, de Physique,
de Chymie, et de Geometrie transcendante par
M. BEGUIN. T. I. 2. 3. à Paris. 8.

A System of Surgery, by BENJAMIN BELL. Vol. I.
London. 8.

T. BERGMAN *Sciagraphia regni mineral. secundum principia proxima digesti*. Lipsi. et Delphinae. 8.

EIUSD. *kleine physikische und chymische Werke*; aus dem
Lateinischen übersetzt, von HEINRICH TADOL.
B. I und II. Frankf. a. M. 8. (Pessima et maxima
falsa saepe versio.)

EIUSD. *Dissertat. de analysi lithomargae des Carol. Dieterici*. Hierta d. 15 Iunii. Vpsaliae. 4.

- BERGMAN *diff. chemiae progressus, a Medio saec. VII. ad Medium Saec. XVII. def. Petrus Afzelius Avidson d. 2 Ian. Vpsaliae. 4.*
- EVSD. *Dissertatio chemica de terra asbestina, def. Carol. Gust. Kobsahm. die 10 Iulii. Vpsaliae. 4.*
- EVSD. *Observationes chemicae de antimonialibus sulphuratis. def. Frid. Wilh. Mannercrantz. 10 Iul. Vpsaliae. 4.*
- Sphingum Europaeorum larvae, tabb. aen. XII. pictae auct. HENRICO GILIELMO BERGSTRÆSER. Hanou. 4.
- JOH. BERNOULLI *Sammlung kurzer Reisebeschreibungen m. K. 2ten Jahrganges 1ster 2ter 3ter Bd. Dessau. 8.*
- JOH. FRANZ VON BERKHAY *Naturgeschichte von Holland. M. K. 1. 2ter Band. Leipz. 8.*
- La Mecanique appliquée aux Arts, aux Manufactures, à l'Agriculture et à la Guerre. Par M. BERTHELOT Tome premier. à Paris. 4. a. f.
- Pensieri sul Governo de Fiumi, del Conte C. BETTONI. Brescia. 4.
- JOH. ULRICH BILGUERS *Versuche und Erfahrungen über die Faulfieber und Ruhren, dem häufigen Sterben bey den Armeen und in den Feldlazarethen künstighin Grenzen zu setzen. Berlin. 8.*
- An historical Sketch of Medicine and Surgery from their Origin to the present time; and of the principal Authors, Discoveries, Improvements, Imperfections and Errors. By W. BLACK. London. 8.
- Dr. MARKUS ELIESER BLOCH'S *Abhandlung von der Erzeugung der Eingeweidewürmer, und den Mitteln wider dieselben. Eine von der Königl. Dänischen Sozietät der W. zu Kopenhagen gekrönte Preisschrift. Berlin. 4.*

EIUSD. *Naturgeschichte der Fische Teutschlands* 2te
Theil. Berlin. 4.

BLUMENBACHS *medizinische Bibliothek. Erster Stück*
Götting. 8.

EIUSD. *Handbuch der Naturgeschichte. 2te verbes-*
serte Auflage. Gött. 8.

H. C. G. BODE *diff. inaug. de sanguinis detractione*
recto usu in morbis biliosis. Göttingae. 4.

G. R. BÖHMER, *de vario Coffeae potum parandi*
modo, resp. I. H. Mitzky. Viteb. 4.

EIUSD. *progr. continens inquisitionem in essentiali*
coffeae in nouellis publicis nuper commendatae
virtutem. Ibid. 4.

HÈRM. BOERHAVENS *Anfangsgründe der Chymie*
3 Theile, herausgegeben von. I. CHR. WIEGLER
M. K. Berlin. 8.

EIUSD. *Lehrsätze des theoretischen Medicin mit Com-*
mentarien und Auszügen aus den bisherigen Vorle-
sungen über diese Lehrsätze. Mit Zusätzen von
D. MÜMLER. Helmstädt. 8.

IOH. FRIEDR. BÖTTCHERS *Abhandlungen von den*
Krankheiten der Knochen, Knorpel und Sehnen.
2ter Theil. Dessau. 8.

Florae Nannetensis Prodrromus, curante FRANC.
BONAMY. à Nantes. 8.

A. BONN — *Commentatio de humero luxato.*
Lugd. Bat. et Amstel. 4. cum tabb. aen.

EIUSD. *über eine seltene und widernatürliche Be-*
schaffenheit der Haarnblase und Geburthstheile ei-
nes 12 jährigen Knaben, übersetzt v. H. I. ARNTZ.
Strassburg. 8.

I. B. BONNEFOY, *dissertation sur l'application de*
l'électricité à l'art de guerir. à Paris. 8.

KARL BONNETS *Betrachtungen über die Natur.* 1ster
Band. 4te Auflage. Leipzig. 8.

Gemeinnützige Naturgeschichte des Thierreichs, ausgefertigt von D. G. H. BOROWSKY. 3ter Band. Berlin und Stralsund. 8. (cf. supra Abbildungen).

RIUSD. Almanach für teutsche Landwirthe auf 1782. Frankf. a. d. Oder. 8.

Description de Alpes Pennines et Rhétiennes; par T. BOURRIT. à Genève. 8.

Beschreibung der Penninischen und Rhätischen Alpen, von M. T. BOURRIT. M. K. Zürich. 8.

Observations on the Influenza, or Epidemic Catarrh; as it appeared at Bristol and its environs, during the Months of May and June 1782. To which is added a Meteorological Journal of the Weather. By A. BROUGHTON, M. D. London. 8.

Enchirid. botanicum; complectens characteres genericos et específicos Plantarum per Insulas Britannicas sponte nascentium ex Linneo aliisque desumptos. Edidit ARTHURUS BROUGHTON, London. 8.

P. M. AUG. BROUSSONET Ichthyologia sistens piscium descriptiones et icones. Decas I. Londini. fol. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 306.)

Dyrenes historie og Dyre Samlingen udi Univeristetets Natur-Theater. Forste Bind; forste Hefte, Tilligemed En historisk Indledning, af handlende Natur-Videnskabernes Fremgang under de Danske Konger siden Univeristetets Stiftelse ved M. TH. BRÜNNICH. Kiöbenhavn. fol. m. K.

RIUSD. historisk Indledning. etc. separatim prodiit. fol.

DANIEL BRYAN diss. inaug. de affectibus animi. Edinburg. 8.

An historical account of two species of Lycoperdon. by C. BRYANT. London. 8.

D. WILH. SEBAST. BUCHHOLTZ *Beiträge zur gerichtlichen Arzneigelahrtheit und zur Medicinischen Polizei.* Weimar 8.

R. BUCHHAVE *Entdeckung eines Mittels, das nicht nur in kalten Fiebern sondern auch in mehreren Krankheiten die Stelle der Chinarinde vertreten kann.* Aus dem Lät. mit Zus. des Verf. und Ann. von **D. I. D. TODE.** M. K. Kopenh. u. Leipz. 8.

Herbier ou collection de plantes, medicinales de la Chine, d'après un manuscrit peint et unique, qui se trouve dans la Bibliotheque de l'Empereur de la Chine et de l'Europe, dirigé, par le soins DE **MR. BUCHOZ.** à Paris. fol.

Manuel usuel et économique des Plantes etc. etc. par le même. Ib. 8.

Trésor des laboureurs dans les oiseaux de basse-cour, par le même. nouv. edit. ibid. 12.

Les dons merveilleux, et diversément colorie de la Nature dans le regne vegetal par le même. 14eme Cahier, à Paris. fol.

Vollständige Anweisung zum Zahnausziehen für angehende Wundärzte, von **I. I. H. BÜCKING.** Wolfenbüttel. m. K. 8.

Supplem. à l'Histoire naturelle générale et particulière par **Mr. le C. DE BUFFON.** Tom. VI. à Paris.

BÜFFONS *Naturgeschichte der Vögel a. d. Fr. mit Anmerkungen und Zusätzen.* VI Theil. Leipzig. 4. mit 13 K.

DESSELBEN *Naturgeschichte der Vögel 8ter Band.* mit Anmerkungen von **B. C. OTTO.** Berlin. 8. mit 47 K.

P. H. BÜSCH *Verhaltensregeln für Schwangere, Gebärende und Wöchnerinnen gegen Vorurtheile und Misbräuche.* Hamburg. 8.

Plantes vénéneuses de la France, gravées en couleur; par **BULLIARD,** 180 — 220. Livraison. à Paris. fol.

Flora Parisiensis etc. Par M. BULLIARD Tom. V.
1er cahier. à Paris. fol.

J. BAPT. BURSERII institutionum medicinae practi-
cae. Vol. I. de febribus. Mediolani. 4.

A Treatise on the infantile Remittent Fever. By WIL-
LIAM BUTTER. Edinburgh. 8.

WILLH. BUTTERS *Abhandlung von dem Keichhu-*
sten; nebst einem Anhang von Schierlinge und des-
sen Zubereitungen. A. d. E. durch I. C. F. SCHERF.
Stendal. 8.

SAMUEL DE BUTTS diss. inaug. de aëris in corp.
hum. effectibus. Edinburg. 8.

W. CADOGAN *über das Säugen und Verpflegen der*
Kinder nach der 8ten Londner Ausgabe a. d. Engl.
Münster. 8.

Naturkundige Verhandelingen van P. CAMPER
over den Orang-Outang en eenige andere Aap-
soorten, over den Rhinoceros met den dubbe-
len Horen, en over het Rendier. Te Amster-
dam. 4.

RIJSD. Mengelstoffen over de Steengroeijing en
derzelver Heelwyze. te Amsterd. 8.

RIJSD. *kleinere Schriften 1ster B. a. d. Holl. von s. r.*
M. HERBELL. *Leipzig. 8.*

Nouveau recueil d'ostéologie et de myologie dessi-
né d'après nature par M. JACQUES GAMELIN DE
CARCASSONNE pour l'utilité des sciences et des
arts, divisé en deux parties. à Toulouse, à Mont-
pellier, et à Paris.

I. G. CARELSON diss. inaug. de symptomatologia et
aetiologia febris lentae nervosae. Götting. 4.

Expression des nivellements, ou methode nou-
velle, pour exprimer vigoureusement les Car-
tes terrestres et marines, les hauteurs et les con-
figuration du terrain: accompagn. d'une Carte,

PAR DU CARLA; publiés par DURAIN -
TRIEL. à Paris.

Nouveaux principes de physique. Par M. CARLA
Tome 3. Paris. 8.

*Versuch über die Theorie und Anwendung der medicin.
Electricität von TIB. CAVALLO, aus dem Engl.
übers. nebst 1 K. Leipz. 8.*

Mémoire sur l'électricité médicale, et histoire du
traitement de vingt malades traités, et la plu-
part guéris par l'Electricité. Par M. MAZARD
DE CAZELLES. à Paris. 8.

Second Mémoire sur l'électricité médicale et histoire
du traitement de quarante deux malades, entiè-
rement guéris, ou notablement soulagés par ce
remède. Par le même. ib. 8.

Essai sur l'Electricité naturelle et artificielle par M.
le Comte DE LA CEPEDE. 2 Voll. Paris. 8.

Physique generale et particulière par M. le C.
LA CEPEDE, à Paris. 12.

GE. CHANDLERS *Abhandlungen über die Krankheiten
des Auges etc. a. d. Engl. m. 2 K. Leipz. 8.*

HEINR. CHAVETS *Vorschlag zur gänzlichen Aus-
rottung der venerischen Krankheiten. Düssel-
dorf. 8.*

Essai analytique sur les eaux minérales de Dinan etc
par M. CHIFOLIAU. St. Malo. 8.

Nouvelle méthode sûre, courte et facile pour le
traitement des personnes attaquées de la rage.
Par CLAUDE DU CHOISE. à Pondichery et Pa-
ris. 8.

Abrégé de l'histoire des plantes usuelles, etc. Par
feu P. J. B. CHOMEL. — à Paris. 8.

THOM. CHRISTANS *Beitrag zur Geschichte und Behandlung der natürlichen Pokken. 2 Theile. Wien. 8.*

An Inquiry into the Nature of the Venereal Poison and the Remedies made use of to prevent its effects; principally with respect to Lotions, Unguents, Pomades and Injections. Addressed particularly to young Men. By I. CLUBBE. London. 8.

Deliciae Cobresianae vid. supra. p. 174.

G. B. COELS de variolis. Friburgi. 8.

Considérations sur les Montagnes Volcaniques. par M. COLLINI. à Mannheim. 4.

Du lait considéré dans tout ses rapports; par M. COLOMBIER. Part. I. à Paris. 8.

G. CORP diss. inaug. de phthisi pulmonali. Edinburg. 8.

Extrait des Observations Météorologiques faites à Montmorency, par ordre du Roi, pendant le mois de Novbr. 1781. par le R. P. COTTE.

Die neuesten Entdeckungen in der Chemie gesammelt von D. LORENZ CRELL, 4ter und 5ter Theil. Leipzig. 8.

Europens Producte, zum Gebrauch der neuen Producten-Karte von Europa. Von A. F. W. CROME. Dessau. 8.

Physico chymie theorique en dialogue à laquelle on a joint une table des combinaisons les plus connues en chymie avec les noms de leurs resultate. Par M. L. I. DE LA CROIX. à Paris. 8.

Mémoire sur la passage par le Nord, qui contient aussi des reflexions sur les Glaces. Par le Duc DE CROY. à Paris. 4.

A short History of the Brown Tail Moth, the Caterpillars of which are at present uncommonly numerous and destructive in the Vicinity of the Metropolis. Illustrated by a Copper-Plate, coloured from Nature, representing the Insect in its various States. By W. CURTIS. London. 4.

CARL IOS. DAMILANO *Abhandlung über den Priesel im Piemontesfchen. Göttingen. 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 696.)*

G. DANIEL *diff. inaug. de Cynanche Typho. Edinburg. 8.*

CHR. FRID. DANIEL *systematis aegritudinum etc. Pars II. (vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 704.)*

Histoire naturelle de la Provence, contenant ce qu'il y a de plus remarquable dans les règnes végétal, minéral, animal et la partie géonomique. Par M. DARLUC. Tom. I. à Avignon et à Paris. 8.

Instructions pour les bergers et pour les propriétaires de troupeaux par M. D'AUBENTON. à Paris. 8.

Observations sur la necrose par M. DAVID. (vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 422.)

An account of a safe and an efficacious Medicine in sore Eyes and Eye-lids. By TH. DAWSON. London. 8.

Des Herrn Baron KARL DEGEER Abhandlungen zur Geschichte der Insekten aus dem Franz. übersetzt und mit Anmerkungen herausgegeben von

IOH. AUG. EPHRAIM GÖZE. Sechster Band. Mit 30 Kupfertafeln. Nürnberg. 4.

DEACROIX *Taschenbuch für Naturliebhaber. St. Petersburg. 8.*

De cholelithis observationes, auctore HENR. FRIED. DELIO. (vid. comm. nostr. Vol. XXVI. p. 429.)

DE LUC Briefe über die Geschichte der Erde und des Menschen. A. d. Fr. 2ter Band. Leipz. 8.

Carte physique de la France pour voir la division naturelle de ce Royaume en plusieurs bassins formés par des chaînes de montagnes etc. par Mr. DENIS.

IOH. TALB. DILLON Reise durch Spanien, aus dem Engl. übers., und mit den übrigen Nachrichten des Hrn. BOWLES vermehrt. 2 Theile. Leipz. 8.

THOM. DIMSDALES Schriften über die Eimpfropfung der Blattern. a. d. E. Leipz. 8.

F. I. DIMMLER diss. difficultates in curatione morborum infantilium obuinentes succincte exponens. Götting. 4.

MATTHAEUS DOBSON Abhandlung über die medizinischen Kräfte der fixen Luft. A. d. E. Leipz. 8.

Memoirs of Agriculture and other Oeconomical Arts. By ROBERT DOSSIE. Vol. III. London. 8.

Rapport fait par ordre du Gouvernement, sur un mémoire contenant la Methode employée par feu M. M. DOULCET, dans le traitement d'une maladie, qui attaque les femmes en couche et que l'on connoit sous le nom de *Fieure Puerperale*. Lu dans la seance de la société Royale de Medecine; tenue au Louvre le 6 Septembre 1782. à Paris. 8.

Illustrations of natural History. By D. DRURY. Vol. III. London. 4.

Traité general des pêches, et Hist. des poissons qu'elles fournissent. Par M. DU HAMEL. 3 Vol. à Paris. Fol.

RIUSD. Abhandlung von den Obsthäumen. 2ter Th. Nürnberg. 4.

A Letter to Dr. ROBERT IONES of Caermarthen-
shire, in Answer to the Account which he has
published of the Case of Mr. *John Abraham Isaac-
son*, and to the injurious Aspersions which he
has thrown out against the Physicians who at-
tended Mr. *Isaacson*. By A. DUNCAN, Edinburgh
and London. 8.

Observations sur l'usage des végétaux exotiques, et
particulièrement du Guajac, de la Squine, de la
Sasseparille, et de la Lobelia syphillitica, dans
les maladies veneriennes. Par J. DUPAU, à Paris et
Toulouse. 8.

Voyage du Comte DUPRAT dans l'Inde, écrit par
lin-même. à Londres. 8.

Examen physico-chemicum acidularum Freuden-
thalensium in Silesia, quod pro doctoratum
laurea disquisitioni submittit SEB. DURAL.
Viennae. 8.

C. E. L. Grafen VON DYHRN. *Anleitung zur Tisch-
wirthschaft m. K.* Breslau. gr. 8.

JOH. GOTT. VON ECKHART *Experimentalökonomie
über das mineralische Reich; mit Anm. u. K.* von
L. I. D. SUCKOW. Leipzig. 8.

Elements of the Branches of Natural Philosophy
connected with Medicine. By J. ELLIOT, M.D.
London. 8.

An authentic narrative of a Voyage performed by
Capt. COOK and Capt. CLERKE in his majesty's
ships Resolution and Discovery during the
years 1776. 1777. 1778. 1779. and 1780. in
search of a Northwest Passage etc. by W. ELLIS.
2 Voll. London. 8.

Reliqua proxime.

Contenta in hac parte.

I. Commentationes societatis regiae scientiarum Göttingensis Vol. II.	3
II. Fundamenta Chemiae a D. IOH. WILH. BAUMERO.	10
III. <i>Sammlung, physikalischer und chymischer Abhandlungen von FRANZ CARL ACHARD. Erster Band.</i>	16
IV. Osservazioni circa il flogisto di ANT. BUCCI.	43
V. Osservazioni del CO. LUIGI TORRI sopra l'acqua bozzola.	44
VI. Essai sur les eaux thermales de Balaruc.	46
VII. Mémoire sur l'air inflammable (auctore MIN- KELERS.)	47
VIII. Dizionario di Chimica del Sign. MACQUER tradotto da GIOV. ANT. SCOPOLI.	50
X. CONST. A SCHOENEBECK tentamen de calore ani- mali.	54
XI. Anatomicarum annotationum Liber IIus, auctore ANTONIO SCARPA.	ib.
II. IO. IAC. HARTENKEIL tractatus de vesicae vrina- riae calculo.	58
III. IANI BLEULAND observationes de sana et mor- bosa oesophagi structura.	60
IV. Diff. inaug. de musculosa vteri structura, prae- fide IUSTO CHRIST. LODER, defensa a Chr. Aug. Hauenschild.	62
IV. IOH. GOTTF. WEISSE diff. de structura vteri non musculosa.	64
IV. Exercitationes physico-medicae de admiranda naturae simplicitate etc. Auctore LEON. LUD. FINKE.	65
XVI. Philosophical Transactions for the Year 1781.	67
XVII. CAR. A LINNE' systema vegetabilium, editio XIV. curante IO. ANDR. MURRAY.	85
XVIII. IO. A. MURRAY opuscula Vol. I.	89
IX. ANDR. BONN tabulae ossium morbosorum Fasc. I. II.	93
IX. ED. SANDIFORT descriptio ossium hominis.	94
XI. SAM. THOM. SÖMMERING diff. inaug. de la- pillis vel prope vel intra glandulam pinealem sitis.	95
XII. CAROL. STRACK observationes medicinales de febris intercurrentibus.	97
	XXIII.

- XXIII. WENC. TRNKA DE KRZOWITZ historia car-
dialgiae.
- XXIV. *Der gemeinschaftliche Kelch* von Dr. CHRIST.
GOTTF. GRÜNER.
- XXV. *Die Eispflanze als ein specifisches Mittel* empfo-
len von IO. WILH. FR. LIEB.
- XXVI. IO. HENR. MÜNCH diff. inaug. circa vsum bel-
ladonnae in melancholia, caet.
- XXVII. AD. MURRAY diff. de cirfocele, resp. Gabr.
Bonsdorf.
- XXVIII. EIUSD. diff. de ruptura cordis, resp. Perr.
Gust. Tengmalm.
- XXIX. EIUSD. diff. de tumoribus salivalibus, resp.
Io. Gust. Lodin.
- XXX. Nouveaux mémoires de l'academie de Dijon
Second Semestre MDCCLXXXII.
- XXXI. IO. HEDWIG theoria generationis et fructifi-
cationis plantarum cryptogamicarum LINN.
- XXXII. Nona physico medica.
- XXXIII. Index librorum physico-medicorum, qui
anno MDCCLXXXII prodierunt

